

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Επιβλέπων

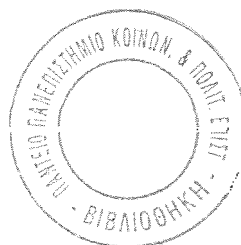
Καθηγητής: Τάσος Νικόλαος

Διπλωματική Εργασία

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σκιαδοπούλου Σταυρούλα
(Α.Μ. 0803Μ004)

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Επιβλέπων

Καθηγητής: Τάσος Νικόλαος

Διπλωματική Εργασία

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σκιαδοπούλου Σταυρούλα
(Α.Μ. 0803Μ004)

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Ν. Τάσος

Θ. Πάκος

Μ. Λαμπρινίδης

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα καλείται τις τελευταίες δεκαετίες να αναπτυχθεί σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον. Η παγκοσμιοποίηση έχει συμβάλλει στη δημιουργία ενιαίων οικονομικών χώρων και η Ελλάδα ως μέλος πλέον της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταβάλλει προσπάθειες για την εναρμόνισή της με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 η Ελλάδα πορευόταν με σκοπό να ικανοποιήσει τους όρους των διάφορων συνθηκών που θα της εξασφάλιζαν την ισότιμη συμμετοχή της ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την πραγμάτωση των οικονομικών κατά κύριο λόγο στόχων και σκοπών συστρατεύτηκαν πολλά και διάφορα μέσα, όπως δημόσιες δαπάνες, ρυθμίσεις τιμών και φόρων και κυρίως φόροι.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί η μέτρηση της προοδευτικότητας και η αναδιανεμητική επίδραση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα και ειδικότερα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Εξετάζεται, επομένως η πορεία και αποδοτικότητα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και η λειτουργική του διασύνδεση με το σύνολο των φορολογικών εσόδων μέσα στον ευρύτερο φορολογικό σχεδιασμό την τελευταία κρίσιμη εικοσιπενταετία σε σχέση πάντα με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερα, αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο είναι να εξεταστεί εάν ο φόρος εισοδήματος είναι «δίκαιος» και αν συντελεί στην αναδιανομή του εισοδήματος, διορθώνοντας τις ατέλειες του μηχανισμού της αγοράς.

Είναι σκόπιμο να τονιστεί ότι η παρούσα εργασία, σε καμία περίπτωση, δε διεκδικεί χαρακτήρα πληρότητας. Γίνεται όμως μια προσπάθεια θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα με τη μελέτη της διάρθρωσής του και τη μέτρηση της προοδευτικότητάς του κατά την τελευταία εικοσιπενταετία.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον κο Βεληβασάκη Χριστόφορο (Υποδιευθυντής Δ.Ο.Υ. Μοσχάτου, Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών) και στο συνάδελφό μου κο Χαρίτο Μιχαήλ για την παροχή πληροφοριών απαραίτητων για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής. Χαρακτηριστική υπήρξε και η συμβολή της οικογένειάς μου

και των φίλων μου που με στήριξαν κυρίως ψυχολογικά καθ'όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής.

Ιδιαίτερα όμως ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Νικόλαο Τάσο (*Καθηγητή Τμήματος Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών-Τμήματος Μεταπτυχιακών Σπουδών*) για την επιλογή του θέματος της εργασίας αυτής και για την πολύπλευρη υποστήριξη και το χρόνο που μου διέθεσε.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

II. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	ΣΕΛ 1
Κεφάλαιο 1: Το Εισόδημα ως φορολογική βάση: Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων.....	ΣΕΛ 4
1.1 Η ιστορική αναδρομή του Φ.Ε.Φ.Π.....	ΣΕΛ 7
1.2. Ορισμός του Εισοδήματος.....	ΣΕΛ 10
1.3 Προσαρμογή του εισοδήματος στη φοροδοτική ικανότητα: το φορολογητέο	ΣΕΛ 11
1.4. Η εφαρμοζόμενη φοροτεχνική στο φόρο εισοδήματος.....	ΣΕΛ 17
Κεφάλαιο 2: Διάρθρωση του φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα.....	ΣΕΛ 20
2.1 Αριθμός φορολογούμενων και κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος κατά επαγγελματική ομάδα.....	ΣΕΛ 21
2.2. Δηλωθέν Εισόδημα κατά πηγή προέλευσης.....	ΣΕΛ 26
2.3. Κατανομή δηλωθέντος εισοδήματος μεταξύ συζύγων.....	ΣΕΛ 27
2.4. Οι απαλλαγές-εκπτώσεις και η φορολογική επιβάρυνση κατά επαγγελματική ομάδα ως ποσοστά του δηλωθέντος εισοδήματος.....	ΣΕΛ 31
2.5 Κατά κεφαλή μεγέθη: δηλωθέν εισόδημα, απαλλαγές-εκπτώσεις, φόρος ανά επαγγελματική ομάδα.....	ΣΕΛ 36
Κεφάλαιο 3: Δικαιολογητική βάση της προοδευτικότητας και τα μέτρα μέτρησής της.....	ΣΕΛ 40
3.1. Η δικαιολογητική βάση της προοδευτικότητας.....	ΣΕΛ 40
3.2. Προοδευτική φορολογία και ισότητα.....	ΣΕΛ 50
3.3. Αντιρρήσεις για την προοδευτικότητα.....	ΣΕΛ 51
3.4 Μέθοδοι μέτρησης της προοδευτικότητας.....	ΣΕΛ 53
Κεφάλαιο 4: Η κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα.....	ΣΕΛ 60
4.1 Προηγούμενες μελέτες	ΣΕΛ 60
4.2 Η κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα κατά τα έτη 1981-2004.....	ΣΕΛ 62
4.3. Μέθοδος Gini και διαγραμματική απεικόνιση της ανισοκατανομής.....	ΣΕΛ 66
Κεφάλαιο 5: Μέτρηση της προοδευτικότητας του Φ.Ε.Φ.Π.....	ΣΕΛ 75
5.1. Περίοδος 1981-1989.....	ΣΕΛ 78
5.2 Περίοδος 1990-2002.....	ΣΕΛ 85
5.3. Περίοδος 2003-2006.....	ΣΕΛ 89
Κεφάλαιο 6: Επίδραση πληθωρισμού και οικονομικής ανάπτυξης στο Φ.Ε.Φ.Π.....	ΣΕΛ 94
Συμπεράσματα.....	ΣΕΛ 100
Παράρτημα.....	ΣΕΛ 103
Βιβλιογραφία.....	ΣΕΛ 133

III. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

1.1	Άμεσοι και Έμμεσοι Φόροι στην Ελλάδα.....	ΣΕΛ 5
1.2	Διάρθρωση των κρατικών φόρων (2000-2006).....	ΣΕΛ 6
1.3	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων.....	ΣΕΛ 19
2.1	Διαχρονική εξέλιξη δηλωθέντος εισοδήματος και απαλλαγών εκπτώσεων σε τρέχουσες τιμές ευρώ.....	ΣΕΛ 21
2.2	Αριθμός φορολογούμενων, συν. Πληθυσμός, δηλωθέν εισόδημα κατά επαγγελματική ομάδα σε σταθερές τιμές 1999=100.....	ΣΕΛ 22
2.3	Κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης σε σταθερές τιμές (1999=100).....	ΣΕΛ 26
2.4	Δηλωθέν Εισόδημα κατά επαγγελματική ομάδα και πηγή προέλευσης το οικονομικό έτος 2004 σε τρέχουσες τιμές.....	ΣΕΛ 27
2.5	Ποσοστιαία κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης μεταξύ υπόχρεου και συζύγου.....	ΣΕΛ 29
2.6	Διάρθρωση δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης μεταξύ υπόχρεου και συζύγου.....	ΣΕΛ 30
2.7	Απαλλαγές και εκπτώσεις, σύνολο φόρου ως ποσοστό του συνόλου και ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος.....	ΣΕΛ 33
2.8	Απαλλαγές και εκπτώσεις κατά επαγγελματική ομάδα το οικονομικό έτος 2004 σε τρέχουσες τιμές.....	ΣΕΛ 36
2.9	Κατά κεφαλή δηλωθέν εισόδημα, κατά κεφαλή απαλλαγές-εκπτώσεις, κατά κεφαλή φόρος ανά επαγγελματική ομάδα για τα έτη 1981-2004 σε σταθερές τιμές (1999=100).....	ΣΕΛ 38
4.1	Τιμές του συντελεστή GINI για την ΕΕ-15.....	ΣΕΛ 62
4.2	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 1981.....	ΣΕΛ 64
4.3	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 1985.....	ΣΕΛ 64
4.4	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 1991.....	ΣΕΛ 64
4.5	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 1995.....	ΣΕΛ 65
4.6	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 2001.....	ΣΕΛ 65
4.7	Αριθμός φορολογούμενων και δηλωθέντα εισοδήματα το 2004.....	ΣΕΛ 65
4.8	Τιμές του συντελεστή GINI πριν και μετά τη φορολογία.....	ΣΕΛ 67
4.9	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 1981.....	ΣΕΛ 69
4.10	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 1985.....	ΣΕΛ 69
4.11	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 1991.....	ΣΕΛ 70
4.12	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 1995.....	ΣΕΛ 70
4.13	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 2001.....	ΣΕΛ 70
4.14	Αθροιστικό ποσοστό φορολογούμενων, εισοδήματος πριν και μετά τη φορολογία το 2004.....	ΣΕΛ 71
5.1	Συνολικό εισόδημα και ο αναλογών φόρος κατά τα έτη 1981-1989.....	ΣΕΛ 77
5.2	Συνολικό εισόδημα και ο αναλογών φόρος κατά τα έτη 1990-2002.....	ΣΕΛ 77
5.3	Συνολικό εισόδημα και ο αναλογών φόρος κατά τα έτη 2003-2006.....	ΣΕΛ 78

5.4	Μέσοι φορολογικοί συντελεστές κατά τα έτη 1981-1989.....	ΣΕΛ 79
5.5	Προοδευτικότητα μέσου φορολογικού συντελεστή κατά τα έτη 1981-1989.....	ΣΕΛ 79
5.6	Οριακοί συντελεστές κατά τα έτη 1981-1989.....	ΣΕΛ 84
5.7	Προοδευτικότητα φορολογικής επιβάρυνσης 1981-1989.....	ΣΕΛ 84
5.8	Μέσοι φορολογικοί συντελεστές 1990-2002.....	ΣΕΛ 87
5.9	Προοδευτικότητα μέσου φορολογικού συντελεστή 1990-2002.....	ΣΕΛ 87
5.10	Οριακοί φορολογικοί συντελεστές 1990-2002.....	ΣΕΛ 88
5.11	Προοδευτικότητα φορολογικής επιβάρυνσης 1990-2002.....	ΣΕΛ 88
5.12	Η προοδευτικότητα κατά τα έτη 2003-2006.....	ΣΕΛ 89
6.1	Μεταβολή μέσων φορολογικών συντελεστών για σχετικά ισοδύναμα εισοδήματα κατά τα έτη 1981-1998.....	ΣΕΛ 96
6.2	Μεταβολή μέσων φορολογικών συντελεστών για σχετικά ισοδύναμα εισοδήματα κατά τα έτη 1990-1998.....	ΣΕΛ 98

IV. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

2.1. Σύνθεση των επαγγελματικών ομάδων το 2004.....	ΣΕΛ 23
2.2 Δηλωθέν Εισόδημα ανά επαγγελματική ομάδα.....	ΣΕΛ 25
2.3 Ποσοστιαία κατανομή δηλωθέντος εισοδήματος μεταξύ υπόχρεου και συζύγου.....	ΣΕΛ 29
2.4 Φορολογική επιβάρυνση ανά επαγγελματική ομάδα ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος το 2004.....	ΣΕΛ 32
4.1 Οι τιμές του συντελεστή GINI στην Ευρώπη και σε άλλες χώρες.....	ΣΕΛ 63
4.2 Καμπύλη Lorenz για το έτος 1981.....	ΣΕΛ 72
4.3 Καμπύλη Lorenz για το έτος 1985.....	ΣΕΛ 72
4.4 Καμπύλη Lorenz για το έτος 1991.....	ΣΕΛ 73
4.5 Καμπύλη Lorenz για το έτος 1995.....	ΣΕΛ 73
4.6 Καμπύλη Lorenz για το έτος 2001.....	ΣΕΛ 74
4.7 Καμπύλη Lorenz για το έτος 2004.....	ΣΕΛ 74
5.1 Προοδευτικότητα και μέσοι συντελεστές.....	ΣΕΛ 83
6.1 Η πορεία του κλάσματος (ΟΠ-ΜΦ)/ΟΠ ΤΑ ΕΤΗ 1981-1998.....	ΣΕΛ 97

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο μηχανισμός των τιμών, είναι γεγονός πολλές φορές παρουσιάζει αδυναμίες, όσον αφορά στην προώθηση των στόχων του κοινωνικού συνόλου. Τις αδυναμίες μάλιστα αυτές προσπαθούν να αντιμετωπίσουν οι Δημόσιοι Φορείς χρησιμοποιώντας τα δημοσιονομικά μέσα, που περιλαμβάνουν όλα τα μέσα που έχουν σχέση με τις δαπάνες και τα έσοδα. Οι φόροι αποτελούν ένα τέτοιο δημοσιονομικό μέσο, καθώς θεωρούνται κύρια πηγή εσόδων των Δημοσίων Φορέων και κυρίως του κράτους¹. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι του κράτους επιδιώκονται τόσο με την κατάλληλη διάρθρωση των φόρων όσο και με τις μεταβολές στις παραμέτρους των φόρων, δηλαδή με την άσκηση φορολογικής πολιτικής.

Στις περισσότερες χώρες σήμερα οι φόροι συγκαταλέγονται ανάμεσα στα ισχυρότερα μέσα οικονομικής πολιτικής. Σε παλαιότερες περιόδους οι φόροι ήταν γνωστοί στους φορείς της οικονομικής πολιτικής ως μέσα χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών, καθώς και ως μηχανισμοί επιμερισμού του κόστους παραγωγής των δημοσίων αγαθών. Επικρατούσε μάλιστα η άποψη, ότι οι φόροι πρέπει να παραμένουν ουδέτεροι, τόσο από άποψη των επιδράσεων τους στην κατανομή των μέσων παραγωγής, που πραγματοποιείται μέσω του μηχανισμού των τιμών, όσο και στη διανομή του εισοδήματος. Με τη διάδοση όμως των απόψεων του Adolf Wagner σχετικά με τον κοινωνικοπολιτικό ρόλο του κράτους, οι φόροι άρχισαν να χρησιμοποιούνται συνειδητά πια ως μέσα μετριασμού των οικονομικών ανισοτήτων. Εξάλλου μετά τη διατύπωση της Κεϋνσιανής Θεωρίας, την περίοδο του μεσοπολέμου, οι φόροι συγκαταλέγονται ανάμεσα στα ισχυρά μέσα πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Στη μεταπολεμική περίοδο, όταν η οικονομική ανάπτυξη έγινε συνειδητή κοινωνική επιδίωξη των λαών, οι φόροι κατέλαβαν μια θέση ανάμεσα στα κατεξοχήν μέσα άσκησης οικονομικής πολιτικής για την επιδίωξη των βασικών στόχων οικονομικής πολιτικής.

Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα τα αναπτυγμένα κράτη της Δύσης θεώρησαν ότι η φορολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για ένα άλλο σκοπό-τον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων. Κατάλληλη μορφή φορολογίας για αυτό το σκοπό κρίθηκε η προοδευτική φορολογία στο εισόδημα, και στην κληρονομιά καθώς μέσω της προοδευτικότητας του

¹ Οι δημόσιοι φορείς βέβαια έχουν στη διάθεσή τους και άλλες εκτός από τη φορολογία, πηγές χρηματοδότησης, όπως είναι ο δανεισμός και οι πρόσδοδοι περιουσίας και επιχειρηματικής δράσης. Μακροχρόνια, όμως οι φόροι αποτελούν τη βασική πηγή κάλυψη των δαπανών καθώς τα φορολογικά έσοδα κατέχουν κυρίαρχη θέση στα συνολικά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού στη χώρα μας (το 2006 το 94,6% των συνολικών φορολογικών εσόδων).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

φορολογικού συστήματος επιτυγχάνεται ο πληθυσμός με υψηλά εισοδήματα να συμμετέχει στο κόστος παραγωγής των δημοσίων αγαθών με ποσοστό μεγαλύτερο από εκείνο του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα. Έτσι, από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα το ένα κράτος μετά το άλλο άρχισαν να θεσπίζουν προοδευτικούς φόρους στο εισόδημα και την κληρονομιά.²

Πιο συγκεκριμένα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα οι φόροι περιουσίας αποτελούσαν την κυρίαρχη μορφή φορολογίας καθώς χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι το 80% περίπου των φορολογικών εσόδων του προϋπολογισμού προέρχονταν από τους φόρους αυτούς. Η αιτία του φαινομένου αυτού ήταν ότι στο παρελθόν ένα μεγάλο ποσοστό του Εθνικού Εισοδήματος πραγματοποιούνταν σε είδος, δηλαδή το χρηματικό εισόδημα, (το οποίο κυρίως συλλαμβάνει ο φόρος εισοδήματος) συνιστούσε ένα εντελώς παραπλανητικό δείκτη φοροδοτικής ικανότητας. Αργότερα όμως, με την εκβιομηχάνιση και την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών, το κύριο τμήμα του εισοδήματος άρχισε πλέον να πραγματοποιείται με χρηματική μορφή και έτσι η σημασία της περιουσίας στα φορολογικά συστήματα των διάφορων χωρών υποχώρησε.³

Ο φόρος εισοδήματος θεωρείται σήμερα ο πλέον κατάλληλος προοδευτικός φόρος για την άσκηση φορολογικής πολιτικής με σκοπό την άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μέτρηση της προοδευτικότητας του φορολογικού συστήματος και ειδικότερα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα και της αναδιανεμητικής του επίδρασης. Είναι αναμφισβήτητη η χρησιμότητα της γνώσης του βαθμού προοδευτικότητας της φορολογίας για την άσκηση φορολογικής πολιτικής, καθώς εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με την κατανομή των φορολογικών βαρών ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις. Το κυριότερο όμως είναι ότι γνωρίζοντας οι φορολογικές αρχές το βαθμό προοδευτικότητας της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, μπορούν να προβλέψουν την επίδραση που θα έχει μια συγκεκριμένη πολιτική στη κατανομή του εισοδήματος και έτσι να προβούν στις αναγκαίες μεταβολές των οριακών φορολογικών συντελεστών.

Προηγουμένως όμως για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας κρίνεται αναγκαία η καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Π.) στην Ελλάδα και της διάρθρωσης αυτού. Η ανάλυση προχωρά με μια συνοπτική αναφορά στις οικονομικές θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί σχετικά με τη δικαιολογητική βάση της προοδευτικότητας και στα συνήθη μέτρα που υπάρχουν στην οικονομική βιβλιογραφία

² Καράγιωργας Δ., « Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους », Εκδόσεις Παπαζήση, σελ 264

³ Περδίκη Κων., « Η θεωρία της φορολογίας », Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1986

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

για τη μέτρηση της. Έπεται μια εικόνα της κατανομής του εισοδήματος στην Ελλάδα και την επίδραση που έχει η επιβολή του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στην κατανομή αυτή. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται η μέτρηση της προοδευτικότητας του Φ.Ε.Φ.Π. την τελευταία εικοσιπενταετία με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή και της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης. Τέλος, μελετάται η επίδραση του πληθωρισμού και της οικονομικής ανάπτυξης στο Φ.Ε.Φ.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

**ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ: Ο ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΩΝ**

Ο φόρος εισοδήματος είναι ο πιο σημαντικός άμεσος φόρος. Οι άμεσοι φόροι ως περισσότερο προοδευτικοί συμβάλλουν στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών και άρα θεωρούνται περισσότερο κατάλληλοι από τους έμμεσους φόρους για την αναδιανομή του εισοδήματος. Παράλληλα έχουν μεγαλύτερη εισοδηματική ελαστικότητα και επομένως είναι περισσότερο κατάλληλοι για τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Κατά συνέπεια, η σχέση άμεσων-έμμεσων φόρων αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος.

Θεωρητικά, η συμμετοχή των άμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα αυξάνει καθώς αυξάνει και το επίπεδο ανάπτυξης. Η υψηλή εξάρτηση ενός φορολογικού συστήματος από τους έμμεσους φόρους είναι χαρακτηριστικό χωρών με χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης με την εμπειρική έρευνα να αποδεικνύει ότι η σημασία των φόρων εισοδήματος ως πηγή φορολογικών εσόδων αυξάνει εις βάρος των έμμεσων καθώς μια χώρα περνά σε υψηλότερα στάδια οικονομικής ανάπτυξης. (Tanzi 1987)

Στην Ελλάδα όπως φαίνεται στον Πίνακα (1.1) η ποσοστιαία συμμετοχή των άμεσων και έμμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα παραμένει έως το 1993, χωρίς μεγάλες αλλαγές. Ακόμα και όταν η Ελλάδα είχε τους μεγαλύτερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης την περίοδο 1950-1965, το ποσοστό συμμετοχής των άμεσων φόρων στον κρατικό προϋπολογισμό όχι μόνο δεν αυξανόταν αλλά μειωνόταν διαρκώς. Έτσι, από 27,71% το 1953 έφτασε το 1963 το 18,67%. Στη συνέχεια, η σχέση άμεσων/έμμεσων βελτιώθηκε αισθητά αλλά η βελτίωση αυτή δεν είχε μόνιμο και σταθερό χαρακτήρα. Μόνο μετά από το 1994 οι άμεσοι φόροι ακολουθούν αυξητική πορεία για να φτάσουν το 2004 το 41,7% έναντι 58,3% των έμμεσων.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1			
ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ			
ΕΤΗ	ΑΜΕΣΟΙ	ΕΜΜΕΣΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
1948	21,04	78,96	100,0
1953	27,71	72,29	100,0
1963	18,67	81,33	100,0
1973	22,18	77,82	100,0
1983	29,14	70,86	100,0
1993	27,35	72,65	100,0
1994	33,90	66,10	100,0
1996	35,00	65,00	100,0
2000	42,40	57,60	100,0
2004	41,70	58,30	100,0
ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ			

Το εισόδημα χρησιμοποιείται από όλες σχεδόν τις χώρες ως καλύτερη ένδειξη της οικονομικής ευημερίας του πολίτη και της ικανότητας του να φέρει φορολογικό βάρος. ⁴Και αυτό γιατί το εισόδημα φανερώνει την αγοραστική δύναμη του ατόμου και όχι τον τρόπο διάθεσης της δύναμης αυτής που ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία και τις προσωπικές συνθήκες. Το εισόδημα επομένως μπορεί είτε να καταναλωθεί είτε να αποταμιευτεί με τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις να αποταμιεύουν μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους και να καταναλώνουν μικρότερο ποσοστό. Η φοροδοτική ικανότητα πρέπει να προσδιορίζεται πάνω στο αρχικό ύψος του εισοδήματος και όχι πάνω στη δαπάνη γιατί στην τελευταία περίπτωση θα διευκολυνόταν η συσσώρευση περιουσιών και η επίταση της ανισότητας στην διανομή του εισοδήματος.

Η σημασία των φόρων εισοδήματος στο σύνολο των φορολογικών εσόδων διαφέρει από χώρα σε χώρα, αφού η σχέση άμεσων-εμμέσων φόρων είναι διαφορετική. Παρά το γεγονός ότι τα επίπεδα της φορολογίας ως ποσοστό του Α.Ε.Π. στην Ελλάδα έχουν καλύψει το μέσο όρο της Ε.Ε., η δομή των φορολογικών εσόδων διαφέρει σημαντικά καθώς οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας κατέχουν μικρότερη αναλογία των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα από ότι στην ΕΕ και στις χώρες του ΟΟΣΑ. Οι φόροι κατανάλωσης από την άλλη πλευρά αποφέρουν το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων του κράτους από φορολογία στην Ελλάδα (εξαιρουμένης της κοινωνικής ασφάλισης).

Στον Πίνακα (1.2) παρέχονται στοιχεία που αφορούν τη διάρθρωση των κρατικών φόρων τα τελευταία έξι χρόνια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πορεία του φόρου εισοδήματος των

⁴ Η γενική αυτή παραδοχή δε σημαίνει και έλλειψη διαφωνίας μεταξύ των θεωρητικών της δημόσιας οικονομίας για τη χρήση της δαπάνης και της περιουσίας ως φορολογικές βάσεις.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

φυσικών προσώπων που από 16,8% του συνόλου των φορολογικών εσόδων που ήταν το 2000 έφτασε το 19,9% το 2006 παρουσιάζοντας αύξηση κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2							
ΔΙΑΦΟΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΦΟΡΩΝ (2000-2006)							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006**
I. ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	42,4	41,1	41,4	41,7	41,7	43,2	42,6
1. ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	32,4	31,2	32,6	30,7	33,7	30,9	30,8
α. ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	16,8	18,6	20,9	18,9	19,7	19,5	19,9
β. ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	15,6	12,6	11,7	11,8	12,0	11,4	10,9
2. ΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	1,4	1,6	1,5	1,1	1,0	1,3	1,2
3. ΛΟΙΠΟΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	8,6	8,3	7,3	9,9	7,0	11,0	10,6
II. ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	57,6	58,9	58,6	58,3	58,3	56,8	57,4
1. ΦΟΡΟΙ ΕΥΡΕΙΑΣ ΒΑΣΕΩΣ	33,7	35,1	35,2	35,0	36,4	34,9	35,6
α. ΦΠΑ	31,2	32,4	33,5	33,4	34,8	33,3	34,0
β. ΧΑΡΤΟΣΗΜΟ	2,5	2,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
2. ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΗΣ	22,1	21,7	20,2	18,3	19,9	19,7	19,5
3. ΆΛΛΟΙ ΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΗΣ	1,8	2,2	2,9	3,0	2,0	2,2	2,3
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
*ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ							
**ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ							
ΠΗΓΗ: ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ							

Το γεγονός της αυξανόμενης αυτής σημασίας του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων ερμηνεύεται: α) ως αποτέλεσμα της συνεχούς προσπάθειας της κυβέρνησης να διευρύνει τη φορολογική βάση και να περιορίσει τη φοροδιαφυγή παρά ως αποτέλεσμα των αυξήσεων στους υφιστάμενους φορολογικούς συντελεστές και β) στην επίδραση της δημοσιονομικής απορρόφησης με τη μη λήψη αναγκαίων μέτρων για τη πλήρη εξάλειψή της. Αναμφισβήτητα η μη συστηματική τιμαριθμική προσαρμογή της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα έχει ως επακόλουθο να φορολογούνται περισσότερο τα πραγματικά εισοδήματα αφού η ονομαστική αύξηση των αμοιβών παρωθεί ολοένα στη φορολόγηση τους στα υψηλότερα κλιμάκια με τους αντίστοιχους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

Στην Ελλάδα θα ήταν δυνατόν να υποστηριχθεί ότι ένας φόρος εισοδήματος, αν και όχι με τη σύγχρονη μορφή του, υπήρχε από αρχαιοτάτων χρόνων. Έτσι π.χ. στην Αρχαία Αθήνα, αν και οι φόροι κάλυπταν μικρό μέρος των δημοσίων δαπανών, υπήρχαν αμελητέοι τακτικοί άμεσοι φόροι και σημαντικοί έκτακτοι άμεσοι φόροι. Το πιο πρόωρο παράδειγμα της προοδευτικής φορολογίας της οποίας έχουμε οποιαδήποτε γνώση βρίσκεται στην Αθήνα. Ο άμεσος φόρος (εισφορά) όπως επιβαλλόταν την εποχή του Σόλωνα (το. 596 Π.Χ.) ήταν ένας φόρος στην ιδιοκτησία κυρίως υπό μορφή εδάφους, και επιβαλλόταν βάσει της παραγωγής. Έτσι, ο πληθυσμός είχε διαιρεθεί σε τέσσερις κατηγορίες (τιμήματα), ως εξής:

1. Οι Πεντακοσιομέδιμοι, ή εκείνοι των οποίων τα προϊόντα είχαν εκτιμηθεί σε πεντακόσια μέτρα των ξηρών προϊόντων ή των υγρών προϊόντων.
2. Οι Ιππείς ή εκείνοι που παρήγαγαν τριακόσια μέτρα και θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ένα άλογο.
3. Οι Ζευγίτες, ή ιδιοκτήτες ενός ζυγού των βοοειδών, οι οποίοι παρήγαγαν διακόσια (ή, σύμφωνα με άλλα, εκατόν πενήντα) μέτρα.
4. Οι Θήτες, οι οποίοι παρήγαγαν λιγότερο από τους ανωτέρω.

Το σχέδιο του Σόλωνα φαίνεται να ήταν να υπολογιστούν τα καθαρά προϊόντα του εδάφους στο ένα δωδέκατο ($\frac{1}{12}$) της ιδιοκτησίας. Υπολογίζοντας ένα μέτρο των προϊόντων ως ισοδύναμο με μια δραχμή η ιδιοκτησία ενός Πεντακοσιομέδιμου είχε αξιολογηθεί σε ένα τάλαντο, δηλ., δώδεκα φορές 500 μέτρα ή 6.000 δραχμές. Σύμφωνα με τον ίδιο υπολογισμό η αξία της ιδιοκτησίας ενός ιππότη πρέπει να είχε δώδεκα φορές 300 μέτρα ή 3.600 δραχμές, και αυτήν της επόμενης κατηγορίας σε δώδεκα φορές 150 μέτρα ή 1.800 δραχμές. Η προοδευτική (ή φθίνουσα) αρχή, εντούτοις, εισήχθη από την αξιολόγηση της ιδιοκτησίας των ιπποτών σε μόνο 3.000 δραχμές, και αυτήν των Ζευγιτών σε μόνο 1.000 δραχμές, ενώ η χαμηλότερη κατηγορία αιτυλλάχθηκε εξ ολοκλήρου. Με άλλα λόγια, αντί της αλλαγής του ποσοστού του φόρου, μια τροποποίηση έγινε στην εκτιμώμενη μερίδα της ιδιοκτησίας. Η υψηλότερη κατηγορία αξιολογήθηκε στην πλήρη αξία της ιδιοκτησίας (6.000 δραχμές) η δεύτερη κατηγορία αξιολογήθηκε στα πέντε έκτα ($\frac{5}{6}$) της αξίας της ιδιοκτησίας ενώ στην τρίτη κατηγορία μόνο τα πέντε ένατα ($\frac{5}{9}$) της ιδιοκτησίας αξιολογήθηκαν. Το ποσοστό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

παρέμεινε το ίδιο, αλλά η φορολογήσιμη αξιολόγηση άλλαξε. Ο φόρος, επομένως, ήταν κλιμακωτός.⁵

Αμελητέα σημασία είχαν οι άμεσοι φόροι και στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Επί Τουρκοκρατίας επιβάλλονταν διάφοροι άμεσοι φόροι όπως π.χ. ο έγγειος φόρος (κτηματικός φόρος και «δεκάτη» επί των γαιών των «απίστων»). Η «φορολογία των γεωργικών μας προϊόντων ιδίως κατά τα πρώτα έτη του Ελληνικού Κράτους εστηρίχθη επί της κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας και αυτήν εσυνέχισε» (Σιδέρης 1931). Η φορολογία αυτή, της οποίας το χαρακτήρα επισημαίνει ο Αριστοτέλης Σιδέρης θα διατηρηθεί σε μεγάλο βαθμό μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οπότε θα αντικατασταθεί με πρωτοβουλία της κυβέρνησης Τρικούπη από ένα διαφοροποιημένο φορολογικό σύστημα.⁶

Φόρος εισοδήματος, με τη μορφή επιτηδεύματος, επιβλήθηκε το 1830 από τον Όθωνα, τον πρώτο βασιλιά των Ελλήνων. Στηριζόταν σε ενδείξεις και επιβαλλόταν στο κέρδος από την άσκηση κάθε επιτηδεύματος, αφού προηγουμένως είχε αφαιρεθεί το ενοίκιο του εργαστηρίου. Στην τελική μορφή της, αυτή η φορολογία, επιβαλλόταν όχι μόνο στους αυτοαπασχολούμενους επιτηδευματίες, αλλά και στους μισθωτούς, στους οποίους ο φόρος παρακρατούνταν στην πηγή, κατά την καταβολή των μισθών από τον εργοδότη.

Το έτος 1917 ψηφίστηκε ο νόμος 1043, με τον οποίο επιβαλλόταν φόρος στα έκτακτα κέρδη που είχαν προκύψει από την περίοδο των πολέμων. Για την επιβολή αυτού του φόρου διευρύνθηκαν τα δικαιώματα ανακριτικού ελέγχου της φορολογικής αρχής, με σκοπό τη διακρίβωση του πραγματικού εισοδήματος των υπόχρεων. Ο φόρος αυτός, εκτός από τον ταμειευτικό σκοπό του, απέβλεπε στην προπαρασκευή του εδάφους για την επιβολή φόρου στο πραγματικό, αντί στο τεκμαρτό εισόδημα.⁷ Από την απελευθέρωση και μέχρι τη φορολογική μεταρρύθμιση του 1919 ίσχυαν στην Ελλάδα φόροι στο ακαθάριστο εισόδημα, όπως ο φόρος επί των «γεωργικών προϊόντων εν γένει» και ειδικοί φόροι επί της σταφίδας, ελαίων, καπνού, σύκων, αροτριώντων κτηνών, αιγοπροβάτων και χοίρων, ο φόρος επιτηδεύματος, κλπ.

⁵ Progressive taxation in the theory and Practice, American Economic Association, Quarterly, 3rd Series, Vol.9, No 4, Dec. 1908, pag. 9-10

⁶ Η διατήρηση της δεκάτης, και εν πολλοίς αρκετών στοιχείων του οθωμανικού φορολογικού συστήματος, δεν αποτελεί ιδιομορφία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, αλλά αντιστρόφως, ένδειξη της γενικότητας του φορολογικού φαινομένου, δηλαδή του μόνο σταδιακά μεταρρυθμιζόμενου χαρακτήρα του. Την ίδια «αδράνεια» (διατήρηση της δεκάτης) επιδεικνύει άλλωστε και η Βουλγαρία μετά την απελευθέρωσή της από την οθωμανική αυτοκρατορία. (βλ. Π. Δερτίλης 1935: 76 κ.ε)

⁷ Κουνάδης Διονύσης, «Σύνοψη Φορολογίας Φυσικών Προσώπων», Σ.Ε.Υ.Υ.Ο., Αθήνα 1999, σελ.65-66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

Σταθμό στην ελληνική δημοσιονομική ιστορία αποτελεί η μεταρρύθμιση της άμεσης φορολογίας που πραγματοποιήθηκε το 1919 από την κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου η οποία αποτελεί τον προπάτορα-νόμο της σημερινής νομοθεσίας που διέπει τη φορολογία εισοδήματος. Έτσι, το 1919 εισήχθη η φορολογία των καθαρών προσόδων, δηλαδή του καθαρού εισοδήματος με το Ν. 1640/1919. Ο Νόμος διέκρινε τα εισοδήματα ανάλογα με την πηγή προέλευσής τους και επέβαλλε φόρο χωριστά στο εισόδημα κάθε πηγής.⁸ Χαρακτηριστικό γνώρισμα της φορολογίας του εισοδήματος σε αυτή την πρώτη φάση της εφαρμογής του, είναι η διαφοροποίηση των πηγών προέλευσης των προσόδων σε επτά κατηγορίες και η φορολόγηση τους αναλυτικώς χωριστά κατά κατηγορία προσόδου και συμπληρωματικώς, με την επιβολή συνθετικού φόρου στο συνολικό προσωπικό εισόδημα, στη συνολική καθαρή πρόσοδο, που αποκτήθηκε από φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Εξελικτικά, μετά από το Β' παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε να διαφοροποιείται η φορολόγηση των αναλυτικών κατηγοριών, μέχρι το έτος 1955 όπου ψηφίστηκε το νομοθέτημα ν.δ. 3323/1955 με το οποίο καθιερώθηκε η αρχή του ενιαίου ή προσωπικού φόρου από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Το νέο φορολογικό καθεστώς έχει τις ίδιες πηγές εισοδήματος, όμως για τη φορολόγησή τους, οι επιμέρους πηγές δεν αποτελούν αντικείμενο ανεξάρτητης φορολογίας. Το καθαρό εισόδημα μετά από το συμψηφισμό των θετικών και αρνητικών στοιχείων από όλες τις πηγές, υπολογίζεται συνολικά. Το υποκείμενο του φόρου φορολογείται για το συνολικό εισόδημα.

Σημαντική μεταβολή στη διάρθρωση των μορφών του εισοδήματος επήλθε το 1989 με το ν. 1828/1989. Ειδικότερα, οι κατηγορίες του εισοδήματος περιορίστηκαν σε έξι (Α ως ΣΤ) γιατί συγχωνεύτηκαν στην Α' κατηγορία οι ομοειδές μορφές (πηγές εισοδήματος) από οικοδομές (Α') και γαίες (Β'). Το 1992 με το Ν.2056/1992 αυτές οι έξι κατηγορίες αναριθμήθηκαν (Α ως Ζ) με την ίδια αντιστοιχία που είχαν πριν από το 1989.

Το έτος 1994 ψηφίστηκε ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος. Με αυτό το νόμο κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις της νομοθεσίας που κάλυπτε τα πεδία της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, με τα βασικά (ν.δ. 3323/1995 και ν.δ. 3843/1958) και τα συναφή νομοθετήματα.⁹

⁸ Δράκος Γ.Ε., «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998, σελ 235-236

⁹ Κουνάδης Διονύσης, «Σύνοψη Φορολογίας Φυσικών Προσώπων», Σ.Ε.Υ.Υ.Ο., Αθήνα 1999, σελ.67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

1.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Ο καθορισμός της μακροοικονομικής έννοιας του Εθνικού Εισοδήματος είναι σαφής σε αντίθεση με την μικροοικονομική έννοια και συγκεκριμένα τον προσδιορισμό του εισοδήματος για φορολογικούς σκοπούς που προσκρούει σε δυσκολίες. Στις περισσότερες όμως χώρες οι φορολογικές νομοθεσίες διακρίνουν τρεις έννοιες του εισοδήματος: το ακαθάριστο, το καθαρό και το φορολογητέο.

Αρχικά προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα έσοδο εισόδημα θα πρέπει να είναι σε μόνιμη βάση και να συνδέεται με την οικονομική δραστηριότητα του φορολογούμενου και όχι να είναι τυχαίο ή απρόοπτο. (π.χ. κέρδη από λαχεία). Επίσης, το ακαθάριστο εισόδημα δε μπορεί να αποτελέσει τη φορολογική βάση του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων καθώς περιλαμβάνονται σε αυτό και τα έξοδα απόκτησής τους, τα οποία δεν αποτελούν στοιχείο φοροδοτικής ικανότητας του φορολογούμενου.

Θεωρητικά το εισόδημα πρέπει να ορίζεται με την ευρεία έννοια κατά Haig-Simons-Hicks ως το άθροισμα της κατανάλωσης πλέον της μεταβολής της καθαρής περιουσίας σε μια περίοδο. Είναι σαφές ότι ο ορισμός αυτός αφορά το καθαρό εισόδημα. Με βάση τον ορισμό αυτό εισοδήματος θα πρέπει να υπόκεινται στη φορολογία εισοδήματος ορισμένα εισοδήματα που στην ουσία αυξάνουν τη φοροδοτική ικανότητα του πολίτη στην πράξη όμως δεν υποβάλλονται στο φόρο εισοδήματος αλλά σε άλλη κατηγορία φόρου ή και απαλλάσσονται εντελώς του φόρου. Μερικές τέτοιες κατηγορίες εισοδημάτων είναι: α) Οι αμοιβές σε είδος β) Η απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών χωρίς αντάλλαγμα γ) Εισοδήματα από κληρονομιά, δωρεά, γονική παροχή, κέρδη από λαχεία και δ) Η υπεραξία των περιουσιακών στοιχείων.

Στις νομοθεσίες των περισσότερων κρατών δε χρησιμοποιείται ο ευρύς αυτός ορισμός, αλλά το εισόδημα ορίζεται με την στενή του έννοια ως εισροή αγοραστικής δύναμης στο φορολογούμενο. Ο Φόρος Εισοδήματος είναι προσωπικός φόρος καθώς λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε πολίτη. Οι προσαρμογές που γίνονται στο εισόδημα για να ληφθούν υπόψη οι προσωπικές συνθήκες των φορολογούμενων καταλήγουν στο φορολογητέο εισόδημα, που αποτελεί και τη βάση του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η ελληνική φορολογική νομοθεσία διακρίνει έξι κατηγορίες εισοδήματος ανάλογα με τη πηγή προέλευσής τους:

α) *Εισόδημα από ακίνητα.* (Α', Β' κατηγορίας) Θεωρείται το εισόδημα που προκύπτει από την εκμίσθωση, επίταξη, την ιδιοκατοίκηση ή την ιδιοχρησιμοποίηση οικοδομής ή από την εκμίσθωση γαιών.

β) *Εισόδημα από κινητές αξίες.* (Γ' κατηγορία) Θεωρείται το εισόδημα που προκύπτει: i) από μερίσματα και τόκους ιδρυτικών τίτλων και μετοχών ανωνύμων εταιριών ή ομολογιών και χρεογράφων του δημοσίου ii) από αμοιβές και ποσοστά των μελών του Δ.Σ., των διευθυντών και των διαχειριστών των ανωνύμων εταιριών, iii) από τόκους διάφορων τίτλων π.χ. καταθέσεων ή ομολογιών κτλ.

γ) *Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις.* (Δ' κατηγορία) Θεωρείται το κέρδος που αποκτά κάποιο πρόσωπο από την άσκηση ατομικών ή εταιρικών εμπορικών, βιομηχανικών ή βιοτεχνικών επιχειρήσεων.

δ) *Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις.* (Ε' κατηγορία) Θεωρείται το κέρδος το οποίο προέρχεται από την εκμετάλλευση γεωργικών, αγροτικών, κτηνοτροφικών, πτηνοτροφικών, δασικών και αλιευτικών.

ε) *Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες.* (ΣΤ' κατηγορία) Θεωρείται το εισόδημα που προκύπτει από μισθούς, ημερομίσθια, επιδόματα, επιχορηγήσεις, συντάξεις κτλ.

στ) *Εισόδημα από υπηρεσίες ελευθέρων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.* (Ζ' κατηγορία) Θεωρείται το εισόδημα από την άσκηση ορισμένων επαγγελματιών, τα οποία καταγράφει ο νόμος ρητά, όπως π.χ. του γιατρού, του δικηγόρου κτλ.

1.3 ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων επιβάλλεται επί του συνολικού καθαρού εισοδήματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις προσωπικές συνθήκες του φορολογουμένου. Ο ΦΕΦΠ αποτελεί συνεπώς προσωπικό φόρο σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους που αποτελούν αντικειμενικούς φόρους. Σκοπός του φόρου εισοδήματος είναι η ισότητα των φορολογικών θυσιών των ατόμων που υποβάλλονται σε αυτόν. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με τη προσαρμογή του επιβαλλόμενου φορολογικού βάρους προς τη φοροδοτική ικανότητα κάθε φορολογούμενου. Προσαρμόζεται μέσω του φόρου εισοδήματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

το επιβαλλόμενο φορολογικό βάρος προς τη φοροδοτική ικανότητα για το λόγο πως ο φόρος αυτός φορολογεί με βάση αφενός τη πραγματική εισοδηματική κατάσταση του φορολογούμενου και αφετέρου τις προσωπικές συνθήκες. Δηλαδή λαμβάνει υπόψη του τόσο τους αντικειμενικούς όσο και τους υποκειμενικούς παράγοντες φοροδοτικής ικανότητας.

Οι αντικειμενικοί παράγοντες φοροδοτικής ικανότητας είναι το συνολικό εισόδημα και η περιουσία κάθε φορολογούμενου. Ο εν λόγω φόρος λαμβάνει υπόψη του το εισόδημα και όχι την περιουσία. Λαμβάνει υπόψη του τον παράγοντα αυτό ο φόρος εισοδήματος υπό την έννοια ότι διαφοροποιεί την φορολογική επιβάρυνση κάθε φορολογούμενου κατά αντιστοιχία προς το μέγεθος του συνολικού από κάθε πηγή πραγματικού εισοδήματος. Είναι ο λεγόμενος ποσοτικός διαφορισμός της φορολογικής επιβάρυνσης που συντελείται μέσω της εφαρμογής της προοδευτικής φορολογίας, με χαμηλό φορολογικό συντελεστή για τα μικρά εισοδήματα και συνεχώς αυξανόμενο συντελεστή, καθώς ανεβαίνουμε τις βαθμίδες της εισοδηματικής κλίμακας.

Οι υποκειμενικοί παράγοντες φοροδοτικής ικανότητας, οι οποίοι λαμβάνονται υπόψη στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι οι προσωπικές συνθήκες κάθε φορολογούμενου, οι οποίες προσδιορίζουν το μέγεθος των βασικών αυτών αναγκών των ικανοποιούμενων με την άντληση από το «απόθεμα αγαθών» το οποίο ο φορολογούμενος διαθέτει. Οι παράγοντες αυτοί λαμβάνονται υπόψη στο φόρο εισοδήματος με το διαφορισμό της φορολογικής επιβάρυνσης. Στο πλαίσιο του ποιοτικού διαφορισμού γίνεται διαφοροποίηση της φορολογικής επιβάρυνσης με κριτήριο την προέλευση του εισοδήματος. Ο ποιοτικός διαφορισμός γίνεται με αυτή τη διττή έννοια παράλληλα με τον ποσοτικό διαφορισμό.¹⁰

Η εξεύρεση λοιπόν του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος αποτελεί το πρώτο βήμα προσέγγισης της φοροδοτικής ικανότητας των φυσικών προσώπων. Στο επόμενο βήμα, πριν την υπαγωγή του συνολικού εισοδήματος στην οικεία φορολογική κλίμακα ο νομοθέτης εξετάζει:

- α) την προσωπική και οικογενειακή κατάσταση του φορολογούμενου.
- β) τις κατηγορίες στις οποίες κατατάσσονται τα εισοδήματα που αυτός απέκτησε.
- γ) την επαγγελματική του ιδιότητα ή το χώρο κατοικίας ή απασχόλησής του.
- δ) τις δαπάνες, στις οποίες αυτός υποβλήθηκε και από αυτές ορισμένες που ο νομοθέτης θεωρεί αξιόλογες και υπολογίζει είτε στο ακέραιο ποσό τους είτε κατά ένα τμήμα τους.

¹⁰ Κούλης Ι.Ν. «Δημόσια Οικονομική, Έκδοσης Δευτέρα μετά προσθηκών και βελτιώσεων, Τόμος Δεύτερος», Αθήνα 1971

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

Προκειμένου να εξατομικευτεί ο φόρος εισοδήματος, πρέπει να αφαιρεθούν διάφορα ποσά από τη φορολογική βάση σύμφωνα με το μικτό σύστημα προσέγγισης της φοροδοτικής ικανότητας του υπόχρεου. Με το σύστημα αυτό αναγνωρίζονται οι ακόλουθες εκπτώσεις.

- α) Η εξαίρεση ενός ελάχιστου ορίου συντήρησης του φορολογούμενου και των ατόμων που εξαρτώνται από τον τελευταίο. Στο πρώτο κλιμάκιο της φορολογικής κλίμακας έχουν συγχωνευτεί τα αφορολόγητα ποσά που αφορούν την προσωπική και οικογενειακή κατάσταση του φορολογούμενου. Στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων γίνεται δεκτό ότι τα φορολογούμενα φυσικά πρόσωπα πρέπει να απαλλάσσονται από τη φορολογία του μέρους του εισοδήματος το οποίο θεωρείται απαραίτητο για την ικανοποίηση των στοιχειωδών αναγκών αυτών και των οικογενειών τους.
- β) Διαφορετική φορολογική μεταχείριση των εισοδημάτων που προέρχονται από διαφορετικές πηγές. Για την προσαρμογή του καθαρού εισοδήματος προς τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου γίνεται δεκτό ότι τα εισοδήματα από εργασία πρέπει να φορολογούνται ηπιότερα γιατί είναι περισσότερο αβέβαια καθώς εξαρτώνται από τις συνθήκες υγείας του φορολογούμενου. Για τον προαναφερθέντα λόγο η διαφορετική μεταχείριση του εισοδήματος από εργασία γίνεται με τη χορήγηση μεγαλύτερου αφορολόγητου ορίου στο εισόδημα που αποκτάται από εισόδημα.
- γ) Διαφορετική μεταχείριση των φορολογούμενων με παιδιά, οι οποίοι απολαμβάνουν τόσο αυξήσεις του αφορολόγητου ορίου στο πρώτο κλιμάκιο της ισχύουσας φορολογικής κλίμακας όσο και μειώσεις φόρου (tax credits).¹¹
- δ) Αναγνωρίζονται ορισμένες βασικές δαπάνες που μειώνουν τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου.¹² Το ποσό τους, ακέραιο ή τμήμα τους είτε αφαιρείται από το συνολικό εισόδημα του υπόχρεου (αφορολόγητα ποσά) είτε, αφού μετασχηματισθούν σε ποσό που μειώνει το φόρο (TAX CREDIT), αφαιρούνται από το ποσό του φόρου της κλίμακας του αντιστοιχεί στο φορολογητέο εισόδημά του.

Η πρώτη κατηγορία δαπανών (αφορολόγητα ποσά), που αφαιρούνται (ακέραια ή σε ποσοστό) από το συνολικό εισόδημα ήταν για το οικονομικό έτος 2006 οι ακόλουθες.

¹¹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με αυτό το θέμα υπάρχουν στο Παράρτημα

¹² Η ανάλυση σε αυτό το τμήμα βασίζεται σε στοιχεία που περιλαμβάνονται στο «Φορολογικό Οδηγό 2006», ΠΟΕ Δ.Ο.Υ., Μάιος 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΔΑΠΑΝΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΥ

Το ποσό της δαπάνης αυτής εκπίπτει από το συνολικό εισόδημα και το ποσό της έκπτωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.100 ευρώ και για τους δύο συζύγους.

ΔΑΠΑΝΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

Το συνολικό ποσό της δαπάνης των εισφορών αυτών αφαιρείται από το συνολικό εισόδημα.

ΔΑΠΑΝΗ ΔΩΡΕΩΝ-ΧΟΡΗΓΙΩΝ

Τα χρηματικά ποσά των δωρεών και χορηγιών αφαιρούνται από το συνολικό εισόδημα μόνο εφόσον υπερβαίνουν συνολικά ετησίως τα 100 ευρώ. Οι δαπάνες δωρεών διακρίνονται σε:

- Δωρεές ακινήτων, χρηματικών ποσών στο Δημόσιο, στους ΟΤΑ, στους ναούς και στις μονές, στα Α.Ε.Ι., στα κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα και στο Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.
- Δωρεές χρηματικών ποσών σε κοινωφελή ιδρύματα, σε μη κερδοσκοπικά σωματεία που παρέχουν υπηρεσίες εκπαίδευσης και χορηγούν υποτροφίες, σε ερασιτεχνικά αθλητικά σωματεία, στα ημεδαπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, και σε ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που έχουν συσταθεί με τη δωρεά.
- Δωρεές ασθενοφόρων οχημάτων-ιατρικών μηχανημάτων που δωρίζονται σε κρατικά ή δημοτικά ή νοσηλευτικά ιδρύματα.

ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΚΩΝ

Το ποσό των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονται από το φορολογούμενο για:

1. Στεγαστικά δάνεια για πρώτη κατοικία¹³
2. Νέα δάνεια για εξόφληση παλαιών στεγαστικών δανείων
3. Στεγαστικά δάνεια για πρώτη κατοικία από ασφαλιστικές επιχειρήσεις
4. Προκαταβολές για α' κατοικία από Ταμεία Αλληλοβοήθειας Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας
5. Δάνεια για επισκευή, συντήρηση κλπ. διατηρητέων κτισμάτων

Διευκρινίζεται ότι οι τόκοι αφαιρούνται από το συνολικό εισόδημα για συμβάσεις δανείων που έχουν συναφθεί μέχρι 31.12.2002.

¹³ Αν η επιφάνεια κατοικίας υπερβαίνει τα 120 τ.μ, το ποσό της δαπάνης που εκπίπτει περιορίζεται στο μέρος που αναλογεί επιμεριστικά στη μέχρι των 120 τ.μ. επιφάνεια της κατοικίας. Επίσης, ο περιορισμός αυτός ισχύει για τα δάνεια που συνάπτονται από 01-01-2000, μέχρι 21-12-2002, για την αγορά πρώτης κατοικίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΑΓΟΡΑ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΚΤΩΝ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Από το συνολικό εισόδημα του υπόχρεου αφαιρείται ποσοστό 25% της δαπάνης αγοράς μετοχικών μεριδίων, μετοχικών και μεικτών αμοιβαίων κεφαλαίων εσωτερικού. Το εκπιπτόμενο εισόδημα δε μπορεί να υπερβεί το ποσό των 3.650 ευρώ. Η έκπτωση της δαπάνης αυτής έχει καταργηθεί για δαπάνες που πραγματοποιούνται από 1^η Ιανουαρίου 2003 και μετά. Η έκπτωση όμως ισχύει για τα μερίδια που αγοράστηκαν μέχρι τις 31/12/02.¹⁴ Σημειώνεται ότι η έκπτωση αυτή παρέχεται μόνο μία φορά, εφόσον αυτά δε μεταβιβαστούν για 3 έτη από το χρόνο της αγοράς τους.

Η δεύτερη κατηγορία δαπανών είναι τα **Tax Credits**. Πιο συγκεκριμένα, από το φόρο που προκύπτει με βάση την οικεία φορολογική κλίμακα, στο συνολικό εισόδημα του υπόχρεου, αφαιρούνται (ακέραια ή μέχρι ένα ποσό, σε αντιστοιχία με το ποσό του φόρου) μετασχηματισμένα σε μείωση φόρου (Tax Credit), πολλαπλασιασμένα με συντελεστή 20%, τα ποσά των ακόλουθων δαπανών που καταβάλλει ο φορολογούμενος.

ΔΑΠΑΝΗ ΕΝΟΙΚΙΟΥ

Ποσοστό της δαπάνης ενοικίου (20% σε κάθε περίπτωση), τόσο για τη κύρια όσο και τη δευτερεύουσα κατοικία η οποία δεν μπορεί να υπερβεί ορισμένο ποσό (σήμερα τα 1.100 ευρώ), μειώνει το συνολικό φόρο.

ΔΑΠΑΝΗ ΔΙΔΑΚΤΡΩΝ

Ποσοστό 20% της δαπάνης αυτής, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.100 ευρώ μειώνει το συνολικό φόρο.

ΔΑΠΑΝΗ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ

Ποσοστό 20% της δαπάνης αυτής αφαιρείται από το φόρο που προκύπτει στο συνολικό εισόδημα. Το ποσό της μείωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα 6.000 ευρώ και για κάθε σύζυγο. Τα έξοδα για ιατρικές επισκέψεις και εξετάσεις περιλαμβάνουν:

- Νοσήλια σε ιδιωτικές κλινικές

¹⁴ Η έκπτωση από το εισόδημα της δαπάνης αγοράς μεριδίων ημεδαπών μετοχικών και μεικτών αμοιβαίων κεφαλαίων δεν έχει εφαρμογή για τις δηλώσεις του οικον. έτους 2007, καθόσον ισχύει για αγορές μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων που πραγματοποιούνται από 1.1.2005 έως 31.12.2009 να διακρατηθούν τρία έτη, οπότε η πρώτη εφαρμογή θα γίνει με τις δηλώσεις οικον. έτους 2009 και τα οποία πρέπει να διακρατηθούν τρία έτη, οπότε η πρώτη εφαρμογή θα γίνει με τις δηλώσεις οικον. έτους 2009

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

- Νοσήλια σε κρατικά και λοιπά νοσηλευτικά ιδρύματα
- Αμοιβές σε νοσηλευτικό προσωπικό
- Περίθαλψη ηλικιωμένων σε οίκους ευγηρίας
- Τεχνητά μέλη-όργανα
- Γυαλιά όρασης, φακοί επαφής, ακουστικά
- Ειδικές δαπάνες περίθαλψης ανάπηρων παιδιών
- Νοσήλια που καταβάλλονται στην αλλοδαπή
- Ιατρική δαπάνη περίθαλψης αναπήρων μελών με ετήσιο εισόδημα πάνω από 2.500 ευρώ.

ΕΦΑΠΑΞ ΔΑΠΑΝΗ ΧΩΡΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ, ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Σε περίπτωση που οι φορολογούμενοι παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω ή είναι τυφλοί 1.900 ευρώ

ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΚΩΝ

Το ποσό των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονται από το φορολογούμενο για:

6. Στεγαστικά δάνεια για πρώτη κατοικία
7. Νέα δάνεια για εξόφληση παλαιών στεγαστικών δανείων
8. Στεγαστικά δάνεια για πρώτη κατοικία από ασφαλιστικές επιχειρήσεις
9. Προκαταβολές για α' κατοικία από Ταμεία Αλληλοβοήθειας Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας
10. Δάνεια για επισκευή, συντήρηση κλπ. διατηρητέων κτισμάτων

Για δάνεια που έχουν συναφθεί από 01-01-03 και μετά, το ποσό των πιο πάνω τόκων δεν αφαιρούνται από το συνολικό εισόδημα, αλλά μεταλλάσσονται σε ποσό μείωσης φόρου (με πολλαπλασιασμό του ποσού των τόκων με συντελεστή 20%).

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Μείωση φόρου κατά ποσοστό 20% του ποσού της διατροφής που καταβάλλεται από τον ένα σύζυγο στον άλλο και επιδικάστηκε ή συμφωνήθηκε με συμβολαιογραφική πράξη. Το ποσό της διατροφής επί της οποίας υπολογίζεται η μείωση φόρου δε μπορεί να υπερβεί τα 3.000 ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Μείωση φόρου που φθάνει ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της δαπάνης¹⁵ είτε για αλλαγή εγκατάστασης, χρήσης καυσίμου από πετρέλαιο σε φυσικό αέριο είτε για νέα εγκατάσταση φυσικού αερίου, ηλιοθερμικών και φωτοβολταϊκών συστημάτων. Το ποσό της μείωσης δε μπορεί να υπερβεί τα πεντακόσια ευρώ.

ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Μείωση του φόρου για το φορολογούμενο που αποκτά εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εφόσον αυτός προσφέρει υπηρεσίες ή κατοικεί για εννέα τουλάχιστον μήνες μέσα στο έτος που απέκτησε το εισόδημα αυτό στις παραμεθόριες περιοχές. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται:

- Μισθωτοί που κατοικούν σε παραμεθόριες περιοχές
- Μισθωτοί-ιδιωτικοί υπάλληλοι που εργάζονται σε παραμεθόριες περιοχές
- Μισθωτοί-δημόσιοι υπάλληλοι που εργάζονται σε παραμεθόριες περιοχές
- Στρατιωτικές υπηρεσίες
- Νησιά με πληθυσμό κάτω από 3.100 κατοίκους

1.4. Η ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΗ ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΟ ΦΟΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η λεγόμενη φοροτεχνική συνίσταται, στην περίπτωση του φόρου εισοδήματος, στις εφαρμοσμένες μεθόδους «βεβαίωσης» αυτού, δηλαδή καθορισμού της εκ του φόρου εισοδήματος απαιτήσεως του Δημοσίου έναντι των φορολογούμενων. Οι δυο βασικές μέθοδοι του φόρου εισοδήματος είναι η βεβαίωση του φόρου βάση της δήλωσης του φορολογούμενου και η βεβαίωση και είσπραξη του φόρου εις την πηγή.

Η μέθοδος της βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου στην πηγή συνίσταται στη σύλληψη και στη φορολόγηση στην πηγή κάθε δημιουργούμενου εισοδήματος, με τη χρησιμοποίηση προς αυτό υπηρεσιών «τρίτων», οι οποίοι επιφορτίζονται υπό το Νόμο για την παρακράτηση του φόρου. Το βασικότερο παράδειγμα φόρου που παρακρατείται στην πηγή είναι ο φόρος εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες. (Φ.Μ.Υ.)

Η μέθοδος της βεβαίωσης βάσει δήλωσης αρχίζει με την λεγόμενη φορολογική δήλωση με το συνολικό από διάφορες πηγές καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου για το εκάστοτε

¹⁵ Στη δαπάνη αυτή περιλαμβάνεται και το ποσό που καταβάλλεται για τέλη σύνδεσης στην εταιρεία παροχής αερίου, ενώ δεν περιλαμβάνεται το ποσό που καταβάλλεται ως εγγύηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

οικονομικό έτος. Τα στοιχεία αυτά επιβάλλονται στον έλεγχο των φορολογικών αρχών κυρίως για εισοδήματα που προέρχονται από την άσκηση εμπορικών, βιομηχανικών και γεωργικών επιχειρήσεων. Βέβαια, στην περίπτωση της βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου στην πηγή ο φορολογούμενος προβαίνει στην υποβολή της φορολογικής δήλωσης προκειμένου να φορολογηθεί για το σύνολο του εισοδήματός του από όλες τις πηγές, συμψηφίζοντας το ποσό του φόρου που παρακρατείται στην πηγή με τη γενικότερη φορολογική του οφειλή.

Η μέθοδος της παρακράτησης του φόρου στη πηγή παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα, τα οποία έχουν μεγάλη πρακτική σημασία, προκειμένου για εισοδήματα από την παροχή εξαρτημένης εργασίας καθώς αποτελούν το μέγιστο μέρος του Εθνικού Εισοδήματος μιας χώρας. Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής συνίσταται στο ότι η φοροδιαφυγή είναι σχεδόν αδύνατη, καθώς δε μπορεί ο φορολογούμενος να αποκρύψει τη φορολογητέα ύλη η οποία αποτελεί τη βάση επί της οποίας υπολογίζεται ο παρακρατούμενος φόρος. Το δεύτερο δε πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι μειώνεται το διαχειριστικό κόστος της φορολογίας, καθώς ακόμα και υπό καθεστώς του συνθετικού φόρου εισοδήματος τα εισοδήματα που έχουν παρακρατηθεί στην πηγή δεν ελέγχονται από τις φορολογικές αρχές

16

Όπως είδαμε παραπάνω ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων καταβάλλεται με βάση δήλωση την οποία είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν κάθε χρόνο οι φορολογούμενοι. Στη δήλωσή τους αυτή οι φορολογούμενοι δηλώνουν τα ακαθάριστα εισοδήματά τους, καθώς επίσης και διάφορα προσωπικά και οικογενειακά στοιχεία, με βάση τα οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών μπορούν να υπολογίσουν τη φορολογική τους υποχρέωση. Η νομική υποχρέωση για την υποβολή φορολογικών δηλώσεων έχει επεκταθεί τη τελευταία δεκαετία σε διευρυμένες ομάδες πληθυσμού με αποτέλεσμα η πλειοψηφία του πληθυσμού να συμμετέχει στη διαδικασία υποβολής φορολογικών δηλώσεων. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ένα άτομο απαλλάσσεται από την υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης είναι πολύ περιοριστικές: 1) Να μην έχει καθαρό εισόδημα που να υπερβαίνει τα 2.350 € το χρόνο που να προέρχεται από μισθωτή εργασία ή συντάξεις 2) Να μην κατέχει μεταφορικό μέσο 3) Να μην απασχολεί προσωπικό και 4) Να μην έχει ακίνητη περιουσία. Ο αριθμός των υποβαλλόμενων φορολογικών δηλώσεων διπλασιάστηκε την περίοδο 1999-2004. Το 2004, το Υπουργείο Οικονομικών είχε να επεξεργαστεί γύρω 5.214.068 δηλώσεις σε σχέση με 2.500.000 δηλώσεις το 1990. (Πίνακας 1.3)

¹⁶ Η ανάλυση έχει στηριχθεί στο βιβλίο του Κούλη Ι.Ν. «Δημόσια Οικονομική, Έκδοσης Δεύτερα μετά προσθηκών και βελτιώσεων, Τόμος Δεύτερος», Αθήνα 1971, σελ. 45-49

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΩΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1-3	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ	
ΕΤΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΝ
1980	1.547.262
1981	1.631.199
1982	1.723.461
1983	1.805.778
1984	1.881.398
1985	1.989.433
1989	2.405.769
1990	2.521.529
1991	2.655.446
1992	2.904.160
1993	3.096.390
1994	3.218.723
1995	3.840.071
1996	3.986.316
1997	4.268.609
1998	4.435.366
1999	4.585.287
2000	4.751.468
2001	4.903.843
2002	4.953.079
2003	5.126.512
2004	5.214.068
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο κεφάλαιο αυτό κρίνεται σκόπιμο να μελετηθεί η διάρθρωση του φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα ανάμεσα στα οικονομικά έτη 1981-2004, προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα για τη κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος, των απαλλαγών και εκπτώσεων και της φορολογικής επιβάρυνσης ανάμεσα στις διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Για το σκοπό αυτό έχουν χρησιμοποιηθεί δεδομένα των επίσημων στατιστικών της Ε.Σ.Υ.Ε., τα οποία για την ομοιομορφία της εργασίας αυτής έχουν όλα μετατραπεί σε ευρώ. Αρχικά, εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη της σύνθεσης των επαγγελματικών ομάδων και των δηλωθέντων εισοδημάτων τους. Έπειτα, η ανάλυση εστιάζεται στη διάρθρωση του δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης και επαγγελματική τάξη και στη συνέχεια εξετάζεται η κατανομή του εισοδήματος μεταξύ συζύγων. Ακολουθούν η μελέτη της πορείας των απαλλαγών και εκπτώσεων και της φορολογικής επιβάρυνσης την υπό εξέταση περίοδο για το σύνολο των φορολογούμενων και κάθε επαγγελματικής ομάδας χωριστά. Στην τελευταία ενότητα του παρόντος κεφαλαίου εξετάζεται η μελέτη των κατά κεφαλή μεγεθών, δηλαδή του κατά κεφαλή δηλωθέντος εισοδήματος, των κατά κεφαλήν απαλλαγών και εκπτώσεων και της κατά κεφαλή φορολογικής επιβάρυνσης ανά επαγγελματική ομάδα.

Πριν γίνει πιο λεπτομερής αναφορά στα παραπάνω μεγέθη ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να μελετηθεί η πορεία των απαλλαγών-εκπτώσεων και του δηλωθέντος εισοδήματος ως ποσοστά του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος. Έτσι, στον Πίνακα (2.1) εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη των παραπάνω μεγεθών σε τρέχουσες τιμές για επιλεγμένα έτη μέσα στην περίοδο 1980-2003 που δεν είναι οικονομικά έτη, αλλά τα έτη απόκτησης του εισοδήματος.

Παρατηρείται ότι το δηλωθέν εισόδημα μεταξύ των χρήσεων 1980 και 2003 αυξήθηκε ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος κατά 13 ποσοστιαίες μονάδες. Η σημαντικότερη αύξηση του δηλωθέντος εισοδήματος σημειώθηκε τη δεκαετία 1980-1990, ενώ από το 1990 έως και σήμερα έχει σταθεροποιηθεί το δηλωθέν εισόδημα στο 40-44% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος. Από την άλλη πλευρά, οι απαλλαγές και τα αφορολόγητα ποσά που αποτελούσαν το 12,31% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος το 1980 σήμερα αποτελούν μόλις το 3,36%. Η δραστικότερη αύξηση των αφορολόγητων

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

ποσών και εκπτώσεων έγινε τη δεκαετία του 1980-1990 με κορυφή το 1990, ενώ την τελευταία δεκαπενταετία γίνεται προσπάθεια για την κατάργηση από τη φορολογική νομοθεσία αυτών που δεν έχουν ισχυρή δικαιολογητική βάση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1 ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΩΝ ΕΚΠΤΩΣΕΩΝ ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΥΡΩ					
ΕΤΗ	1 ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	2 ΔΗΛΩΘΕΝ ΟΙΚ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ	3 %(2/1)	4 ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ & ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ ΠΟΣΑ	5 %(4/1)
1980	5.187.242.847	1.641.622.597	31,65	638.796.772	12,31
1984	11.174.030.814	3.971.968.012	35,55	1.227.307.116,7	12,43
1990	30.814.048.423	13.483.430.668	43,76	10.892.504.769	35,35
1994	71.007.283.933	28.607.656.933	40,28	2.123.592.076,3	3,03
2000	121.701.000.000	54.512.114.160	44,79	3.921.632.575	2,99
2003	153.472.000.000	68.681.421.226	44,75	5.163.000.386	3,36
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ					

2.1 ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Στην παράγραφο αυτή παρέχονται στοιχεία για τη διαχρονική εξέλιξη του πλήθους των διαφόρων επαγγελματικών ομάδων ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της χώρας και ως ποσοστό του συνολικού αριθμού φορολογούμενων και της κατανομής των δηλωθέντων εισοδημάτων τους. Ο Πίνακας (2.2) δείχνει τη διάρθρωση των παραπάνω μεταβλητών κατά επαγγελματική ομάδα για τυχαία οικονομικά έτη μέσα στην τελευταία εικοσιπενταετία. Οι τιμές των υπό εξέταση μεταβλητών είναι σε ευρώ σε σταθερές τιμές του 1999. (1999=100)

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

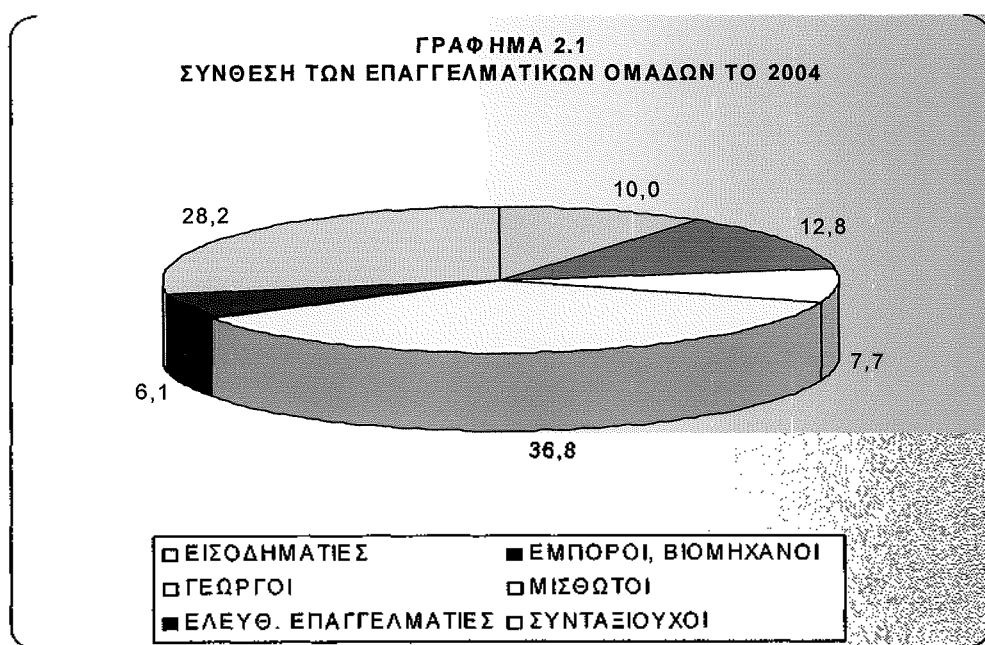
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2 ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ, ΣΥΝ. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ 1999=100							
		ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ		ΣΥΝ. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	
ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ		ΑΡΙΘΜΟΣ (1)	% ΣΥΝ (2)	ΑΡΙΘΜΟΣ (3)	%ΣΥΝ (4)	ΠΟΣΟ (5)	% ΣΥΝ (6)
ΟΛΕΣ ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ	1981	1.631.199	100,0	9.642.505	16,9	17.701.343.511	100,0
	1985	1.989.433	100,0	9.895.801	20,1	20.816.351.406	100,0
	1991	2.655.446	100,0	10.088.700	26,3	26.577.236.119	100,0
	1995	3.840.071	100,0	10.426.289	36,8	35.215.491.818	100,0
	2001	4.903.843	100,0	10.917.457	44,9	51.254.385.422	100,0
	2004	5.214.068	100,0	11.023.532	47,3	58.494.588.426	100,0
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ	1981	123.091	7,5		1,28	752.114.915	4,2
	1985	162.933	8,2		1,65	837.864.511	4,0
	1991	222.780	8,4		2,21	1.073.234.829	4,0
	1995	409.998	10,7		3,93	1.576.207.029	4,5
	2001	603.177	12,3		5,52	2.669.002.100	5,2
	2004	522.867	10,0		4,74	2.373.586.850	4,1
ΕΜΠΟΡΟΙ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ	1981	501.099	30,7		5,20	4.188.391.215	23,7
	1985	537.765	27,0		5,43	3.966.570.595	19,0
	1991	655.225	24,7		6,49	4.998.234.611	18,8
	1995	704.513	18,3		6,76	7.600.419.086	21,6
	2001	902.008	18,4		8,26	10.929.828.080	21,3
	2004	669.461	12,8		6,07	9.553.495.720	16,3
ΓΕΩΡΓΟΙ	1981	14.251	0,9		0,15	37.701.154	0,2
	1985	33.088	1,7		0,33	75.550.796	0,4
	1991	56.700	2,1		0,56	214.399.385	0,8
	1995	300.730	7,8		2,88	876.381.404	2,5
	2001	372.029	7,6		3,41	1.656.895.223	3,2
	2004	402.077	7,7		3,65	2.920.392.624	5,0
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	1981	710.836	43,6		7,37	9.041.865.717	51,1
	1985	881.644	44,3		8,91	11.280.435.805	54,2
	1991	1.151.256	43,4		11,41	13.817.445.638	52,0
	1995	1.466.207	38,2		14,06	16.009.110.093	45,5
	2001	1.793.857	36,6		16,43	22.313.488.010	43,5
	2004	1.919.933	36,8		17,42	23.972.723.247	41,0
ΕΛΕΥΘ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	1981	71.958	4,4		0,75	1.249.751.789	7,1
	1985	85.407	4,3		0,86	1.300.460.488	6,3
	1991	106.344	4,0		1,05	1.631.594.254	6,1
	1995	127.026	3,3		1,22	2.300.250.925	6,5
	2001	147.415	3,0		1,35	3.523.493.282	6,9
	2004	316.812	6,1		2,87	6.282.960.439	10,7
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	1981	209.964	12,9		2,18	2.431.515.557	13,7
	1985	288.596	14,5		2,92	3.355.467.672	16,1
	1991	463.141	17,4		4,59	4.842.327.980	18,2
	1995	831.597	21,7		7,98	6.853.123.281	19,5
	2001	1.086.357	22,1		9,94	10.161.680.726	19,8
	2004	1.382.918	28,2		12,55	13.391.429.544,8	22,9

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

Η σύνθεση των επαγγελματικών ομάδων έχει αλλάξει αρκετά από την αρχή της δεκαετίας του 1980 έως σήμερα. Έτσι το οικονομικό έτος 1981 το 30,7% των φορολογούμενων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

αποτελούσαν οι έμποροι και βιομήχανοι ποσοστό που μειώθηκε δραστικά ανά τις δεκαετίες φτάνοντας το 2004 το 12,8% του συνόλου των φορολογούμενων. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση που παρουσιάζει η επαγγελματική ομάδα των συνταξιούχων, οι οποίοι από 13% του συνόλου των φορολογούμενων το 1981 έφτασαν το 28% το 2004. Ειδικότερα, στο Γράφημα (2.1) απεικονίζεται η σύνθεση των επαγγελματικών ομάδων το οικονομικό έτος 2004 με πρώτη σε μέγεθος ομάδα αυτή των μισθωτών, στη συνέχεια των συνταξιούχων, των ελεύθερων επαγγελματιών, των εισοδηματιών, των γεωργών και τέλος των εμπόρων-βιοτεχνών.

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαχρονική εξέταση κατά την περίοδο 1981-2004 της σύνθεσης των επαγγελματικών ομάδων ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της χώρας. (στήλη 4, Πίνακας 2.2). Αρχικά παρατηρούμε ότι το οικονομικό έτος 1981 το 16,92% του συνολικού πληθυσμού υπέβαλλε δήλωση φόρου εισοδήματος, ποσοστό που αυξάνεται σταδιακά την υπό εξέταση περίοδο για να φτάσει το 47,30% το 2004. Η αύξηση αυτή οφείλεται στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης με τη φορολόγηση περισσότερων κατηγοριών πληθυσμού και εισοδημάτων.

Πιο συγκεκριμένα, οι επαγγελματικές ομάδες των εισοδηματιών και των γεωργών παρουσίασαν την περίοδο αυτή αισθητή αύξηση ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

χώρας. Επίσης, η ομάδα των εμπόρων και βιομηχάνων έχει διαχρονικά την ίδια περίπου αναλογία στο σύνολο του πληθυσμού (στήλη 4, Πίνακας 2.2), παρά το γεγονός πως ως ποσοστό στο σύνολο των φορολογούμενων η αναλογία τους έχει ακολουθήσει καθοδική πορεία από 30,7% το 1981 σε 10% το 2004. (στήλη 2, Πίνακας 2.2.) Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός πως διευρύνθηκε κατά τη διάρκεια της εικοσιπενταετίας η φορολογική βάση με τη φορολόγηση νέων ομάδων πληθυσμού, ενώ το απόλυτο μέγεθος της επαγγελματικής ομάδας των εμπόρων-βιομηχάνων ως σύνολο του πληθυσμού παραμένει σταθερό με ελαφρά αυξητικές τάσεις. Τέλος, το πλήθος της επαγγελματικής ομάδας των μισθωτών και των συνταξιούχων σημείωσε αύξηση ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της χώρας, η πρώτη από 7,37% σε 17,42% και η δεύτερη από 2,18 % σε 12,55%.

Το συνολικό δηλωθέν εισόδημα αυξήθηκε σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 1999 από 17.701.343.511 ευρώ το 1981 σε 58.494.588.426 ευρώ το 2004, συντελώντας μια μεταβολή της τάξης του 230%. (στήλες 5,6, Πίνακας 2.2) Η αύξηση αυτή οφείλεται στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, στην αύξηση του εισοδήματος που υπόκειται σε φορολογία (ή τουλάχιστον που δηλώνεται), γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στην αύξηση του αριθμού των φορολογούμενων από 1.631.199 το 1981 σε 5.214.068 το 2004.

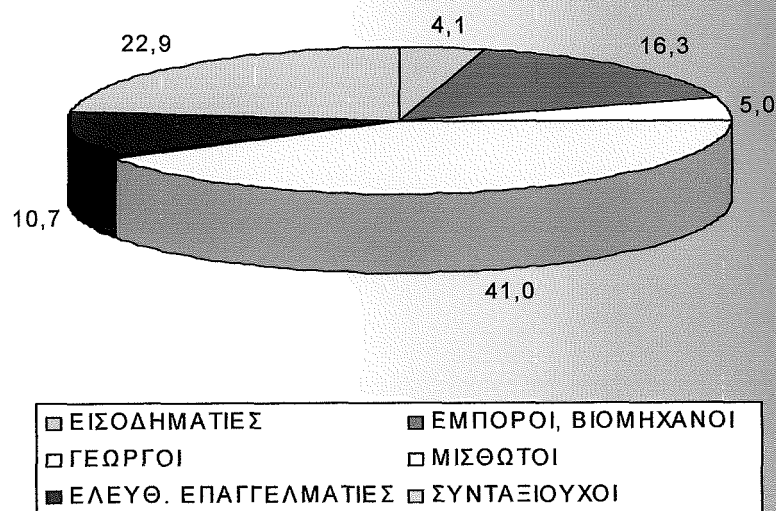
Ειδικότερα, το οικονομικό έτος 1981 το 51,1% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος προέκυπτε από την επαγγελματική τάξη των μισθωτών και το 23,7% από τους έμπορους-βιομηχάνους. Αυξημένα ποσοστά εισοδήματος δηλώνονται το 2004 από τους γεωργούς, και από τους συνταξιούχους σε σχέση με τα αντίστοιχα το 1981. Το γεγονός αυτό οφείλεται για τους μεν πρώτους στο γεγονός ότι άρχισαν σταδιακά να υπόκεινται σε φορολογία από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και για τους δε δεύτερους στο ολοένα μεγαλύτερο μερίδιο που κατέχουν στο συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας και στα μέτρα κοινωνικής και εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν από την κεντρική διοίκηση. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες το 1981 κατείχαν το 7,1% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος, ποσοστό που μειώνεται ιδιαίτερα τη δεκαετία 1981-1991, φτάνοντας το 1991 στο 6,1% του δηλωθέντος εισοδήματος για να αυξηθεί τη μετέπειτα περίοδο το 2004 σε 10,7%. Η μείωση αυτή στο συνολικό δηλωθέν εισόδημα των ελεύθερων επαγγελματιών φαίνεται να προκύπτει από τη μείωση του ποσοστού της επαγγελματικής ομάδας στο σύνολο του πλήθους των φορολογούμενων, το οποίο όμως αυξήθηκε κατά πολύ την περίοδο 2001-2004 ίσως λόγω των επιδοτήσεων μέσω των χρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε. προγραμμάτων του Ο.Α.Ε.Δ. για την ίδρυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αντίθετα, σημαντική μείωση του δηλωθέντος εισοδήματός από 23,7% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος το 1981 σε 16,3% το 2004 παρουσιάζει η

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

επαγγελματική ομάδα των βιομηχάνων-εμπόρων, που ερμηνεύεται από τη μείωση του ποσοστού της ομάδας αυτής στο σύνολο του πλήθους των φορολογούμενων. Στο Γράφημα (2.2), εμφανίζεται το ποσοστό που κάθε επαγγελματική ομάδα κατέχει το οικονομικό έτος 2004 ως ποσοστό του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος. Οι μισθωτοί κατέχουν το 41% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος και οι συνταξιούχοι το 23%. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι έμποροι-βιομήχανοι ακολουθούν με ποσοστά 11% και 16%, ενώ οι εισοδηματίες και οι γεωργοί κατέχουν ποσοστό που κυμαίνεται γύρω στο 5% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2
ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟ 2004

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

2.2. ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Σημαντικές πληροφορίες είναι δυνατόν να αντληθούν μέσα από την κατανομή του εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης. Στον Πίνακα (2.3) παρέχονται στοιχεία για την κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος κατά την τελευταία εικοσιπενταετία σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 1999 προκειμένου να επιτευχθεί συγκρισιμότητα μεταξύ των διαφόρων ετών. Στις παρενθέσεις, παρατίθενται στοιχεία για την ποσοστιαία κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης για τα υπό εξέταση οικονομικά έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ (1999=100)							
ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΑΚΙΝΗΤΑ	ΚΙΝΗΤΕΣ ΑΞΙΕΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ & ΒΙΟΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΕΛ.ΕΠΑΓΓ.	ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΣΕ ΕΥΡΩ)							
1981	17.701.340.347	1.625.994.366 (9,19)	61.681.290 (0,35)	3.470.189.618 (19,60)	11.951.597.972 (67,52)	572.570.844 (3,23)	19.306.256 (0,11)
1985	20.816.351.406	1.535.739.651 (7,38)	49.438.231 (0,24)	3.214.595.475 (15,44)	15.489.285.109 (74,41)	527.294.478 (2,53)	0
1991	26.577.236.119	1.751.590.647 (6,59)	102.457.475 (0,39)	4.259.539.596 (16,03)	19.555.354.598 (73,58)	758.109.880 (2,85)	150.182.767 (0,57)
1995	35.218.093.348	3.097.171.523 (8,79)	6.433.007 (0,02)	6.805.335.682 (19,32)	23.056.385.187 (65,47)	1.154.227.439 (4,03)	675.695.671 (2,36)
2001	51.254.385.387	4.739.704.756 (9,25)	4.463.06 (0,01)	6.466.999.788 (12,62)	36.441.709.226 (71,10)	2.329.697.722 (4,55)	1.271.810.832 (2,48)
2004	58.494.588.426	5.300.188.221 (9,06)	4.053.145 (0,01)	6.000.033.216 (10,26)	43.085.542.733 (73,66)	2.619.642.294 (4,48)	1.485.127.965 (2,54)
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ							

Το συμπέρασμα από τη μελέτη του Πίνακα (2.3) είναι ότι όλα τα εξεταζόμενα έτη το μεγαλύτερο ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος είναι αυτό από μισθωτές υπηρεσίες, έπειτα από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις, στη συνέχεια από ακίνητα κτλ. Επιμέρους, το εισόδημα από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις το 1981 αποτελούσε το 19,60% του δηλωθέντος εισοδήματος και μειώθηκε το 2004 σε 10,26%, ενώ το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες αποτελούσε το 1981 το 67,52% του δηλωθέντος εισοδήματος και το 2004 αυξήθηκε σε 73,66%.

Στον Πίνακα (2.4) εξετάζεται η διάρθρωση του δηλωθέντος εισοδήματος κατά πηγή προέλευσης και επαγγελματική τάξη το οικονομικό έτος 2004. Η ανάλυση αυτής της μορφής είναι σκόπιμη γιατί επιτρέπει να διακρίνουμε τη συμμετοχή της κάθε επαγγελματικής ομάδας για κάθε πηγή εισοδήματος στο συνολικό δηλωθέν εισόδημα. Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος από ακίνητα (34,89%) ανήκει στους εισοδηματίες και κατόπιν στους συνταξιούχους (18,31%) και στους έμπορους-βιομήχανους (18,76%). Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος από κινητές αξίες ανήκει κατά 38,57% στους εισοδηματίες και έπειτα στην επαγγελματική ομάδα των μισθωτών κατά 19,41% οι οποίοι εμφανίζονται ιδιαίτερα εξοικειωμένοι με τις επενδύσεις σε άυλους τίτλους. Όπως ήταν αναμενόμενο το εισόδημα

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

από εμπορικές επιχειρήσεις προέρχεται κατά 98,71% από την επαγγελματική ομάδα των εμπόρων-βιομηχάνων, το εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις κατά 75,61% από την ομάδα των γεωργών, το εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα ανήκει κατά 95,58% στους ελεύθερους επαγγελματίες. Ενδιαφέρον, αλλά και λογικό θεωρείται το γεγονός ότι το 50,72% του συνολικού εισοδήματος από την αλλοδαπή ανήκει στους εισοδηματίες και το 31,29% στους συνταξιούχους που ουσιαστικά είναι μετανάστες που μετά τη συνταξιοδότησή τους γύρισαν στην Ελλάδα. Τέλος, το 53,96% του εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες προέρχεται από την επαγγελματική ομάδα των μισθωτών και το 28,36% από την ομάδα των συνταξιούχων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4

ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2004 ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΜΑΔΩΝ	ΕΙΣΟΔΙΕΣ	ΕΜΠΟΡΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ	ΓΕΩΡΓΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	ΣΥΝΤ/ΧΟΙ
1. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΩΝ/ΩΝ	5.214.068	522.867	669.461	402.077	1.919.933	316.812	1.382.918
2. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ.....	68.681.421	2.786.947	11.217.237	3.428.979	28.147.573	7.377.138	15.723.547
Α. ΑΚΙΝΗΤΑ	6.223.216	2.171.410 (34,89)	1.168.076 (18,76)	424.350 (6,81)	755.578 (12,14)	564.036 (9,06)	1.139.765 (18,31)
Γ. ΚΙΝΗΤΕΣ ΑΞΙΕΣ	4.759	1.836 (38,57)	775 (16,28)	279 (5,86)	924 (19,41)	468 (9,84)	477 (10,02)
Β. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ- ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	7.044.939		6.954.320 (98,71)	26.666 (0,37)		63.954 (0,90)	
Γ. ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1.507.932	1.633 (0,11)	109.734 (7,27)	1.140.224 (75,61)	77.679 (5,15)	20.365 (1,35)	158.298 (10,49)
Τ. ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΠΗΡΕΣΙΕΣ	50.588.890	492.452 (0,97)	2.886.825 (5,71)	1.807.688 (3,57)	27.297.844 (53,96)	3.752.863 (7,41)	14.351.218 (28,36)
Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	3.075.853		93.537 (3,04)	11.416 (0,37)		2.970.900 (95,58)	
Δ. ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ	235.831	119.616 (50,72)	3.970 (1,68)	18.356 (7,78)	15.548 (6,59)	4.551 (1,92)	73.789 (31,29)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ							

2.3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΖΥΓΩΝ

Μεγάλο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η κατανομή του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος μεταξύ των συζύγων τόσο στο σύνολό του όσο και κατά πηγή προέλευσης. Βέβαια, υπάρχει μια επιφυλακτικότητα για την ακρίβεια των στοιχείων διότι στα στοιχεία του συζύγου περιλαμβάνονται τα εισοδήματα του υπόχρεου, που σημαίνει ότι περιλαμβάνονται και τα εισοδήματα των ανύπαντρων, των διαζευγμένων και των χήρων ανεξαρτήτως φύλλου. Παρόλα αυτά μπορούν να εξαχθούν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα για την κατανομή του

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

εισοδήματος μεταξύ συζύγων, τη διαχρονική εξέλιξη της διάρθρωσης αυτής και τις διαφορές ανάμεσα στις πηγές προέλευσης.

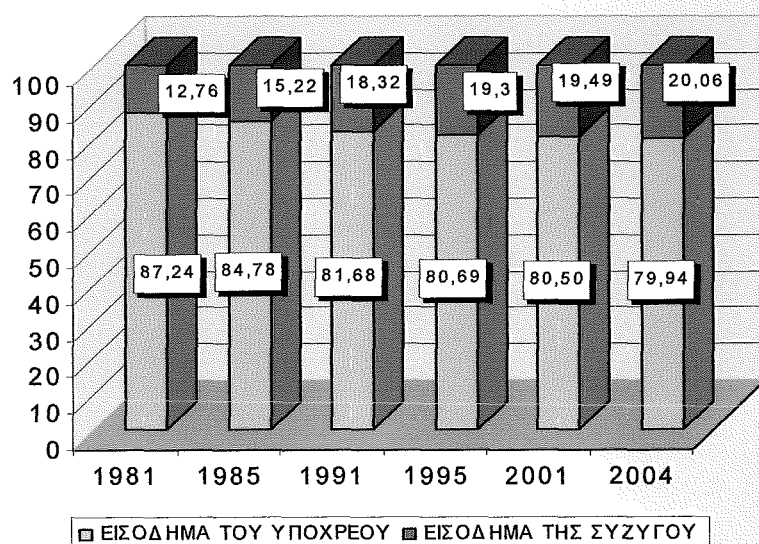
Όπως προκύπτει από τον Πίνακα (2.5) και το Γράφημα (2.3) το 1981 το 87,24% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος ανήκει στον σύζυγο και το 12,76% ανήκει στη σύζυγο. Το 2004 το ποσοστό συμμετοχής του υπόχρεου στο συνολικό οικογενειακό εισόδημα μειώθηκε στο 79,94% και της συζύγου αυξήθηκε στο 20,06%, δηλαδή κατά επτά ποσοστιαίες μονάδες. Η αλλαγή αυτή στην κατανομή του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος ανάμεσα στους δυο συζύγους είναι αποτέλεσμα συνδυασμού κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Συγκεκριμένα για λόγους οικονομικούς και κοινωνικούς έχει αυξηθεί σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας του 1981 η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα υπάρχει μια τάση περιορισμού των διαφορών στο επίπεδο των αμοιβών με συνέπεια να υπάρχουν οι μεταβολές που παρατηρήθηκαν.

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5 ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΟΥ							
ΕΤΗ	ΣΥΝ. ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΚΙΝΗΤΑ	ΚΙΝΗΤΕΣ ΑΞΙΕΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ & ΒΙΟΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΕΛ.ΕΠΑΓΓ.	ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ							
1981	87,24	77,79	81,37	89,68	87,75	89,11	92,21
1985	84,78	72,61	78,05	88,19	85,25	86,34	-
1991	81,68	72,32	78,38	83,89	81,99	82,32	89,21
1995	80,69	71,89	85,02	80,94	81,63	81,50	78,24
2001	80,50	71,87	83,46	82,44	81,30	80,65	79,66
2004	79,94	71,92	82,14	81,87	80,70	80,47	66,86
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ							
1981	12,76	22,21	18,62	10,32	12,25	10,89	7,82
1985	15,22	27,39	21,95	11,81	14,75	13,66	-
1991	18,32	27,68	21,62	16,11	18,03	17,68	10,79
1995	19,30	39,09	14,98	19,05	18,36	18,50	14,77
2001	19,49	28,12	16,53	17,56	18,69	19,35	20,34
2004	20,06	28,08	17,86	18,13	19,30	19,53	19,62
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ							

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
ΜΕΤΑΞΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΟΥ

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΦΘΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

Εξετάζοντας στη συνέχεια τα στοιχεία του Πίνακα (2.6) μπορούν να εξαχθούν ορισμένες ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις όσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος των συζύγων σε κάθε πηγή. Καταρχήν παρατηρείται ότι η συμμετοχή των συζύγων στο οικογενειακό εισόδημα διαφέρει ανάλογα με τη πηγή προέλευσής του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6 ΔΙΑΦΘΩΣΗ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΟΥ						
ΕΤΗ	ΑΚΙΝΗΤΑ	ΚΙΝΗΤΕΣ ΑΞΙΕΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ & ΒΙΟΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΜΙΣΘΩΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΕΛ.ΕΠΑΓΓ.	ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ						
1981	8,191	0,325	20,152	67,914	3,304	0,115
1985	6,318	0,219	16,062	74,821	2,580	0,000
1991	5,835	0,370	16,460	73,856	2,875	0,617
1995	7,835	0,019	19,384	66,228	4,075	2,290
2001	8,256	0,009	12,921	71,805	4,553	2,455
2004	8,152	0,007	10,505	74,356	4,508	2,123
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ						
1981	15,991	0,509	15,860	64,812	2,762	0,067
1985	13,280	0,343	11,990	72,114	2,273	0,000
1991	9,958	0,455	14,098	72,403	2,753	0,333
1995	12,806	0,014	19,072	62,289	3,867	1,808
2001	13,340	0,007	11,365	68,188	4,512	2,589
2004	12,684	0,006	9,271	70,873	4,361	2,484
ΠΗΓΗ: ΕΠΕ-ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ						

Έτσι, αρχικά συγκρίνοντας το ποσοστό του εισοδήματος της συζύγου ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος ανάμεσα στα έτη 1981 και 2004, παρατηρείται ότι το 1981 το 15,99% του δηλωθέντος εισοδήματος προερχόταν από οικοδομές, ποσοστό που έχει περιοριστεί σε 12,68% το 2004. Η μείωση αυτή ανάμεσα στα έτη 1981 και 2004 ισχύει επίσης για εισοδήματα από κινητές αξίες και από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Αντίθετα, αύξηση παρουσιάζουν την εξεταζόμενη περίοδο τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες, από ελεύθερα επαγγέλματα και από άλλες πηγές με κυριότερη τις γεωργικές επιχειρήσεις. Τα εισοδήματα του συζύγου κατά πηγή προέλευσης την τελευταία εικοσιπενταετία που έχουν παρουσιάσει αύξηση ως ποσοστό του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος είναι τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες, από ελευθέρια επαγγέλματα και από άλλες πηγές. Αντίθετα τα εισοδήματα του υπόχρεου από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις και από κινητές αξίες παρουσιάζουν μείωση ανάμεσα στα έτη 1981 και 2004.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

Εξετάζοντας στη συνέχεια πιο προσεκτικά τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα μπορούν να εξαχθούν ορισμένες διαπιστώσεις όσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος των συζύγων σε κάθε πηγή. Για παράδειγμα παρατηρείται ότι τα έτη 1981-1995 οι γυναίκες είχαν μικρότερη συμμετοχή από τους άνδρες όσο αφορά το εισόδημα από άλλες πηγές με σημαντικότερη το εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στο πατριαρχικό πρότυπο της οικογένειας που υπήρχε κυρίως στις αγροτικές περιοχές. Από το 1995 μέχρι το 2004 η προαναφερθείσα κατάσταση παρουσιάζεται αντιστραμμένη, καθώς η συμμετοχή των γυναικών στο εισόδημα από άλλες πηγές είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των αντρών, γεγονός που έχει να κάνει στη μεταβολή της νοοτροπίας που μπορεί να υπήρξε στην ύπαιθρο σε σχέση με τον οικονομικό ρόλο των γυναικών.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι το εισόδημα από ακίνητα της συζύγου είναι ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του συζύγου. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός πως οι γυναίκες κατέχουν μεγαλύτερο αριθμό ακινήτων από τους άντρες εξαιτίας της προίκας που παίρνουν από τους γονείς τους, έθιμο που στις μέρες μας έχει περιοριστεί σημαντικά. Από την άλλη, παρατηρείται μια σύγκλιση των ποσοστών συμμετοχής στα εισοδήματα από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις και από μισθωτές υπηρεσίες, γεγονός που καταδεικνύει την αναβάθμιση του ρόλου της γυναίκας στην απασχόληση.

2.4 ΟΙ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ-ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

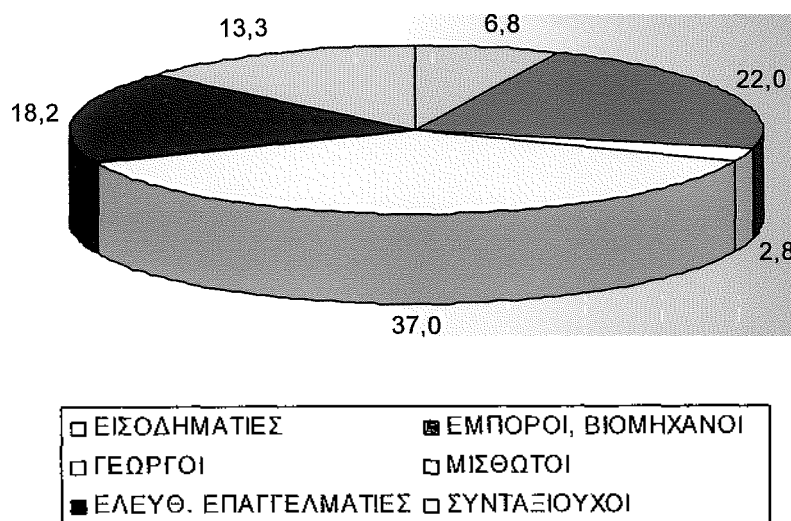
Σε αυτή την ενότητα θα μελετηθούν οι απαλλαγές -εκπτώσεις που απολαμβάνουν οι διάφορες επαγγελματικές ομάδες καθώς και ο φόρος που καλείται να πληρώσει καθεμιά από αυτές. Οι απαλλαγές-εκπτώσεις και ο φόρος εξετάζονται τόσο ως ποσοστό του συνόλου όσο και ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος στον Πίνακα (2.7) Η περίοδος που μελετάται παραμένει ίδια και αφορά επιλεγμένα οικονομικά έτη ανάμεσα στα έτη 1981 έως και 2004. Τα απόλυτα μεγέθη είναι σε σταθερές τιμές του 1999.

Εξετάζοντας την στήλη (7) του Πίνακα(2.7) μπορεί να διεξάγει κανείς κάποια ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τη φορολογική επιβάρυνση κατά την τελευταία εικοσιπενταετία. Έτσι, για παράδειγμα ο φόρος ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος το 1981 (9,22%) είναι υψηλότερος από ότι το 2004 (8,17%), ενώ το 1995 φόρος ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος παίρνει τη μικρότερη του τιμή. (5,14%). Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι το οικονομικά έτη 1992-1997 ίσχυαν αυξήσεις του αφορολόγητου ορίου και μειώσεις των

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

οριακών συντελεστών, που συντέλεσαν στη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης όλων των ομάδων των φορολογουμένων και σε απώλεια σημαντικών φορολογικών εσόδων κατά την κρίσιμη αυτή δημοσιονομική περίοδο.¹⁷ Τη μεγαλύτερη μείωση καθ'όλη τη διάρκεια της εικοσιπενταετίας στην καταβολή του φόρου ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματός της παρουσιάζει η ομάδα των συνταξιούχων που βλέπει το ποσοστό αυτό να μειώνεται από 9,81% του δηλωθέντος εισοδήματος το 1981 σε 4% το 2004, γεγονός που οφείλεται κυρίως στο ότι η πλειονότητα των συνταξιούχων βρίσκεται εντός του αφορολόγητου ορίου, το οποίο αυξάνεται διαρκώς τα τελευταία χρόνια. Στο Γράφημα (2.4) και (2.5) απεικονίζεται το ποσοστό του φόρου που βαρύνει κάθε επαγγελματική ομάδα το οικονομικό έτος 2004 και το 1981 αντίστοιχα. Έτσι οι μισθωτοί, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι εισοδηματίες το οικονομικό έτος 2004 πληρώνουν περισσότερο φόρο σε σχέση με το 1981, ενώ αντίθετα οι γεωργοί, οι βιομήχανοι-έμποροι και οι συνταξιούχοι λιγότερο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΩΣ
ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΟ 2004

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

¹⁷ Με τη μείωση των οριακών συντελεστών το Υπουργείο Οικονομικών πίστευε: α) ότι θα μειώνονταν τα κίνητρα για φοροδιαφυγή και β) ότι τα αυξανόταν η προσφορά εργασίας, η αποταμίευση και η ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7

**ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ, ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΚΑΙ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΤΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ (1999=100)**

		1	2	3	4	5	6	7
ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ		ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ & ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ		ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ			
		ΠΟΣΟ	ΠΟΣΟ	% ΣΥΝ	%(2/1)	ΠΟΣΟ	% ΣΥΝ	%(5/1)
ΟΛΕΣ ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ	1981	17.701.343.511	6.888.026.719	100	38,91	1632187178	100,00	9,22
	1985	20.816.351.406	6.432.090.124	100	30,90	2395627122	100,00	11,51
	1991	26.577.236.119	21.470.256.748	100	80,78	2428519402	100,00	9,14
	1995	35.215.491.818	2.614.102.216	100	7,42	1810141531	100,00	5,14
	2001	51.254.385.422	3.687.269.712	100	7,19	4295031013	100,00	8,38
	2004	58.494.588.426	3.371.130.605	100	5,76	4780965805	100,00	8,17
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ	1981	752.114.915	273.705.186	3,97	36,39	90775163,12	5,56	12,07
	1985	837.864.511	207.733.160	3,23	24,79	106417392	4,44	12,70
	1991	1.073.234.829	955.684.746	4,45	89,05	112352038,7	4,63	10,47
	1995	1.576.207.029	109.685.766	4,20	6,96	98481035,86	5,44	6,25
	2001	2.669.002.100	151.771.455	4,12	5,69	180468111,5	4,20	6,76
	2004	2.373.586.850	160.238.470	4,75	6,75	324206447,2	6,78	13,66
ΕΜΠΟΡΟΙ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ	1981	4.188.391.215	1.709.355.244	24,82	40,81	459704716,5	28,16	10,98
	1985	3.966.570.595	1.004.706.237	15,62	25,33	492556677	20,56	12,42
	1991	4.998.234.611	4.246.981.800	19,78	84,97	596132885,6	24,55	11,93
	1995	7.600.419.086	932.770.284	35,68	12,27	474994424,9	26,24	6,25
	2001	10.929.828.080	1.408.902.677	38,21	12,89	1121712052	26,12	10,26
	2004	9.553.495.720	1.372.711.323	40,72	14,37	1049633352	21,95	10,99
ΓΕΩΡΓΟΙ	1981	37.701.154	34.881.636	0,51	92,52	2344851,003	0,14	6,22
	1985	75.550.796	17.882.601	0,28	23,67	5176987,491	0,22	6,85
	1991	214.399.385	39.678.855	0,18	18,51	7608488,9	0,31	3,55
	1995	876.381.404	32.789.803	1,25	3,74	16764827,87	0,93	1,91
	2001	1.656.895.223	145.157.088	3,94	8,76	31008967,32	0,72	1,87
	2004	2.920.392.624	201.958.864	5,99	6,92	133302389	2,79	4,56
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	1981	9.041.865.717	3.649.369.778	52,98	40,38	640232928,2	39,23	7,08
	1985	11.280.435.805	3.775.649.572	58,70	33,47	1155109566	48,22	10,24
	1991	13.817.445.638	11.070.354.820	51,56	80,12	1054256702	43,41	7,63
	1995	16.009.110.093	895.646.849	34,26	5,59	70771817,2	39,10	4,42
	2001	22.313.486.010	1.143.885.124	31,02	5,13	1811591558	42,18	8,12
	2004	23.972.723.247	718.242.133	21,31	3,00	1767048503	36,96	7,37
ΕΛΕΥΘ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	1981	1.249.751.789	361.641.845	5,25	28,94	200606591,8	12,29	16,05
	1985	1.300.460.488	379.850.306	5,91	29,21	212030397,7	8,85	16,30
	1991	1.631.504.254	979.569.952	4,50	60,04	254708815,4	10,49	15,61
	1995	2.300.250.925	222.683.892	8,52	9,68	252151580,2	13,93	10,96
	2001	3.523.493.282	313.213.776	8,49	8,89	586677333,1	13,66	16,65
	2004	6.282.960.439	455.251.884	13,50	7,25	872328067,1	18,25	13,88
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	1981	2.431.515.557	859.069.866	12,47	35,33	238522927,4	14,61	9,81
	1985	3.355.467.672	1.046.271.325	16,27	31,18	424336101,5	17,71	12,65
	1991	4.842.327.980	3.877.981.947	18,06	80,09	403460471,3	16,61	8,33
	1995	6.853.123.281	420.525.623	16,09	6,14	260030944,5	14,37	3,79
	2001	10.161.680.726	524.339.317	14,22	5,16	563573267	13,12	5,55
	2004	13.391.429.544,8	462.728.783	13,73	3,46	634447046,8	13,27	4,74

ΠΗΓΗ: ΕΠΕ-ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πορεία των απαλλαγών και εκπτώσεων κατά την τελευταία εικοσιπενταετία που φαίνεται στις στήλες (3), (4) του Πίνακα (2.7). Έτσι, οι ~~απαλλαγές και εκπτώσεις~~ την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ακολουθούν καθοδική πορεία και από 6.888.026.719 ευρώ (σε σταθερές τιμές του 1999) το 1981 έφτασαν τα 3.371.130.605 ευρώ το 2004. Ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος έφτασαν από 38,91% το 1981 σε 5,76% το 2004. Το κόστος των φορολογικών απαλλαγών για το Δημόσιο έφτασε στη μεγαλύτερή του τιμή το έτος 1991, φτάνοντας το 81% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος. Η μη ομαλή αύξηση των απαλλαγών-εκπτώσεων το οικονομικό έτος 1991 δεν οφείλεται στην αύξηση αυτών καθαυτών των ποσών που απαλλάσσονται της φορολογίας αλλά στο διαφορετικό τρόπο υπολογισμού του φορολογητέου εισοδήματος που ίσχυσε την περίοδο αυτή.¹⁸ Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα στοιχεία της περιόδου αυτής για τις απαλλαγές και ~~εκπτώσεις~~ να μην είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων περιόδων, καθώς οφείλεται καθαρά σε τεχνικούς και εννοιολογικούς λόγους. Το καθεστώς αυτό άλλαξε πολύ γρήγορα και για αυτό το λόγο η στήλη 4 του Πίνακα (2.7) δείχνει ότι οι απαλλαγές και εκπτώσεις το 1995 φτάνουν το 7,42% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος, ποσοστό που με την πάροδο των χρόνων περιορίζεται και φτάνει το 2004 στο 5,76% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος. Επίσης, παρατηρείται ότι οι απαλλαγές και εκπτώσεις ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος παρουσίαζαν ιδιαίτερα υψηλές τιμές την περίοδο 1981-1985, καθώς την περίοδο αυτή υπήρξαν πολύ σημαντικές αλλαγές στη χώρα, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα οι νέες κυβερνήσεις μετά την ανάληψη της εξουσίας να θεσμοθετήσουν αυξημένες απαλλαγές και εκπτώσεις.

Καίριο είναι το ερώτημα ποιες επαγγελματικές ομάδες απολαμβάνουν τις φορολογικές αυτές απαλλαγές-εκπτώσεις. Πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι τα στοιχεία του Πίνακα (4.3) δεν αφορούν όλες τις απαλλαγές-εκπτώσεις της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, αλλά μόνο αυτές που περιλαμβάνονται στη φορολογική δήλωση. Επίσης, ενώ το δηλωθέν εισόδημα των μισθωτών είναι καθαρό, μετά τις ασφαλιστικές τους εισφορές, το εισόδημα των εμπόρων-βιομηχάνων και των ελεύθερων επαγγελματιών είναι το ακαθάριστό τους εισόδημα στο οποίο περιλαμβάνονται και οι ασφαλιστικές εισφορές. Έτσι, αφ'ενός το δηλωθέν εισόδημα των μισθωτών δεν είναι συγκρίσιμο με αυτό των εμπόρων-βιομηχάνων αφετέρου οι ασφαλιστικές εισφορές των τελευταίων εμφανίζονται ως απαλλαγή κάτι το οποίο δεν ισχύει για τους μισθωτούς.¹⁹

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες για το ισχύον σύστημα προσδιορισμού του φόρου το οικονομικό έτος 1991 βλ. Παράρτημα σελ.

¹⁹ Ν.Τάτσος, « Η Φορολογία εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στην Ελλάδα», Αθήνα 1988, ΣΕΛ. 25

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

Οι απαλλαγές και εκπτώσεις αποτελούν το 2004 για τους μισθωτούς το 3% του δηλωθέντος εισοδήματος, το 3,46% για τους συνταξιούχους, το 6,75% για τους εισοδηματίες, το 6,92% για τους γεωργούς, το 7,25% για τους ελεύθερους επαγγελματίες και το 14,37% που είναι και το μεγαλύτερο για τους έμπορους-βιομηχάνους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση των απαλλαγών και εκπτώσεων κατά επαγγελματική ομάδα στα επιμέρους συστατικά τους. Έτσι, στον Πίνακα (2.4) παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τα ποσοστά των επιμέρους αφορολόγητων ποσών στο σύνολο των αφορολόγητων ποσών για το οικονομικό έτος 2004. Ειδικότερα, το 44,14% των αφορολόγητων ποσών και εκπτώσεων προέρχεται από τις ασφαλιστικές εισφορές, το 13,05% από τόκους δανείων που είχαν συναφθεί μέχρι το 1999 και το 12,41% από ασφάλιστρα. Υψηλότερο ποσοστό στο σύνολο των αφορολόγητων ποσών το κατέχουν για το προσωπικό αφορολόγητο οι συνταξιούχοι με 6,34%, για τα ανάπηρα μέλη ξανά οι συνταξιούχοι με ποσοστό 6,34%, για τους τόκους παλαιών δανείων οι μισθωτοί με 7,22% , για το ΟΓΑ προηγούμενου έτους οι μισθωτοί με 0,02%, για τις δωρεές με 0,42% οι μισθωτοί, για τις ασφαλιστικές εισφορές 28,46% οι έμποροι – βιομήχανοι, για τα ασφάλιστρα, για τα αμοιβαία, για τις οικογενειακές δαπάνες, κτλ οι μισθωτοί.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8 ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2004 ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ							
	ΣΥΝΟΛΟ (% ΣΥΝ)	ΕΙΣΟΔ/ΕΣ (% ΣΥΝ)	ΕΜΠΟΡΟΙ ΒΙΟΜ. (% ΣΥΝ)	ΓΕΩΡΓΟΙ (% ΣΥΝ)	ΜΙΣΘΩΤΟ Ι (% ΣΥΝ)	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓ. (% ΣΥΝ)	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧ ΟΙ (% ΣΥΝ)
Β.ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ ΠΟΣΑ & ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ	100	4,98	38,22	5,83	23,86	13,12	14,32
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟ	9,46	0,74	0,48	0,49	1,17	0,23	6,34
ΑΝΑΠΗΡΑ ΜΕΛΗ	1,72	0,07	0,2	0,12	0,67	0,12	0,52
ΤΟΚΟΥΣ ΔΑΝΕΙΩΝ	13,0	0,28	2,3	0,46	7,22)	1,82	0,89
ΟΓΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ	0,03	0,00	0,00	0,00	0,02	0,0	0,0
Δ Ω Ρ Ε Ε Σ	1,46	0,15	0,26	0,06	0,37	0,20	0,42
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	44,14	2,02	28,46	3,37	1,98	6,77	1,54
ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	12,41	0,65	3,49	0,53	5,06	1,77	0,91
ΑΜΟΙΒΑΙΑ	8,65	0,42	1,72	0,42	2,87	1,38	1,84
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	3,43	0,09	0,27	0,15	1,70	0,25	0,97
ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΟΣ	0,07	0,00	0,01	0,01	0,0	0,01	0,00
ΝΟΣΗΛΕΙΑ	1,91	0,12	0,30	0,07	0,69	0,23	0,50
ΤΟΙΚΟΙ ΔΑΝΕΙΩΝ (ΝΕΩΝ)	0,11	0,00	0,02	0,00	0,06	0,01	0,00
ΕΝΟΙΚΙΟ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	2,17	0,08	0,32	0,05	1,25	0,18	0,28
ΕΝΟΙΚΙΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	0,34	0,01	0,07	0,04	0,15	0,04	0,04
ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1,08	0,02	0,22	0,07	0,60	0,13	0,05
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ							

**2.5 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΜΕΓΕΘΗ: ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ, ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ-ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ,
ΦΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ**

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατά κεφαλή ανάλυση του δηλωθέντος εισοδήματος, των απαλλαγών-εκπτώσεων και του συνολικού φόρου τόσο στο σύνολο των ομάδων όσο και κατά επαγγελματική ομάδα. Ο Πίνακας (2.5) παρέχει στοιχεία για τη διαχρονική εξέλιξη των κατά κεφαλή μεγεθών κατά την περίοδο 1981-2004 σε σταθερές τιμές 1999. Στη στήλη (3) παρέχονται στοιχεία για το κατά κεφαλήν δηλωθέν εισόδημα, στη στήλη (5) για τις κατά κεφαλήν απαλλαγές-εκπτώσεις και στη στήλη (7) για το κατά κεφαλή φόρο .

Μελετώντας την τρίτη (3^η) στήλη που παραπάνω πίνακα που δείχνει σε σταθερές τιμές το κατά κεφαλήν ποσό εισοδήματος που δήλωσαν την περίοδο 1981-2004 οι διάφορες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

επαγγελματικές ομάδες, παρατηρείται ότι το μέσο κατά κεφαλή δηλωθέν εισόδημα αυξήθηκε από 10.852 ευρώ του 1981 σε 11.219 ευρώ το 2004. Ωστόσο η αύξηση αυτή δεν ήταν σταθερή κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου ούτε ίδια για όλες τις επαγγελματικές τάξεις. Έτσι, όπως δείχνει ο Πίνακας (2.5) το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα σε σταθερές τιμές παρουσιάζει μείωση την περίοδο 1981-2001 φτάνοντας το 1995 τα 9.971 ευρώ, γεγονός που οφείλεται στην υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης και από άτομα που μέχρι τότε δεν είχαν αυτή την υποχρέωση, είτε γιατί δεν είχαν καθόλου εισόδημα είτε γιατί το εισόδημά τους δεν υπερέβαινε κάποιο όριο. Επίσης, όπως δείχνει ο Πίνακας (2.5) η αύξηση του δηλωθέντος εισοδήματος δεν υπήρξε ίδια για όλες τις επαγγελματικές τάξεις. Τη μεγαλύτερη αύξηση του δηλωθέντος εισοδήματος την περίοδο 1981-2004 παρουσίασαν οι γεωργοί των οποίων το εισόδημα αυξήθηκε το 2004 174,48% σε σχέση με το 1981. Βέβαια, ο ρυθμός μεταβολής του εισοδήματός τους δεν ήταν ομαλός για όλες τις εξεταζόμενες περιόδους. Ειδικότερα, η μεγαλύτερη αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος παρουσιάστηκε ανάμεσα στην περίοδο 2001-2004. Επίσης, μεγάλη αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματός τους είχαν οι έμποροι-βιομήχανοι και οι ελεύθεροι επαγγελματίες την εξεταζόμενη περίοδο και ιδιαίτερα από το 1991-2004 πιθανώς λόγω μείωσης σε κάποιο βαθμό της φοροδιαφυγής μέσω των τεκμηρίων που η εφαρμογή τους είχε ατονήσει τη δεκαετία του 1980. Αντίθετα, μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματός της φαίνεται να παρουσιάζει η επαγγελματική ομάδα των συνταξιούχων, η οποία φαίνεται να εντείνεται την περίοδο 1991-2004, ίσως λόγω της σφιχτής εισοδηματικής πολιτικής που υιοθετήθηκε τα χρόνια αυτά από τις εκάστοτε κυβερνήσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ, ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ-ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΦΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1981-2004 ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ (1999=100)								
		1	2	3	4	5	6	7
		ΦΟΡΟΣ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΚΚ(2)	ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ- ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ	ΚΚ(4)	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΚΚ(6)
ΟΛΕΣ ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ	1981	1.631.199	17.701.343.511	10.852	6.888.026.719	4.223	1.632.187.178	1.001
	1985	1.989.433	20.816.351.406	10.463	6.432.090.124	3.233	2.395.627.122	1.204
					21.470.256.74			
	1991	2.655.446	26.577.236.119	10.009	8	8.085	2.428.519.402	915
	1995	3.840.071	35.215.491.818	9.171	2.614.102.216	681	1.810.141.531	471
	2001	4.903.843	51.254.385.422	10.452	3.687.269.712	752	4.295.031.013	876
	2004	5.214.068	58.494.588.426	11.219	3.371.130.605	647	4.780.965.805	917
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ	1981	123.091	752.114.915	6.110	273.705.186	2.224	90.775.163	737
	1985	162.933	837.864.511	5.142	207.733.160	1.275	106.417.392	653
	1991	222.780	1.073.234.829	4.817	955.684.746	4.290	112.352.039	504
	1995	409.998	1.576.207.029	3.844	109.685.766	268	98.481.036	240
	2001	603.177	2.669.002.100	4.425	151.771.455	252	180.468.112	299
	2004	522.867	2.373.586.850	4.540	160.238.470	306	324.206.447	620
ΕΜΠΟΡΟΙ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ	1981	501.099	4.188.391.215	8.358	1.709.355.244	3.411	459.704.716	917
	1985	537.765	3.966.570.595	7.376	1.004.706.237	1.868	492.556.677	916
	1991	655.225	4.998.234.611	7.628	4.246.981.800	6.482	596.132.886	910
	1995	704.513	7.600.419.086	10.788	932.770.284	1.324	474.994.425	674
	2001	902.008	10.929.828.080	12.117	1.408.902.677	1.562	1.121.712.052	1.244
	2004	669.461	9.553.495.720	14.270	1.372.711.323	2.050	1.049.633.352	1.568
ΓΕΩΡΓΟΙ	1981	14.251	37.701.154	2.646	34.881.636	2.448	2.344.851	165
	1985	33.088	75.550.796	2.283	17.882.601	540	5.176.987	156
	1991	56.700	214.399.385	3.781	39.678.855	700	7.608.489	134
	1995	300.730	876.381.404	2.914	32.789.803	109	16.764.828	56
	2001	372.029	1.656.895.223	4.454	145.157.088	390	31.008.967	83
	2004	402.077	2.920.392.624	7.263	201.958.864	502	133.302.389	332
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	1981	710.836	9.041.865.717	12.720	3.649.369.778	5.134	640.232.928	901
	1985	881.644	11.280.435.805	12.795	3.775.649.572	4.283	1.155.109.566	1.310
					11.070.354.82			
	1991	1.151.256	13.817.445.638	12.002	0	9.616	1.054.256.702	916
	1995	1.466.207	16.009.110.093	10.919	895.646.849	611	707.718.717	483
	2001	1.793.857	22.313.486.010	12.439	1.143.885.124	638	1.811.591.558	1.010
	2004	1.919.933	23.972.723.247	12.486	718.242.133	374	1.767.048.503	920
ΕΛΕΥΘ. ΕΠΑΓΓΕΛΤΙΕΣ	1981	71.958	1.249.751.789	17.368	361.641.845	5.026	200.606.592	2.788
	1985	85.407	1.300.460.488	15.227	379.850.306	4.448	212.030.398	2.483
	1991	106.344	1.631.594.254	15.343	979.569.952	9.211	254.708.815	2.395
	1995	127.026	2.300.260.025	16.109	222.683.892	1.753	252.151.580	1.986
	2001	147.415	3.523.493.282	23.902	313.213.776	2.125	586.677.333	3.980
	2004	316.812	6.282.960.439	19.832	455.251.884	1.437	872.328.067	2.753
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	1981	209.964	2.431.515.557	11.581	859.069.866	4.092	238.522.927	1.136
	1985	288.596	3.355.467.672	11.627	1.046.271.325	3.625	424.336.102	1.470
	1991	463.141	4.842.327.980	10.455	3.877.981.947	8.373	403.460.471	871
	1995	831.597	6.853.123.281	8.241	420.525.623	506	260.030.945	313
	2001	1.085.357	10.161.680.726	9.363	524.339.317	483	563.573.267	519
	2004	1.382.918	13.391.429.545	9.683	462.728.783	335	634.447.047	459

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π.

Μελετώντας την έβδομη(7^η) στήλη που δείχνει τη διαχρονική εξέλιξη του κατά κεφαλή φόρου παρατηρεί κανείς ότι σε σχέση με το 1981, το 2004 ο κατά κεφαλή φόρος έχει μειωθεί στα 917 ευρώ, γεγονός που αποδίδεται στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Λεπτομερέστερα, τη μεγαλύτερη αύξηση του κατά κεφαλή φόρου την είχαν την εξεταζόμενη περίοδο οι έμποροι-βιομήχανοι και οι γεωργοί, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση η ομάδα των συνταξιούχων. Επίσης, παρατηρείται ότι η κατά κεφαλήν επιβάρυνση των εμπόρων βιομηχάνων είναι ανώτερη αυτής των μισθωτών ενώ ακόμη μεγαλύτερη σε σχέση με την κατά κεφαλήν επιβάρυνση των μισθωτών είναι η κατά κεφαλή φορολογική επιβάρυνση των ελεύθερων επαγγελματιών για όλη την υπό εξέταση χρονική περίοδο.

Στη δε πέμπτη στήλη παρουσιάζονται οι κατά κεφαλήν απαλλαγές-εκπτώσεις για κάθε επαγγελματική ομάδα για την περίοδο 1981-2004, οι οποίες μετά την ανώτατη τιμή που σημείωσαν το 1990 διαγράφουν καθοδική πορεία από το 1995 μέχρι και σήμερα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως ενώ στις αρχές του 1980 οι απαλλαγές των εμπόρων-βιομηχάνων ήταν κατά μέσο όρο πολύ χαμηλότερες αυτών των συνταξιούχων και των μισθωτών, το 2004 η εικόνα αυτή αντιστράφηκε. Έτσι, σήμερα τις μεγαλύτερες κατά κεφαλή απαλλαγές απολαμβάνει η ομάδα των εμπόρων-βιομηχάνων φθάνοντας τα 2050 ευρώ και η ομάδα των ελεύθερων επαγγελματιών με 1437 ευρώ. Εάν ληφθεί υπόψη ότι οι επαγγελματικές αυτές τάξεις είναι κατά τεκμήριο οι οικονομικά ισχυρότερες, οι αυξημένες κατά κεφαλήν απαλλαγές-εκπτώσεις επιδρούν αρνητικά στην κατανομή των βαρών. Αντίθετα, τις μικρότερες κατά κεφαλήν απαλλαγές απολαμβάνει η ομάδα των εισοδηματιών και οι συνταξιούχοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

**ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ**

3.1 Η ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ύστερα από τη συνοπτική μελέτη του φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στο κυρίαρχο θέμα της παρούσας εργασίας, την προοδευτικότητα της φορολογικής διάρθρωσης και ειδικότερα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αναμφισβήτητα, η θεωρία της προοδευτικής φορολογίας έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον πολλών οικονομολόγων που έχουν αναπτύξει τις απόψεις τους σχετικά με αυτό το θέμα. Τα επιχειρήματα που έχουν χρησιμοποιηθεί υπέρ της προοδευτικής φορολογίας μπορούν να ομαδοποιηθούν στις ακόλουθες θεωρίες: α) οφέλους β) σοσιαλιστικές-αντισταθμιστικές γ) ίσης θυσίας δ) φοροδοτικής ικανότητας και ε) εισοδηματικού πλεονάσματος²⁰

ΘΕΩΡΙΕΣ ΟΦΕΛΟΥΣ

Η θεωρία του οφέλους αποτελεί την παραδοσιακότερη θεωρία για την προοδευτική φορολογία και εστιάζει στον υπολογισμό των οφελών που αποκομίζουν οι φορολογούμενοι από την πληρωμή των φόρων. Οι φόροι σε καμία περίπτωση δε θεωρούνται ως απολύτως μονόπλευρη μεταφορά καθώς κάθε φορολογούμενος αποκομίζει ορισμένα οφέλη από τη λειτουργία της κυβέρνησης, το μέγεθος των οποίων προτείνεται στα πλαίσια της θεωρίας αυτής ως πρότυπο για την κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης. Εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι τα οφέλη αυξάνονται καθώς αυξάνεται το εισόδημα και ότι σε μερικά επίπεδα εισοδήματος, τα οφέλη αυξάνονται πιο γρήγορα από ότι το εισόδημα, τότε θα υπάρξει μια ισχυρή αιτιολόγηση για την καθιέρωση της προοδευτικότητας.

Ορισμένοι από τους υποστηρικτές της θεωρίας του οφέλους προχωρούν σε διάκριση των υπηρεσιών της κυβέρνησης σε υπηρεσίες προς πρόσωπα και σε υπηρεσίες προς την περιουσία. Οι υπηρεσίες προς πρόσωπα θεωρούνται όμοιες για όλα τα άτομα, ενώ οι υπηρεσίες προς την ιδιοκτησία αυξάνουν με το μέγεθος της ιδιοκτησίας. Έτσι, το κράτος παρομοιάζεται με μια ασφαλιστική εταιρεία στο μέτρο που προστατεύει την περιουσία των πολιτών με ασφάλιστρο για τις υπηρεσίες προστασίας που αυξάνεται με το μέγεθος της

²⁰ Fagan Elmer, "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", The Journal of Political Economy, Vol. 46, No4, 1938, σελ. 457

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

ιδιοκτησίας που καλύπτεται. Αλλά οι μόνες υπηρεσίες της κυβέρνησης που φαίνονται να συσχετίζονται με την έκταση της περιουσίας που κατέχεται από ένα άτομο είναι η αστυνομία, η πυρόσβεση και οι στρατιωτικές δυνάμεις αλλά ακόμη και ως προς αυτές ο συσχετισμός φαίνεται να είναι συνολικά ανεπαρκής.

Μια άλλη προσέγγιση της θεωρίας των οφελών είναι πιο ευέλικτη. Βασίζεται στη διπλή υπόθεση ότι η ευημερία των ατόμων εξαρτάται από την ύπαρξη της κυβέρνησης και ότι η μόνη πτυχή της ευημερίας που είμαι μετρήσιμη είναι ο πλούτος ή το εισόδημα και επομένως πρέπει να χρησιμοποιείται ένα από αυτά ως δείκτης για τα οφέλη που εξασφαλίζουν οι πολίτες από τη λειτουργία της κυβέρνησης. Η πιο σημαντική παραδοχή αυτής της προσέγγισης της θεωρίας των οφελών είναι η διαίρεση του εισοδήματος σε εκείνο το μερίδιο που είναι απαραίτητο για τη λήψη των στοιχειωδών αναγκών της ζωής και σε εκείνο το μερίδιο, το πλεόνασμα, που επιτρέπει σε ένα άτομο να εξασφαλίσει ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Τα οφέλη από την ύπαρξη της κυβέρνησης αποκομίζονται από τους πολίτες μόνο όταν δημιουργηθεί το πλεονάζον μέρος του εισοδήματος που θα επιτρέψει την απόλαυση μιας πληρέστερης ζωής. Με αυτό τον τρόπο, το παραπάνω επιχείρημα οδηγεί στην ενσωμάτωση σε μια αναλογική φορολογική διάρθρωση μιας απαλλαγής ενός ποσού που αντιπροσωπεύει ένα κατώτατο επίπεδο διαβίωσης και επομένως στην παραγωγή μιας περιορισμένης προοδευτικότητας που συνοδεύει την απαλλαγή αυτή.

Όσον αφορά τη θεμελίωση της προοδευτικότητας, υπάρχει μια εξαιρετικά σημαντική αδυναμία σε όλες αυτές τις προσεγγίσεις οφελών. Είναι δύσκολο να αποδειχτεί ότι τα μεγαλύτερα οφέλη που λαμβάνονται από την κυβέρνηση αφορούν τους ανθρώπους που έχουν τα μεγαλύτερα εισοδήματα. Αλλά ακόμα κι αν η παραπάνω πρόταση ίσχυε δε θα μπορούσε να καθιερώσει την αρχή της προοδευτικότητας για την οποία απαιτείται όχι μόνο ότι τα οφέλη αυξάνονται ανάλογα με το εισόδημα αλλά ότι αυξάνονται γρηγορότερα από το εισόδημα. Με την ίδια λογική στη περίπτωση που η ανάλυση εστιάζεται στις δαπάνες για την ιδιοκτησία, θα ήταν παράλογο να υποθεθεί ότι τέτοιες δαπάνες αυξάνονται γρηγορότερα από το κόστος προστασίας της ιδιοκτησίας. Εάν πάλι η προσοχή κατευθύνεται στην ευημερία που προέρχεται από τον πλούτο ή το εισόδημα, η προοδευτικότητα θα απαιτούσε την υπόθεση ότι τα οφέλη από τα χρήματα αυξάνονται γρηγορότερα από το ποσό των χρημάτων και αυτό θα σήμαινε ότι τα χρήματα έχουν μια αυξανόμενη αξία ή χρησιμότητα στους κατόχους τους.

Για οποιαδήποτε προσπάθεια να εφαρμοστεί η αρχή οφελών γενικά ως πρότυπο στη διάθεση των φόρων, η απάντηση βρίσκεται στο σχόλιο του John Stuart Mill: «Η βεβαίωση ότι τα άτομα λαμβάνουν σημαντικά διαφορετικά οφέλη από τη διαβίωση σε μια συγκεκριμένη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

κοινωνία είναι στην πραγματικότητα η βεβαίωση ότι υπάρχει κάτι σοβαρά λανθασμένο με εκείνη την κοινωνία».²¹

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ-ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ²²

Ο πιο σημαντικός ίσως υποστηρικτής των σοσιαλιστικών θεωριών της προοδευτικότητας είναι ο γερμανός οικονομολόγος, Adolf Wagner. Ο καθ. Wagner διακρίνει στην ιστορία των δημόσιων οικονομικών την καθαρά δημοσιονομική περίοδο και την "κοινωνικοπολιτική" περίοδο. Η ουσία της πρώτης περιόδου συνίσταται στην απλή προσπάθεια εκ μέρους της κυβέρνησης να αυξήσει επαρκώς τα συνολικά έσοδά της για να καλύψει τις ανάγκες της. Η ουσία της δεύτερης περιόδου συνίσταται στην υπεροχή των κοινωνικών λόγων πέρα από τους καθαρά φορολογικούς λόγους. Το κράτος δεν είναι πλέον ικανοποιημένο μόνο με την αύξηση ενός επαρκούς εισοδήματος, αλλά τώρα θεωρεί καθήκον του να παρεμποδίσει τα δικαιώματα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας προκειμένου να επέλθει μια πιο δίκαιη διανομή του πλούτου. Ενώ η "καθαρά δημοσιονομική" πολιτική κοιτάζει μόνο στις ανάγκες της διοίκησης, η "κοινωνικοπολιτική" πολιτική εξετάζει τις σχέσεις των κοινωνικών τάξεων και τις καλύτερες μεθόδους ικανοποίησης αυτών των σχέσεων. Η καθαρά δημοσιονομική πολιτική οδηγεί απαραίτητα στην αναλογική φορολογία, ενώ η "κοινωνικοπολιτική" πολιτική οδηγεί στην προοδευτική φορολογία.

Ο Wagner βασίζει την υπεράσπιση της προοδευτικής φορολογίας σε δύο εκτιμήσεις: κατ' αρχάς, "το αναμφίβολο γεγονός ότι οι διαφορές της ιδιοκτησίας και του εισοδήματος οφείλονται, όχι σε μικρό βαθμό, στην αποτυχία του κράτους στο καθήκον της προστασίας των ατόμων από τη βία και την απάτη," και αφετέρου, "ότι οι διαφορές στον πλούτο είναι, σε κάποιο βαθμό, λόγω των πράξεων του ίδιου του κράτους, που δεν έχουν κανέναν πολιτικό σκοπό, όπως οι συνθήκες του εμπορίου, τα δασμολόγια, η νομισματική πολιτική, οι αποκλεισμοί, οι πόλεμοι, κ.λπ...." Υποστηρίζει ότι όπου οι διαφορές του πλούτου θεωρούνται αποτέλεσμα των κρατικών πράξεων και παραλείψεων, ένα απαλλασσόμενο όριο πρέπει να παρέχεται από το φορολογικό σύστημα. Και ολοκληρώνει "Όπου υπάρχει υψηλή ανθρώπινη φρόνηση, με πλήρη ανιδιοτέλεια, προκειμένου να πλαισιωθεί ένα σχέδιο κρατικής συνεισφοράς, πιστεύω ότι η αξία της προοδευτικής αρχής πρέπει αναγνωρίζεται έστω και σε κάποιο βαθμό."²³

²¹ Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978, σελ. 35-39

²² Seligman E.R.A., "Progressive Taxation in Theory and Practice", American Economic Association Quarterly, 3rd series, Vol.9, No.4 (DEC 1908), pp.1-304, σελ.126-130

²³ Walker. "Political Economy 1st ed", 1883, pg. 479-480, Seligman E.R.A., "Progressive Taxation in Theory and Practice", American Economic Association Quarterly, 3rd series, Vol.9, No.4 (DEC 1908), pp.1-304, σελ.130

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

Η υπεράσπιση της προοδευτικότητας από το Wagner είναι ενδιαφέρουσα από πολλές απόψεις. Βέβαια, η προοδευτική φορολογία υποστηρίχτηκε αρχικά και εκτενώς στην αξιοπρόσεκτη εργασία μιας γυναίκας, της Mlle. Royer. (1860) . Η τελευταία υποστηρίζει ότι είναι καθήκον του κράτους να αποζημιώνει τα άτομα για τα "συσσωρευμένα αποτελέσματα των νομικών κακοηθειών," και ότι "το παρόν οφείλει να επανορθώσει για την κληρονομιά της αδικίας που κληροδοτείται από το παρελθόν." ²⁴ Αυτό μπορεί, εντούτοις, κατά την άποψή της να ολοκληρωθεί μόνο μέσω κάποιας μορφής προοδευτικής φορολογίας. Η ίδια περίπου ιδέα, στην πραγματικότητα, βρίσκεται ήδη στο Γάλλο συγγραφέα Villiaume, ο οποίος υποστηρίζει την προοδευτική φορολογία λόγω του ότι "η φορολογία οφείλει να αντισταθμίσει τις ανισότητες από τη συνήθεια και από τους νόμους". ²⁵

Ο Ιταλός Guicciardini που ήταν ιστορικός και πολιτικός αρθρογράφος έγραψε στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα δυο δοκίμια για τα υπέρ και κατά της προοδευτικότητας, ενώ υπήρξε ένας από τους πρώτους οπαδούς της αρχής της προοδευτικότητας. Στο δεύτερο δοκίμιο του υποστηρίζει ότι «ένας συγκρατημένα προοδευτικός φόρος δεν θα αρκούσε να επιφέρει τη δικαιοσύνη και την ισότητα, επειδή δεν θα περιόριζε το πλούσιο άτομο στον ίδιο βαθμό με το φτωχό στην ικανοποίηση των αναγκών τους. Γιατί δεδομένου ότι είμαστε όλοι οι πολίτες του ίδιου κράτους και κάθε ένας ίσος με τον άλλο, δεν μπορεί να υπάρξει καμία αληθινή ισότητα ή δικαιοσύνη στη φορολογία εκτός αν οι φόροι μας μειώνουν όλοι στο ίδιο οικονομικό επίπεδο»²⁶.

Άλλοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι όταν οι έμμεσοι φόροι υπάρχουν ενεργούν αντίστροφα προοδευτικά και πλήττουν περισσότερο τους φτωχούς από τους πλούσιους. Ο άμεσος φόρος, με την προοδευτική κλίμακά του, σχεδιάζεται για να ενεργήσει ως μηχανή της επιδιόρθωσης. Προκειμένου να επιτευχθεί ίση μεταχείριση οι οπισθοδρομικοί έμμεσοι φόροι πρέπει να αντισταθμιστούν από τον προοδευτικό άμεσο φόρο. Σε αυτούς τους συγγραφείς, η αναλογικότητα της φορολογίας είναι ακόμα το πραγματικό ιδανικό, αλλά η απόκλιση από την αναλογική φορολογία σε μια κατεύθυνση πρέπει να καλύπτεται από μια ίση απόκλιση προς

²⁴ Clemence Auguste Royer, "Theorie de l'impôt ou la dime sociale", 1862 i, pg 47, Seligman E.R.A., "Progressive Taxation in Theory and Practice", American Economic Association Quarterly, 3rd series, Vol.9, No.4 (DEC 1908), pp.1-304, σελ.144

²⁵ Villiaume, , "Nouveaue Traite d'Economie Politique", 1857, pg 137, Seligman E.R.A., "Progressive Taxation in Theory and Practice", American Economic Association Quarterly, 3rd series, Vol.9, No.4 (DEC 1908), pp.1-304, σελ.144

²⁶ Guicciardini, "Opere Inedite", vol. X, 1867, pg 353, Seligman E.R.A., "Progressive Taxation in Theory and Practice", American Economic Association Quarterly, 3rd series, Vol.9, No.4 (DEC 1908), pp.1-304, σελ.135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

την αντίθετη κατεύθυνση. Αυτό το επιχείρημα αποκαλείται "ειδική αντισταθμιστική θεωρία" σε σύγκριση με τη γενική αντισταθμιστική θεωρία. Η γενική αντισταθμιστική θεωρία υπερασπίζει την προοδευτικότητα ως γενική αρχή, ενώ η ειδική αντισταθμιστική θεωρία στοχεύει στην αναλογικότητα γενικά, αλλά είναι πρόθυμη να δεχτεί την προοδευτικότητα σε κάποιο συγκεκριμένο φόρο προκειμένου να πραγματοποιηθεί καλύτερα η αναλογική.

ΘΕΩΡΙΕΣ ΙΣΗΣ ΘΥΣΙΑΣ

Ένα άτομο έχει ποικιλόμορφες και πολυάριθμες ανάγκες. Οι ανάγκες διαφέρουν στην έντασή τους ξεκινώντας από τις βασικές ανάγκες και φτάνοντας στις ανάγκες πολυτέλειας. Οι φόροι αφαιρούν ποσά που θα μπορούσαν διαφορετικά να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη των αναγκών αυτών, οπότε και το άτομο υφίσταται κάποιου είδους θυσία. Η θυσία όμως που αφορά την απόσπαση ενός μέρους του εισοδήματος που προοριζόταν για την κάλυψη των στοιχειωδών αναγκών διαφέρει από την απόσπαση ενός μέρους του εισοδήματος που προοριζόταν για την κάλυψη αναγκών πολυτέλειας. Για το λόγο αυτό δε μπορεί δυο άτομα με διαφορετικά εισοδήματα να υποβληθούν σε φορολογία με τον ίδιο συντελεστή γιατί η θυσία που αναλογεί στον καθένα δε θα είναι ίση. Για να είναι ίση η θυσία θα πρέπει στο φορολογούμενο με το υψηλότερο εισόδημα να εφαρμοστεί προοδευτικός φορολογικός συντελεστής και όχι αναλογικός. Βέβαια ο ρυθμός της προοδευτικότητας πρέπει μετά από κάποιο σημείο να μειωθεί, καθώς θα αφαιρέσει ολόκληρο το εισόδημα. Για το λόγο αυτό ο προοδευτικός συντελεστής καθώς αυξάνεται το εισόδημα επιβάλλεται στο υπερβάλλον ποσό και όχι σε ολόκληρο το εισόδημα. Άρα η φορολογία πρέπει να είναι προοδευτική αλλά πέρα από ένα ορισμένο σημείο πρέπει σταδιακά να μειώνεται, ώστε να ικανοποιείται η αρχή της ίσης θυσίας. Όταν λέμε ότι η θυσία πρέπει να είναι ίδια σύμφωνα με τον John Stuart Mill εννοείται ότι «κάθε άτομο θα πρέπει να νοιώθει λιγότερο ή περισσότερο το ίδιο δυσανεσχημένο για την αναλογία του φόρου που πληρώνει όσο και οποιοδήποτε άλλο άτομο για τη δική του αναλογία». Με άλλα λόγια η οριακή χρησιμότητα των αγαθών που αποσπάται μέσω της φορολογίας πρέπει να είναι ίδια.

Στη δημοσιονομική θεωρία υπάρχουν τέσσερις διαφορετικές παραδοχές για τις θεωρίες που αφορούν την ίση θυσία. Σύμφωνα με τη θεωρία της ίσης απόλυτης θυσίας, οι φόροι πρέπει να επιβάλλονται με τέτοιο τρόπο ώστε το κάθε άτομο να δίνει το ίδιο απόλυτο ποσό. Σύμφωνα με τη θεωρία της αναλογικής θυσίας κάθε άτομο πρέπει να δίνει την ίδια αναλογία της συνολικής χρησιμότητας του εισοδήματός του. Σύμφωνα με τη θεωρία της ίσης οριακής θυσίας η οριακή μείωση που προκύπτει από την εφαρμογή του φόρου εισοδήματος πρέπει να είναι ίδια. Τέλος, σύμφωνα με τη θεωρία της ελάχιστης θυσίας, το σύνολο της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

χρησιμότητας που θυσιάζεται τόσο άμεσα όσο έμμεσα πρέπει να είναι για τους φορολογούμενους η μικρότερη δυνατή σε σχέση πάντα με τα έσοδα που εξασφαλίζονται. Σε όλες τις θεωρίες θυσίας υπάρχουν κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ισχύουν προκειμένου να ισχύει η προοδευτική φορολογία:

1. Η προοδευτικότητα στο φόρο εισοδήματος υπεισέρχεται μόνο όταν το επίπεδο του εισοδήματος ξεπερνά το ελάχιστο όριο της συντήρησης. Και αυτό γιατί για επίπεδα εισοδήματος μικρότερα από το όριο συντήρησης η οριακή χρησιμότητα δεν καθορίζεται και επομένως δε μπορεί κανείς να συγκρίνει περιοχές θυσίας όταν μια από τις διαστάσεις των περιοχών αυτών είναι μη καθορισμένη. Υποστηρίζεται ότι κάποιος που παίρνει εισόδημα κοντά στο όριο συντήρησης έχει φοροδοτική ικανότητα ίση με το μηδέν γιατί οποιαδήποτε μειωτική αλλαγή στο εισόδημά του θα του στοίχιζε τη ζωή του, θυσία που τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά δε συγκρίνεται με τη θυσία των ατόμων που έχουν υψηλό εισόδημα.
2. Η αρχή της μείωσης της οριακής χρησιμότητας καθώς αυξάνεται το εισόδημα η οποία στηρίζεται στις εξής τρεις παραδοχές α) Ένας πλούσιος δεν είναι πολύ προσεκτικός σε σχέση με το πώς ξοδεύει το εισόδημά του β) Όσο πιο πλούσιο είναι ένα άτομο τόσο μεγαλύτερο ποσό χρημάτων πρέπει να δοθεί για να υποκινήσει το άτομο αυτό να εργαστεί περισσότερο. γ) Οι πιο επιτακτικές ανάγκες ικανοποιούνται πρώτα, επομένως οι λιγότερο επιτακτικές ανάγκες μένουν προς ικανοποίηση, και οι οποίες όταν ικανοποιηθούν δίνουν λιγότερη χρησιμότητα. Βέβαια υπάρχουν και οικονομολόγοι που έχουν ασκήσει κριτική στις παραπάνω αυτές αρχές, καθώς το χρήμα δεν είναι μόνο μέσο για την απόκτηση αγαθών αλλά και μέσο επίδειξης οικονομικής και πολιτικής εξουσίας. Επίσης, η φθίνουσα οριακή χρησιμότητα ισχύει σίγουρα για ομογενή προϊόντα όχι όμως για την αγορά νέων διαφοροποιημένων προϊόντων που μπορεί κανείς να αγοράσει με τη διάθεση του χρήματος.
3. Δεν υπάρχει αλλαγή στην ευαισθησία του ατόμου καθώς αυξάνει το επίπεδο εισοδήματος του προκειμένου να ισχύει η αρχή της μείωσης της οριακής χρησιμότητας. Ο Chapman υποστηρίζει ότι όταν ένα άτομο αυξήσει το εισόδημά του έχει αυξήσει την διασκέδαση από τη ζωή, και αυτό δε μπορεί να εξηγηθεί με όρους της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας²⁷.
4. Η καμπύλη που απεικονίζει τη σχέση ανάμεσα στη μείωση της οριακής χρησιμότητας του εισοδήματος και την αύξηση του εισοδήματος δείχνει επίσης και τη σχέση

²⁷ Chapman, "The utility of Income and Progressive Taxation", Economic Journal, XXIII, pg.27-31, Fagan Elmer, "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", The Journal of Political Economy, Vol. 46, No4, 1938, σελ. 463

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

ανάμεσα στην αύξουσα οριακή χρησιμότητα του εισοδήματος και τη μείωση του εισοδήματος που προκύπτει από την επιβολή του φόρου.

5. Η καμπύλη της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας του εισοδήματος έχει για κάθε φορολογούμενο την ίδια θέση και σχήμα.
6. Η καμπύλη της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας δεν επηρεάζεται από τις δημόσιες δαπάνες.
7. α) Το πραγματικό κόστος ενός δεδομένου επιπέδου εισοδήματος είναι ίδιο για όλους τους φορολογούμενους και β) οι οικιακές ανάγκες διαφορετικών φορολογούμενων είναι ίδιες.
8. Σε όλες τις θεωρίες, με εξαίρεση του ελάχιστου κόστους, δεν υπάρχει καμία έμμεση επίδραση κατά τη διαδικασία επιβολής φόρου.
9. Η καμπύλη της οριακής χρησιμότητας είναι πιο απότομη από ότι μια ορθογώνια παρεμβολή²⁸

Ίσως το πιο ιδιαίτερο κεφάλαιο στη διανοητική ιστορία της προοδευτικότητας συνίσταται στις πολλές προσπάθειες να καθοριστεί η μορφή της καμπύλης της οριακής χρησιμότητας. Η πιο δημοφιλής υπόθεση είναι ότι η καμπύλη είναι ορθογώνια υπερβολή, που απαιτεί μόνο ότι το ποσοστό των συνολικών ικανοποιήσεων που αφαιρούνται μέσω της φορολογίας επηρεάζει το άτομο στον ίδιο βαθμό ανεξάρτητα από το ποσό εισοδήματος που αυτό κατέχει. ²⁹Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προσπαθήσει να ορίσουν την καμπύλη οριακής χρησιμότητας, ανάμεσα στους οποίους είναι ο Pigou, ο Roy Harrold. Όλες αυτές οι προσπάθειες για τον καθορισμό της καμπύλης οριακής χρησιμότητας είναι κάπως ενδιαφέρουσες αλλά όχι πειστικές. Με όχι πάρα πολύ κίνδυνο υπερβολής, μπορεί να ειπωθεί ότι μόνο από διαίσθηση μπορεί να παραχθεί η γενική μορφή μιας καμπύλης οριακής χρησιμότητας, και η διαίσθηση είναι αμφίβολης αξιοπιστίας για τον καθορισμό των ακριβών οριακών συντελεστών μιας φορολογικής διάρθρωσης.

Όπως υποστηρίζει και ο Lionel Robbins στο έργο του «Nature and Significance of Economic Science 138-140 (1935) «Η ενδοσκόπηση δεν κάνει ικανό τον Α να μετρήσει τι συμβαίνει στο μυαλό του Β, ούτε ο Β να μετρήσει τι γίνεται σε αυτό του Α. Δεν υπάρχει τρόπος να μετρήσουμε την ικανοποίηση διαφορετικών ανθρώπων». Άλλοι όπως ο Pigou, υποστηρίζουν ότι όλοι οι άνθρωποι αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο σε διάφορα ποσά χρημάτων.

²⁸ Fagan Elmer, "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", The journal of Political Economy, Vol. 46, No4, 1938, σελ. 459-468

²⁹ Αυτή η υπόθεση αποδίδεται στον Bernoulli.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

Ας υποθέσουμε ότι ένα άτομο είναι λογικά ευτυχισμένο στο παρόν και θέλουμε να δούμε πώς θα επηρεαστεί από μια τεράστια αύξηση του εισοδήματός του. Αν το χρήμα έχει πάντα κάποια αξία, τότε η σωρευτική αύξηση της ικανοποίησης που θα λάβει θα είναι μεγάλη. Αλλά καθώς συλλογίζεται πιο βαθιά συμπεραίνει ότι μια τέτοια αύξηση στο εισόδημά του δε μπορεί να φέρει μια συγκρίσιμη αύξηση στη συνολική του ευτυχία. Μια επιβεβαίωση αυτού είναι ότι παρατηρώντας τους πλούσιους δε φαίνονται να είναι τόσο ευτυχισμένοι όσο η θεωρία της χρησιμότητας προστάζει. Εάν δεν είναι, αυτό μπορεί να εξηγηθεί με την υπόθεση ότι τα χρήματα έχουν απότομα μειωμένη χρησιμότητα και ότι στην πραγματικότητα πέρα από ένα σημείο τα επιπλέον χρήματα δε δίνουν άλλη χρησιμότητα. Η' μπορεί να εξηγηθεί με την υπόθεση ότι τα χρήματα είναι ένα ασήμαντο συστατικό στην ολότητα που κάνει την ευτυχία. Η πρώτη υπόθεση είναι δύσκολο να συμβιβαστεί με το γεγονός πως τα άτομα συνεχίζουν να επιθυμούν περισσότερα χρήματα και πως είναι διατεθειμένα να εργαστούν για αυτά. Και η δεύτερη υπόθεση υποβαθμίζει τα χρήματα σε με τέτοια ασήμαντη θέση που το όλο ζήτημα της δικαιοσύνης στη φορολογία στερείται της σημασίας του.

Οι άνθρωποι χρόνια κάνουν υποθέσεις σχετικά με το αν ο άνθρωπος στο παλάτι είναι πιο ευτυχισμένος από τον άνθρωπο στο αγροτόσπιτο. Από τη μια, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το χρήμα είναι καλό και επιθυμητό. Από την άλλη, όταν γίνεται προσπάθεια να καθορίσουμε τη σχέση του με την ευτυχία το αποτέλεσμα είναι άτοπο. Το λάθος βρίσκεται στο να προσπαθεί κανείς να μεταφράσει το χρήμα, που μπορεί να μετρηθεί σε καθορισμένες μονάδες σε αντίστοιχες μονάδες ικανοποίησης ή ευημερίας. Αυτή η δυσκολία κάνει την όλη ανάλυση της προοδευτικότητας σε όρους θυσίας και χρησιμότητας να καταρρέει³⁰.

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Η ευρεία αποδοχή της γνωστικής θεωρίας ή της φοροδοτικής ικανότητας μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός πως πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι έχει μεγαλύτερο βαθμό αντικειμενικότητας από ότι οι θεωρίες της ίσης θυσίας.

Οι οπαδοί της γνωστικής θεωρίας πιστεύουν ότι το πιο ικανοποιητικό μέτρο της φοροδοτικής ικανότητας είναι το καθαρό εισόδημα. Για να προσδιοριστεί το φορολογητέο εισόδημα πρέπει να αφαιρεθεί πρώτα το εισόδημα που θεωρείται απαραίτητο για την κάλυψη των βασικών αναγκών.³¹ Αναγνωρίζουν βέβαια ότι ίσα προσωπικά εισοδήματα δεν αντανakλούν

³⁰ Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978, σελ. 56-63

³¹ Η θεωρία του καθαρού εισοδήματος είχε αναπτυχθεί από Γερμανούς συγγραφείς όπως ο Steurt, ο Bentham και ο Forbannais στις αρχές του 18^{ου} αιώνα και υιοθετήθηκε αργότερα και από τους οπαδούς της φοροδοτικής ικανότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

απαραίτητα ίση φοροδοτική ικανότητα, καθώς υπεισέρχονται διάφοροι παράγοντες, όπως: 1) οι προσωπικές συνθήκες (αριθμός μελών οικογένειας, ηλικία κτλ) 2) η αναλογία του εισοδήματος που αποκτήθηκε προς το εισόδημα που δεν αποκτήθηκε 3) Το κόστος απόκτησης του εισοδήματος και 4) τα κέρδη που πραγματοποιήθηκαν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο σε σύγκριση με τα συνήθη πραγματοποιηθέντα εισοδήματα.³²

Η φοροδοτική ικανότητα είναι η ικανότητα να σηκώνει κάποιος ένα βάρος, δηλαδή να υποστεί μια θυσία. Προφανώς αυτή η ανάλυση επιτρέπει το συμπέρασμα ότι ο φορολογούμενος με διπλάσιο εισόδημα από έναν άλλο, πάνω από το όριο συντήρησης, έχει τουλάχιστον τη διπλή ικανότητα να αντέξει το βάρος των φόρων. Αλλά για να υποστηρίξει κανείς ότι έχει τουλάχιστον τη διπλή ικανότητα, όπως η προοδευτικότητα θα απαιτούσε, θα έπρεπε να υποστηριχτεί ότι αισθάνεται λιγότερη θυσία ανά νομισματική μονάδα. Η φοροδοτική ικανότητα είναι ένας διαφορετικός τρόπος να προσεγγίσει κανείς τα χρήματα όταν ισχύει η αρχή της φθίνουσα χρησιμότητας. Με αυτή την έννοια, η φοροδοτική ικανότητα είναι το αντίθετο της θυσίας ή της χρησιμότητας.

Μερικοί συγγραφείς έχουν δώσει στη φοροδοτική ικανότητα μια ερμηνεία ανεξάρτητη από τη θυσία και σε σχέση με την δυνατότητα απόκτησης του εισοδήματος. Η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας σύμφωνα με το Seligman είναι υποκειμενική. Η επιτυχημένη εφαρμογή της φοροδοτικής ικανότητας περιέχει μεταξύ άλλων: α) τις ψυχικές διαστάσεις που θυσιάζονται κατά την πληρωμή του φόρου και β) το πραγματικό κόστος της παραγωγής του εισοδήματος που θυσιάζεται. Οι δυσκολίες στη μέτρηση των ψυχικών διαστάσεων είναι ανυπέρβλητες. Ο Seligman διαχώρισε ανάμεσα στην απόκτηση και κατανάλωση του εισοδήματος. Η κατοχή μεγάλων περιουσιών και μεγάλων εισοδημάτων παρέχει στον κάτοχό τους αναμφισβήτητο πλεονέκτημα στο να αυξήσει τα ήδη κερταμένα. Η ευκολία να αυξηθεί η παραγωγή πλούτου αυξάνεται πλέον με ρυθμό μεγαλύτερο της αριθμητικής αναλογίας. Όσα περισσότερα κατέχει ένας άνθρωπος, τόσο ευκολότερο είναι για αυτόν να αποκτήσει περισσότερα.³³ Έτσι, ένα άτομο που το εισόδημα του είναι παραπάνω από το στοιχειώδες μπορεί να χρησιμοποιήσει το πλεόνασμα αυτό στην εργασία του για την παραγωγή επιπρόσθετου εισοδήματος. Συγκρίνοντας την προηγούμενη κατάσταση με αυτή ενός ατόμου που όλο του το εισόδημα καταναλώνεται στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών, η

³² Fagan Elmer, "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", The Journal of Political Economy, Vol. 46, No4, 1938, σελ.486

³³ Αυτό πρώτος το είχε επισημάνει ο Adam Smith στο έργο του «Ο πλούτος των Εθνών» (book I, chapter 9) «Μια μεγάλη περιουσία, με μικρά κέρδη, γενικότερα αυξάνεται γρηγορότερα απ'ότι μια μικρή περιουσία με μεγάλα κέρδη. Τα χρήματα κάνουν χρήματα, όπως λέει η παροιμία. Όταν έχεις λίγα είναι συχνά πιο εύκολο να αποκτήσεις περισσότερα. Το δύσκολο είναι να φτάσεις να βγάλεις αυτά τα λίγα»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

ικανότητα του πρώτου να δημιουργήσει επιπλέον εισόδημα είναι αναλογικά μεγαλύτερη σε σχέση με το εισόδημά του, καθώς στην περίπτωση του δεύτερου η πιθανότητα παραγωγής επιπλέον εισοδήματος πλησιάζει το μηδέν. Εξάλλου, όσο περισσότερο εισόδημα διαθέτει κάποιος τόσο μεγαλύτερη πρόσβαση έχει σε συμβουλευτικές υπηρεσίες ειδικών, σε επενδυτικές εταιρίες κτλ. Το κόστος της επένδυσης, το κόστος των επενδυτικών συμβουλών, και τα αναλυτικά και διοικητικά κόστη δεν αυξάνονται αναλογικά με το ποσό που επενδύεται. Με άλλα λόγια, επιβάλλεται σχετικά μικρότερο οικονομικό βάρος στον πλούσιο που θα του εξασφαλίσει κέρδη αναλογικά περισσότερα στην επένδυσή του.

Η πιο πολυχρησιμοποιούμενη φράση στην ιστορία της προοδευτικότητας είναι αυτή του McCulloch «Από τη στιγμή που εγκαταλείπει κανείς τη θεμελιώδη αρχή του να αφαιρείται από όλα τα άτομα η ίδια αναλογία φόρου από το εισόδημα ή από την περιουσία τους, είσαι σε μια θάλασσα χωρίς τιμόνι και πυξίδα, και δεν υπάρχει ποσότητα αδικίας ή απερισκεψίας που δε μπορείς να διαπράξεις»³⁴ Η πιο καλή απάντηση στο παραπάνω δόθηκε πιθανότερα από τον Seligman «Είναι αλήθεια ότι η αναλογική φορολογία είναι με ένα τρόπο πιο σίγουρη και ότι η προοδευτικότητα πιο αβέβαιη. Ένα αβέβαιο ποσοστό, εάν είναι προς τη γενικότερη κατεύθυνση του δίκαιου, είναι αναμφισβήτητα προτιμητέο στο ποσοστό που η αναλογική φορολογία μπορεί να είναι πιο σίγουρη χωρίς να είναι τόσο ίση.»³⁵

ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ένας άλλος τρόπος να δοθεί περιεχόμενο στη φοροδοτική ικανότητα προτάθηκε από το Βρετανό οικονομολόγο J.A. Hobson³⁶. Υποστήριξε απλά ότι η περίπτωση της φοροδοτικής ικανότητας περιλαμβάνει τρία βήματα. Κατ' αρχάς, το εισόδημα χωρίζεται σε δύο συστατικά, στο μέρος που θεωρείται "κόστος" της παραγωγής και στο μέρος που δεν είναι κόστος και επομένως είναι "πλεόνασμα." Έπειτα, βεβαιώνεται ότι μόνο η μερίδα πλεονάσματος αντιπροσωπεύει τη φοροδοτική ικανότητα να πληρωθούν οι φόροι, και το σύνολο του πλεονάσματος μπορεί κατάλληλα να διατεθεί στους φόρους. Τέλος, δεδομένου ότι το πλεόνασμα δεν μπορεί να προσδιοριστεί άμεσα, βρίσκεται έμμεσα και αυτό γίνεται με το να υποθέσει κανείς ότι καθώς το εισόδημα αυξάνεται το πλεόνασμα αυξάνεται ακόμα γρηγορότερα. Κατά τη θεωρία αυτή, το πλεόνασμα ή αλλιώς η αποταμίευση αποτελεί ένδειξη της ικανότητας του ιδιώτη προς πληρωμή φόρου. Δεδομένου ότι καθώς αυξάνει το εισόδημα αυξάνει και το αποταμιευόμενο τμήμα του με την εφαρμογή προοδευτικού φόρου

³⁴ McCulloch, "Taxation and the Funding System", 1845, pg.142, Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978, σελ. 70

³⁵ Seligman "Progressive Taxation in Theory and Practice", 2nd edition, 1908, pg.294

³⁶ J.A. Hobson, "Taxation in the new state", London 1919, "Economics and Ethics", Boston 1929, "Economics of the Unemployment", London 1922

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

εισοδήματος, πλήττεται αναλογικά περισσότερο η αποταμίευση. Αυτό θεωρείται σκόπιμο γιατί η αιτία της υποαπασχόλησης, η οποία προκαλείται κατά τις περιόδους οικονομικής ύφεσης είναι η υπεραποταμίευση. Μέσω της προοδευτικής φορολογίας δύναται να απορροφηθεί η πλεονάζουσα αποταμίευση και να χρησιμοποιηθεί προς χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών, ώστε να υποβοηθηθεί η οικονομία από την ύφεση. Το συμπέρασμα αυτό του Hobson συνάγεται και εκ της Κεϋνσιανής θεωρίας απασχόλησης.³⁷

3.2.ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ

Στη βιβλιογραφία που αφορά την προοδευτικότητα έχει υπάρξει μικρής έκτασης αναφορά σχετικά με το ζήτημα της ισότητας. Μια προεξέχουσα θέση σχετικά με το θέμα της ισότητας είναι αυτή του καθηγητή Seligman: «Εάν μια από τις αναγνωρισμένες λειτουργίες της κυβέρνησης ήταν η εξίσωση των τυχών των πολιτών, θα ήταν άχρηστο να τελειοποιηθεί οποιαδήποτε οικονομική επιστήμη. Θα υπήρχε μόνο μια απλή αρχή: δημεύστε την ιδιοκτησία των πλουσίων και δώστε την στους φτωχούς». ³⁸Το σοσιαλιστικό επιχείρημα, που αποτελεί τη βάση για πολλούς από αυτούς που υποστηρίζουν την προοδευτική φορολογία, πρέπει να απορριφθεί από όσους δεν ταξινομούνται ως σοσιαλιστές. Εξάλλου, είναι δυνατό κάποιος να αποκηρύττει τη σοσιαλιστική θεωρία της φορολογίας και όμως συγχρόνως να είναι οπαδός της προοδευτικότητας.

Ουσιαστικά το ζήτημα της προοδευτικότητας και της ισότητας είναι απλά το ίδιο μεγάλο ζήτημα της ισότητας. Εάν κάποιος υποστηρίζει ότι η κοινωνία πρέπει να μειώσει τις οικονομικές ανισότητες δεν υπάρχει κάποιο πραγματικό πρόβλημα που να αφορά τη χρήση της προοδευτικότητας. Το γεγονός είναι ότι ένας προοδευτικός φόρος εισοδήματος μπορεί να έχει μερικά διακριτικά πλεονεκτήματα ως τρόπος διανομής του εισοδήματος, καθώς δεν υπάρχουν τόσες πολλές μέθοδοι για ειρηνική ανακατανομή. Μέτρα, όπως οι έλεγχοι κυβερνητικών αμοιβών και τιμών ή η άσκηση της μονοπωλιακής δύναμης από τις εργατικές ενώσεις παρά το γεγονός πως αλλάζουν τη διανομή των οικονομικών αγαθών, μπορεί να μην οδηγούν προς την κατεύθυνση ελάττωσης των ανισοτήτων. Αναμφισβήτητα, όλα τα παραπάνω μέτρα φαίνονται να περιλαμβάνουν μια άμεση παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς ή ενδεχομένως μια δυσάρεστη επέκταση της κυβερνητικής δραστηριότητας και δύναμης. Με το να χρησιμοποιείται το φορολογικό σύστημα για αναδιανομή η αγορά, τουλάχιστον μέσα σε κάποια όρια, μπορεί να αφεθεί ελεύθερη για να καθορίσει τις σχετικές

³⁷ Καράγιωργας Π. Διονύσης, «Παραδόσεις Δημόσιας Οικονομικής», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1969, σελ.267

³⁸ Seligman, "The theory of Progressive Taxation", 8 Pol. Sci. Q, 1893 p.g 220

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

τιμές και να διαθέσει τους πόρους μέσω του μηχανισμού τιμών, με την ελευθερία των ατόμων σχετικά αμείωτη.

Μια δυσκολία για τη χρησιμοποίηση του φορολογικού συστήματος ως όχημα της ανακατανομής μπορεί να θεωρηθεί ότι το ποσό ανακατανομής καθορίζεται από τα συνολικά έσοδα και τα συνολικά έσοδα καθορίζονται από εκτιμήσεις που δεν έχουν καμία ανάγκη σύνδεσης με την ανακατανομή. Αυτή η δυσκολία περιορίζεται μόλις συνειδητοποιείται ότι όταν τα συνολικά έσοδα αυξηθούν μπορεί να μεταφερθεί εισόδημα από μια ομάδα της κοινωνίας σε μια άλλη. Εάν υπάρχει οποιοδήποτε μειονέκτημα στην υιοθέτηση της φορολογίας ως μέσο ελάττωσης της οικονομικής ανισότητας είναι ότι η διαδικασία αυτή τείνει να κρύψει ακριβώς τι γίνεται με την ανακατανομή, δηλαδή ποιες ομάδες ατόμων ακριβώς ωφελούνται και πόσο.³⁹

3.3. ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μια πρώτη αντίρρηση για την υιοθέτηση της προοδευτικότητας στο φορολογικό σύστημα είναι ότι περιπλέκει τη δομή του φόρου εισοδήματος, καθώς αυξάνει τις ευκαιρίες των «εύστροφων» φορολογούμενων για φοροδιαφυγή. Υψηλοί ρυθμοί προοδευτικότητας αυξάνουν τον κίνδυνο για την δημιουργία φοροκλοπής και φοροαποφυγής. Μάλιστα, όσο πιο υψηλός είναι ο βαθμός προοδευτικότητας τόσο μεγαλύτερη είναι η προδιάθεση για ενέργειες προς αποφυγή της φορολογίας. Βέβαια αυτή η επιφύλαξη αφορά περισσότερο την κατάχρηση της προοδευτικότητας και όχι τη χρήση της.

Μια δεύτερη βασική αντίρρηση σε έναν προοδευτικό φόρο του εισοδήματος είναι ότι είναι μια πολιτικά ανεύθυνη συμβιβαστική λύση. Κάτω από οποιοδήποτε προοδευτικό σύστημα σήμερα είναι σχεδόν σίγουρο πως τα υψηλότερα ποσοστά πρόσθετου φόρου θα ισχύσουν μόνο για μια μειονότητα των ψηφοφόρων. Αυτό σημαίνει ότι η πλειοψηφία ατόμων-ψηφοφόρων είναι σε θέση να καθορίσει τα ποσοστά που αφορούν αποκλειστικά την μειονότητα. Έτσι, σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα καμία πλειοψηφία δε μπορεί να αποφασίσει δίκαια ή υπεύθυνα σε ένα ζήτημα που επηρεάζεται από το άμεσο ενδιαφέρον της. Ένας αναλογικός φόρος εισοδήματος δεν παρουσιάζει καμία συγκρίσιμη αδυναμία καθώς κάθε ψηφοφόρος ψηφίζει φόρους για άλλους που θα πληρώσει απαραιτήτως σε ένα ισοδύναμο ποσοστό και ο ίδιος. Βέβαια, αυτή η αντίρρηση στην πραγματικότητα απλά αναδιατυπώνει τις δυσκολίες του κανόνα της πλειοψηφίας, ο οποίος παρόλα αυτά είναι ανώτερος από οποιοδήποτε άλλο κανόνα στην επίλυση των ομαδικών αποφάσεων.

³⁹ Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978, σελ. 69-71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

Μια τρίτη γραμμή αντίρρησης στην προοδευτικότητα η οποία έχει λάβει την περισσότερη προσοχή, είναι ότι ελαττώνει την οικονομική παραγωγικότητα της κοινωνίας. Ο αντίκτυπος της προοδευτικότητας στην παραγωγικότητα βρίσκεται σε δύο παράγοντες. Ο πρώτος είναι ότι η μειονότητα του πληθυσμού που θα υποβληθεί στα υψηλότερα ποσοστά φόρου είναι πιθανό να είναι ειδικής οικονομικής σημασίας. Ο δεύτερος αφορά τους αυξανόμενους οριακούς συντελεστές καθώς αυξάνεται η εισοδηματική κλίμακα, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση της προθυμίας των εργαζόμενων να εργαστούν περισσότερο και σε παρακώλυση της δημιουργίας κεφαλαίου στην κοινωνία.

Δεν είναι δύσκολο να παραδεχτεί κανείς ότι τα χρήματα είναι το κυρίαρχο ερέθισμα για να εργαστούν τα άτομα στην κοινωνία. Η επιθυμία για τα χρήματα, εντούτοις, ανταγωνίζεται προφανώς με άλλους παράγοντες όπως η προτίμηση για τον ελεύθερο χρόνο, η μη χρηματική ελκυστικότητα των διάφορων ειδών εργασίας σε ένα δεδομένο άτομο, και οι προσωπικές "δαπάνες" του εργαζόμενου, συμπεριλαμβανομένης της κούρασης και της ανησυχίας. Όταν η χρηματική ανταμοιβή μειώνεται από τη φορολογία, οι άλλοι παράγοντες απαραίτητα φέρουν το σχετικά μεγαλύτερο βάρος στον καθορισμό των ενεργειών ενός προσώπου. Στο σύνολο, η τάση της προοδευτικότητας είναι να αναγκάσει τα ταλαντούχα πρόσωπα να προτιμήσουν περισσότερο τον ελεύθερο χρόνο και να μετατοπιστούν σε εργασίες που θεωρούν ελκυστικότερες από μη χρηματικής άποψης αλλά που η κοινωνία, όπως μετριέται από τη χρηματική ανταμοιβή τους, έχει θεωρήσει λιγότερο σημαντικές. Βέβαια, σε γενικές γραμμές οι ελκυστικότερες εργασίες είναι επίσης και οι καλύτερα αμοιβόμενες. Επιπλέον, από κάποιο σημείο και μετά είναι αμφισβητήσιμο εάν η ελκυστικότητα του πρόσθετου εισοδήματος συνεχίζει να είναι καθαρά θέμα χρημάτων. Μάλλον τα χρήματα φαίνονται να γίνονται σημαντικά ως σύμβολο του γοήτρου ή της επιτυχίας. Η προοδευτικότητα δεν εξασθενίζει αυτό το κίνητρο δεδομένου ότι το υψηλότερο εισόδημα εξακολουθεί να είναι το υψηλότερο εισόδημα τόσο πριν, όσο και μετά από τους φόρους όσο υψηλοί και να είναι οι οριακοί συντελεστές της φορολογίας.

Ο αντίκτυπος της προοδευτικότητας στη δημιουργία του κεφαλαίου είναι πιο σύνθετος. Η προοδευτικότητα μπορεί να έχει διαφορετικό αντίκτυπο σε δυο αποφάσεις σχετικά με τη δημιουργία κεφαλαίου. Ο πρώτος αντίκτυπος είναι η απόφαση να επενδύσει κανείς σε νέες ή σε ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις για την αγορά κεφαλαιουχικών αγαθών, όπως εγκαταστάσεις ή μηχανήματα ή εμπορεύματα. Ο δεύτερος αντίκτυπος είναι η απόφαση να αποταμιεύσει κανείς παρά να καταναλώσει, δηλαδή να ξοδέψει λιγότερο από το συνολικό του εισόδημα. Αυτό που είναι αναμφισβήτητο είναι ότι η απόφαση για επένδυση είναι μια

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

απόφαση που εμπεριέχει τον κίνδυνο. Η προοδευτικότητα αλλάζει τις πιθανότητες στον κίνδυνο που περιλαμβάνεται σε όλες τις επενδύσεις, και η αλλαγή είναι πάντα προς την κατεύθυνση να τις καταστήσει λιγότερο ελκυστικές. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι το υψηλό ποσοστό του ίδιου του φόρου αποθαρρύνει την παραγωγή της επένδυσης αλλά ο αντίκτυπος αυτού του παράγοντα, επίσης, ενισχύεται στο πλαίσιο ενός προοδευτικού συστήματος. Οι σχετικά πλούσιοι είναι αυτοί που αποτελούν σημαντική πηγή επενδυτικών κεφαλαίων στην κοινωνία μας και υπό προοδευτικό φορολογικό σύστημα φορολογούνται με υψηλότερα ποσοστά από το ενιαίο ποσοστό που θα επικρατούσε στην περίπτωση ενός συγκρίσιμου αναλογικού φόρου. Όλη η επένδυση συνεπάγεται κάποιο στοιχείο κινδύνου και επομένως η προοδευτικότητα τείνει να συγκρατήσει το μέγεθος της επένδυσης του συνόλου της κοινωνίας. Από την άλλη, η μείωση των ποσοστών κέρδους από την επένδυση λόγω της προοδευτικότητας θα αναγκάσει τα άτομα να προτιμήσουν να καταναλώσουν παρά να επενδύσουν. Βέβαια, τα χαμηλά ποσοστά κέρδους μπορεί να προτρέψουν μερικά πρόσωπα να καταναλώσουν λιγότερο τώρα και να αποταμιεύσουν περισσότερο προκειμένου να διατηρηθούν τα εισοδήματά τους μετά από τους φόρους σε επιθυμητά επίπεδα στο μέλλον. Τα αποτελέσματα της προοδευτικότητας στο κίνητρο για εργασία, στο κίνητρο για την ανάληψη κινδύνων και στο κίνητρο για κατανάλωση εμφανίζονται ιδιαίτερα απροσδιόριστα λόγω της πολυπλοκότητας των κινήτρων αυτών.⁴⁰

3.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η προοδευτικότητα όπως φάνηκε από την παραπάνω ανάλυση είναι μια έννοια που περικλείει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Οι δημοσιονομικές αρχές κάθε χώρας πρέπει να χρησιμοποιήσουν με ιδιαίτερα προσεκτικό τρόπο το εργαλείο αυτό προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη και να βελτιώσουν την υπάρχουσα διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις. Για το σκοπό αυτό απαιτείται η μέτρηση του βαθμού προοδευτικότητας του φορολογικού συστήματος. Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται μια συνοπτική αναφορά στα συνηθέστερα μέτρα μέτρησης της προοδευτικότητας του φορολογικού συντελεστή.

Η μέτρηση του βαθμού προοδευτικότητας της φορολογίας είναι εξάλλου πρώτιστα αναγκαία στη εξαγωγή συμπερασμάτων για την κατανομή των φορολογικών βαρών. Έπειτα, οι δημοσιονομικές αρχές πρέπει να γνωρίζουν τη μεταβολή που ένα συγκεκριμένο μέτρο επιφέρει στην προοδευτικότητα της φορολογίας εισοδήματος, ώστε να προβαίνουν κάθε

⁴⁰ Η παραπάνω ανάλυση στηρίζεται στο βιβλίο του Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978, σελ. 17-25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

φορά στις αντίστοιχες μεταβολές των φορολογικών συντελεστών. Η μέτρηση της προοδευτικότητας της φορολογίας είναι επιπλέον απαραίτητη για τη διεξαγωγή συγκρίσεων στα συστήματα φορολογίας εισοδήματος των διαφόρων χωρών.

Η ποσοτική ανάλυση της προοδευτικότητας της φορολογίας εισοδήματος δεν είναι χρήσιμη μόνο για επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με την κατανομή των φορολογικών βαρών. Έχει διαπιστωθεί ότι ο βαθμός ευαισθησίας των φορολογικών εσόδων στις μεταβολές του εθνικού εισοδήματος προσδιορίζεται ανάμεσα σε άλλους παράγοντες και από το βαθμό προοδευτικότητας της φορολογίας. Η τάση που θα ακολουθήσουν τα φορολογικά έσοδα από την άλλη έχει μεγάλη σημασία για την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής και για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το δανεισμό και με την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους.

Μαθηματικά η έννοια της προοδευτικότητας, της αναλογικότητας και της αντίστροφης προοδευτικότητας⁴¹ μιας φορολογικής διάρθρωσης δύναται να απεικονιστεί, όπως φαίνεται παρακάτω με τη μορφή συνάρτησης:

$$\Phi = f(Y) \quad (3.1)$$

Όπου Φ : Η φορολογική υποχρέωση

Και Y : Το καθαρό εισόδημα

Ο μέσος φορολογικός συντελεστής (t) απεικονίζεται στην (3.2):

$$t = \frac{f(Y)}{Y} \quad (3.2)$$

Παίρνοντας την παράγωγο της συνάρτησης (3.2) έχουμε:

$$\frac{d}{dY} \frac{f(Y)}{Y} = \frac{1}{Y} \left[f'(Y) - \frac{f(Y)}{Y} \right] \quad (3.3)$$

Όπου $f'(Y) = r \rightarrow$ Ο Οριακός Φορολογικός Συντελεστής

⁴¹ Οι φόροι ταξινομούνται ανάλογα με τη φύση του φορολογικού συντελεστή σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς. Αναλογικός είναι ο φόρος όταν ο μέσος φορολογικός συντελεστής δε μεταβάλλεται όταν μεταβάλλεται η φορολογική βάση, είναι δηλαδή ίδιος ανεξάρτητα από το μέγεθος της φορολογικής βάσης. Προοδευτικός είναι ο φόρος όταν ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται ανάλογα με το μέγεθος της φορολογικής βάσης, δηλαδή αυξάνεται όταν αυξάνεται η φορολογική βάση και μειώνεται όταν μειώνεται η φορολογική βάση. Τέλος, αντίστροφα προοδευτικός είναι ο φόρος όταν ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται κατά τρόπο αντίστροφα ανάλογα με το μέγεθος της φορολογικής βάσης, δηλαδή μειώνεται με την αύξηση της φορολογικής βάσης και αντίστροφα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

Και $t = \frac{f(Y)}{Y} \rightarrow$ Ο Μέσος Φορολογικός Συντελεστής

Επομένως η (3.3) γίνεται:

$$\frac{d}{dY} \frac{f(Y)}{Y} = \frac{r-t}{Y} \quad (3.4)$$

Τα συνηθέστερα χρησιμοποιούμενα μέτρα για τη μέτρηση της προοδευτικότητας του φορολογικού συντελεστή είναι τα ακόλουθα:

1. Η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή που ορίζεται από το λόγο της μεταβολής του μέσου φορολογικού συντελεστή προς τη μεταβολή του εισοδήματος, δηλαδή, την παράγωγο που μετρά την κλίση της καμπύλης του μέσου φορολογικού συντελεστή ως συνάρτηση του εισοδήματος:

Αναλύοντας την (3.4) διαφαίνεται ότι όταν $r-t > 0$ τότε και $\frac{f(Y)}{Y} > 0$ και επομένως η

εξεταζόμενη φορολογική διάρθρωση είναι προοδευτική. Εάν $r-t = 0$ τότε και $\frac{f(Y)}{Y} = 0$

και επομένως η εξεταζόμενη φορολογική διάρθρωση είναι αναλογική. Και τέλος εάν

$r-t < 0$ τότε και $\frac{f(Y)}{Y} < 0$ και επομένως η εξεταζόμενη φορολογική διάρθρωση είναι αντίστροφα προοδευτική.

2. Η προοδευτικότητα του οριακού φορολογικού συντελεστή που ορίζεται ως ο λόγος της μεταβολής του οριακού φορολογικού συντελεστή προς τη μεταβολή του εισοδήματος. Αναλυτικότερα πρόκειται για τη δεύτερη παράγωγο της συνάρτησης της φορολογικής υποχρέωσης και μετρά την κλίση της καμπύλης του οριακού φορολογικού συντελεστή:

$$\frac{d^2}{dY^2} f(Y)$$

Όταν ο παραπάνω συντελεστής είναι θετικός, ο φόρος είναι προοδευτικός, όταν είναι μηδέν είναι αναλογικός και όταν είναι αρνητικός ο φόρος είναι αντίστροφα προοδευτικός.

3. Η προοδευτικότητα της φορολογικής υποχρέωσης που ορίζεται ως ο λόγος της ποσοστιαίας μεταβολής της φορολογικής υποχρέωσης προς την κατά μια ποσοστιαία μονάδα μεταβολής του εισοδήματος. Αναλυτικότερα το μέτρο αυτό αποτελεί την ελαστικότητα της συνάρτησης $\Phi = f(Y)$:

$$\frac{df(Y)}{dY} \cdot \frac{Y}{f(Y)} = \frac{r}{t}$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

Όταν ο φόρος είναι προοδευτικός ο συντελεστής είναι μεγαλύτερος της μονάδας, όταν είναι αναλογικός είναι μικρότερος της μονάδας και όταν είναι αντίστροφα προοδευτικός είναι μικρότερος της μονάδας.

4. Η προοδευτικότητα του μετά τη φορολογία εναπομένοντος εισοδήματος που ορίζεται ως ο λόγος της ποσοστιαίας μεταβολής του εισοδήματος μετά την επιβολή φόρου προς την κατά μια ποσοστιαία μονάδα μεταβολής του εισοδήματος προ της επιβολής φόρου:

$$\frac{dY - f(Y)}{d(Y)} \cdot \frac{Y}{Y - f(Y)}$$

5. Η προοδευτικότητα της αναδιανεμητικής επίδρασης του φόρου που ορίζεται ως ο λόγος του συντελεστή ισοκατανομής προ της φορολογίας προς το συντελεστή ισοκατανομής μετά τη φορολογία, των συντελεστών αυτών υπολογιζόμενων πάντα με την καμπύλη Lorenz.⁴²

Στη σύγχρονη οικονομική επιστήμη, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν πολλαπλασιαστεί τα μέτρα προοδευτικότητας που χρησιμοποιούν ένα μοναδικό δείκτη του επιπέδου της προοδευτικότητας του φορολογικού συστήματος. Δεν υπάρχει καθολική συμφωνία για το ποιος από όλους αυτούς τους δείκτες είναι ο σωστός, αλλά σύμφωνα με τον Kiefer (1984), τα ήδη υπάρχοντα μέτρα μπορούν να ταξινομηθούν σε «δομικά» και σε «διανεμητικά».

Για να υπολογιστεί ένας δείκτης μέτρησης της προοδευτικότητας πρέπει να επιλεγούν για εξέταση συγκεκριμένα επίπεδα εισοδήματος. Τα μέτρα βασίζονται πολλές φορές στο φόρο που πληρώνεται σε σταθερά πολλαπλάσια ενός ενιαίου εισοδηματικού επιπέδου αναφοράς, το οποίο μπορεί να είναι το μέσο εισόδημα ή ένα σταθερό επίπεδο πραγματικού εισοδήματος σε ένα κοινό νόμισμα. Αυτοί οι δείκτες ανήκουν στην ομάδα «δομικών» δεικτών και διαφέρουν από τους «διανεμητικούς» που εξαρτώνται από την ολόκληρη διανομή του εισοδήματος. Οι αναδιανεμητικοί δείκτες μπορούν να υποδιαιρεθούν σύμφωνα με το μέτρο της ανισότητας επάνω στους οποίους είναι βασισμένοι. Δυο γνωστά μέτρα είναι ο δείκτης συγκέντρωσης (ή συντελεστής Gini) και τα «ίσα διανεμημένα ισοδύναμα» (Equally Distributed Equivalent) που ορίζονται από τον Atkinson (1970).

Τα μέτρα της προοδευτικότητας μπορούν επίσης να χωριστούν σε δείκτες «αμετάβλητης φορολογικής κλίμακας» και σε «ανακατανομής». Τα μέτρα «αμετάβλητης φορολογικής κλίμακας» που είναι ανεξάρτητα από τη φορολογική κλίμακα είναι αμετάβλητα εάν το ποσό

⁴² Τάσος Νικόλαος, «Η Προοδευτικότητα του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων : 1972-1981», Περιοδικό Σπουδαί, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος 1982, σελ 537

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

του φόρου αλλάζει το ίδιο ποσοστό σε κάθε επίπεδο εισοδήματος: εξαρτάται δηλαδή από τη διανομή του εισοδήματος. Τα μέτρα ανακατανομής είναι αμετάβλητα όταν αλλάζει το μετά τη φορολόγηση εισόδημα κατά το ίδιο πολλαπλάσιο σε κάθε εισοδηματικό επίπεδο και εξαρτώνται από τη διανομή του εισοδήματος του μετά τη φορολόγηση εισοδήματος.⁴³

Το μέτρο ανισότητας που χρησιμοποιείται περισσότερο είναι ο δείκτης συγκέντρωσης ή δείκτης Gini⁴⁴ που είναι βασισμένος στην έννοια της καμπύλης Lorenz⁴⁵. Στην περίπτωση της καμπύλης Lorenz διακρίνονται δύο ακραίες (θεωρητικές) περιπτώσεις. Στην πρώτη, της τέλει ισοκατανομής, η καμπύλη του Lorenz συμπίπτει με τη διαγώνιο ισοκατανομής (κάθε άτομο έχει το ίδιο εισόδημα με κάθε άλλο άτομο) και στην άλλη, της τέλει άνισης κατανομής, η καμπύλη του Lorenz έχει τη μορφή του αντιστραμμένου γράμματος Γ και σημαίνει ότι ένα άτομο κατέχει ολόκληρο το εθνικό εισόδημα.

Ο συντελεστής του Gini ή δείκτης ανισοκατανομής είναι ο λόγος της περιοχής συγκεντρώσεως, που ορίζεται από τη διαγώνιο ισοκατανομής και την καμπύλη του Lorenz, προς το εμβαδόν του ισοσκελούς τριγώνου, που βρίσκεται κάτω από τη διαγώνιο ισοκατανομής. Οι αριθμητικές τιμές του δείκτη G κυμαίνονται από 0 (τέλεια ισοκατανομή) μέχρι 1 (τέλεια ανισοκατανομή). Τα μέτρα που θα εξετάσουμε παρακάτω στηρίζονται όλα στο δείκτη συγκέντρωσης (συντελεστή Gini

Οι Musgrave και Thin (1948) παρουσίασαν ένα αναδιανεμητικό δείκτη μέτρησης της προοδευτικότητας του φόρου, ο οποίος δε βασίζεται μόνο σε μαθηματικές σχέσεις ανάμεσα στο εισόδημα και στο φόρο αλλά και στη διανομή του εισοδήματος. Ο νέος δείκτης που ονομάστηκε αποτελεσματική προοδευτικότητα "effective progression" μετρά την έκταση που μια δεδομένη φορολογική διάρθρωση καταλήγει σε μια αλλαγή της διανομής του εισοδήματος προς την ισοκατανομή. Βασίζεται στη σύγκριση του δείκτη Gini πριν και μετά την επιβολή του φόρου⁴⁶. Ορίζεται με τον ακόλουθο τρόπο:

⁴³ John Norregaard, "Progressivity of Income Tax Systems", OECD Economic Studies No 15", Autumn 1990, σελ. 85-86

⁴⁴ Ο τύπος υπολογισμού του δείκτη είναι ο ακόλουθος:
$$G = \frac{1}{2n^2 \bar{y}} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |y_i - y_j|$$

⁴⁵ Για την κατασκευή της χρησιμοποιούνται η ποσοστιαία αθροιστική κατανομή των ατόμων και η ποσοστιαία αθροιστική κατανομή των εισοδημάτων με αφετηρία ένα κατώτατο εισοδηματικό κλιμάκιο και τέλος ένα ανώτατο εισοδηματικό κλιμάκιο. Θεωρητικά, τα κατώτατα και ανώτατα κλιμάκια των δύο αθροιστικών κατανομών αντιστοιχούν στα ποσοστά 0 και 100.

⁴⁶ Musgrave and Thin "Income Tax Progression", The journal of Political Economy, Vol. 56, No 6, (DEC 1948) pp 498-514, σελ. 510-511

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

$$M = \frac{1 - G^a}{1 - G^b} \quad (3.5)$$

Όπου G^a είναι ο δείκτης Gini του εισοδήματος μετά το φόρο και G^b είναι ο δείκτης Gini του εισοδήματος πριν το φόρο. Ο παραπάνω αποτελεί ένα δείκτη σχετικής ισότητας ανάμεσα στην πριν και μετά τη φορολογία διανομή του εισοδήματος: για τιμές του M μεγαλύτερες από τη μονάδα, η εξεταζόμενη φορολογική διάρθρωση είναι προοδευτική. Άλλοι μελετητές μέτρησαν την προοδευτικότητα ως ποσοστό μείωσης του δείκτη Gini (Pechman και Smolensky, 1974) (Reynolds και Smolensky, 1977).

Ο Kakwani ⁴⁷(1976) εφάρμοσε ένα προοδευτικό δείκτη ο οποίος στηρίζεται στη σύγκριση μεταξύ του G^b και G^f . Ο G^b είναι ο δείκτης Gini του εισοδήματος πριν το φόρο και ο G^f είναι ο δείκτης συγκέντρωσης των φόρων.

$$K = G^f - G^b \quad (3.6)$$

Αυτό το μέτρο κρίνει εάν ένας φόρος είναι προοδευτικός, εάν η καμπύλη συγκέντρωσης φόρου είναι πιο κοίλη από την καμπύλη Lorenz. Πιο συγκεκριμένα, εάν $K > 0$, ο φόρος είναι προοδευτικός, εάν $K = 0$, ο φόρος είναι αναλογικός και εάν $K < 0$ αντίστροφα προοδευτικός.

Ο Suits (1977) πρότεινε ένα μέτρο που στηρίζεται στο δείκτη Gini για μια καμπύλη που δείχνει το σωρευτικό μερίδιο της φορολογικής υποχρέωσης στον κατακόρυφο άξονα και το σωρευτικό μερίδιο του εισοδήματος (χρησιμοποιώντας για ταξινόμηση το εισόδημα προ της φορολογίας) στον οριζόντιο άξονα. Μαθηματικά, ο δείκτης του Suit εκφράζεται με τον ακόλουθο τύπο:

$$S = 1 - \left(\frac{1}{5000} \right) \int_0^{100} T(Y) dY \quad (3.7)$$

Όπου Y και $T(Y)$ είναι τα σωρευτικά ποσά του εισοδήματος και του αντίστοιχου φόρου. Το κλάσμα $(1/5000)$ αποτελεί το εμβαδό της περιοχής του τριγώνου που ορίζεται κάτω από την

⁴⁷ Kakwani, C. Natak "Measurement of Tax Progressivity: An International Comparison.", The journal of Political Economy, Vol. 87, No 345, (MARCH 1977) pp 71-80

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
& ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

γραμμή της ισοκατανομής στην καμπύλη Lorenz. Έτσι, ο φόρος είναι προοδευτικός εάν ο δείκτης $(S) > 0$, $(S) = 0$, αναλογικός και $(S) < 0$ αντίστροφα προοδευτικός.⁴⁸

Το καθένα από τα παραπάνω μέτρα μέτρησης της προοδευτικότητας είναι κατάλληλο εάν τεθεί το κατάλληλο ερώτημα. Έτσι, εάν η έμφαση δίνεται στον αντίκτυπο των φόρων στην εισοδηματική διανομή, τότε ο δείκτης του Musgrave είναι καταλληλότερος. Εάν όμως η έμφαση δίνεται στη σύγκριση της ποσοστιαίας κατανομής των φόρων στα διάφορα εισοδηματικά κλιμάκια με το ποσοστό κατανομής του εισοδήματος, τα μέτρα του Kakwani και του Suit είναι προσφορότερα.

⁴⁸ Anderson E. John, Atrayee Ghosh Roy, Shoemaker Paul, "Confidence Intervals for the Suit Index", National Tax Journal, Vol. LVI, NO 1, Part 1, March 2003, pp81-90, σελ.84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ⁴⁹

Οι συστηματικές εμπειρικές μελέτες για τη διανομή του εισοδήματος είναι αρκετές για την πρόσφατη περίοδο, ωστόσο δεν είναι εύκολη η σύγκριση μεταξύ τους επειδή χρησιμοποιούν διαφορετικά στατιστικά δεδομένα, διαφορετικούς δείκτες ανισότητας. Μια ομάδα από αυτές τις μελέτες στηρίζεται στα ετήσια οικογενειακά εισοδήματα που καταγράφονται στις φορολογικές δηλώσεις και τα οποία δημοσιεύει η Ε.Σ.Υ.Ε κάθε έτος σε ομαδοποιημένη μορφή. Η πρώτη συστηματική μελέτη είναι των Lianos και Prodromidis (1974), η οποία αναλύει τα στοιχεία του δηλωθέντος εισοδήματος στις Οικονομικές Εφορίες κατά πηγή προέλευσης και μέγεθος την περίοδο 1959-1971. Οι συντελεστές ανισοκατανομής Gini που εκτιμούν οι συγγραφείς παίρνουν τιμές 0,41-0,46 για το συνολικό δηλωθέν εισόδημα, ενώ για τα εισοδήματα από επιμέρους πηγές οι εκτιμώμενοι συντελεστές Gini είναι κατά κανόνα μεγαλύτεροι. Αξιοσημείωτη επίσης είναι η διαχρονική αύξηση της ανισότητας του δηλούμενου εισοδήματος, την οποία οι συγγραφείς αποδίδουν σε μείωση της φοροδιαφυγής και σε διαρθρωτικές μεταβολές στην απασχόληση. Αδυναμία αυτής της μελέτης είναι ότι «το οικογενειακό εισόδημα που αναγράφεται στις φορολογικές δηλώσεις είναι ένα πολύ μικρό τμήμα του προσωπικού εισοδήματος». Ουσιαστικά αναλύεται το 16,8% του συνολικού προσωπικού εισοδήματος, για αυτό ο Sawyer θεωρεί τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης όχι αξιόπιστα για διεθνείς συγκρίσεις.

Σε αντίθεση με το συμπέρασμα των Λιανού και Προδρομίδη η εργασία του Τώρη (1975), η οποία στηρίζεται στα ίδια στοιχεία για την ίδια περίπου χρονική περίοδο, εκτιμώντας όμως το δείκτη ανισότητας του Theil, καταλήγει στο ότι η ανισότητα μειώθηκε σημαντικά την περίοδο 1957-1979. Οι Germidis και Negreponti-Delivanis (1975) συνδυάζουν τα στοιχεία εισοδήματος των Εθνικών Λογαριασμών και των φορολογικών δηλώσεων και με κάποιες υποθέσεις εκτιμούν το συντελεστή Gini για τα πριν τη φορολογία εισοδήματα, για τα εισοδήματα μετά την καταβολή των άμεσων φόρων καθώς και μετά την καταβολή και των έμμεσων φόρων για το 1961, το 1966 και το 1971. Τα κύρια συμπεράσματά τους είναι ότι διαχρονικά η ανισότητα μειώνεται, η άμεση φορολογία μειώνει την ανισότητα, ενώ η συνολική φορολογία (άμεση και έμμεση) την αυξάνει. Αξιομνημόνευτες είναι οι εργασίες των Bakarezos (1984) και Πατινιώτη (1983) όπου εξετάζονται οι επιπτώσεις της φορολογίας στη

⁴⁹ Κανελλόπουλος Κων., «Διανομή, Αναδιανομή και Φτώχεια», ΚΕΠΕ, Αθήνα 2004, σελ. 22-27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

διανομή του εισοδήματος και καταλήγουν στο ότι η φορολογία αυξάνει την ανισοκατανομή του εισοδήματος την περίοδο 1962-1975. Αντίθετα ο Loizides (1984) εξετάζοντας την περίοδο 1967-1978 διαπιστώνει ότι βελτιώθηκε η κατανομή των φορολογικών βαρών και μειώθηκε η ανισοκατανομή του εισοδήματος μετά τη φορολογία.

Μια δεύτερη ομάδα μελετών στηρίζεται κυρίως στα στοιχεία των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ), οι οποίες συλλέγουν στοιχεία για τις καταναλωτικές δαπάνες (χρηματικές και τεκμαρτές), τα εισοδήματα, τις ανέσεις κατοικίας και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των μελών των ερευνώμενων νοικοκυριών. Ο Karageorgas (1973), χρησιμοποιώντας ομαδοποιημένα στοιχεία δαπάνης της ΕΟΠ 1963/1964, στοιχεία φορολογίας εισοδήματος καθώς και εθνικολογιστικά καταλήγει ότι η φορολογία χειροτερεύει ($G=0,606$) την ήδη άνιση κατανομή του εισοδήματος ($G=0,544$). Ο Karageorgas (1977) εφαρμόζοντας την ίδια μεθοδολογία στα στοιχεία της ΕΟΠ 1974, εκτιμά τον συντελεστή Gini για την πριν τη φορολογία κατανομή ($=0,455$), τη μετά τη φορολογία ($=0,457$) και για τη μετά φορολογία και μεταβιβάσεις ($=0,435$).

Αξιοσημείωτη είναι επίσης η εργασία του Προβόπουλου, η οποία αν και δεν εκτιμά δείκτες ανισότητας, αλλά ασχολείται με την επίδραση του δημόσιου προϋπολογισμού στη διανομή του εισοδήματος, καταλήγει σε αντίθετα συμπεράσματα από αυτά του Καράγιωργα. (Provorouios 1979, p.p.96-97).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.2 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1981-2004

Στην παρούσα ενότητα θα εξεταστεί η κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε. Για το σκοπό αυτό το μέτρο ανισότητας που χρησιμοποιείται πιο συχνά είναι ο δείκτης Gini και η καμπύλη Lorenz που είναι ένας διαγραμματικός τρόπος προσδιορισμού του βαθμού συγκέντρωσης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τιμές που παίρνει ο συντελεστής Gini στην Ευρώπη των 15, απεικονίζοντας την έκταση της ανισότητας στη διανομή του εισοδήματος κάθε χώρας. Οι συντελεστές κατά τη μέθοδο Gini, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Eurostat, παρουσιάζονται στον Πίνακα (4.1) για τα έτη 1995-2002 τόσο για την Ελλάδα όσο και για την Ευρώπη των 15, για το Ηνωμένο Βασίλειο, για τη Δανία και για τις χώρες της διεύρυνσης. Μελετώντας τις τιμές που παίρνει ο συντελεστής Gini για τις παραπάνω χώρες, παρατηρείται ότι στην Ελλάδα υπάρχει η μεγαλύτερη ανισότητα στη διανομή του εισοδήματος ενώ στην Δανία η μικρότερη.

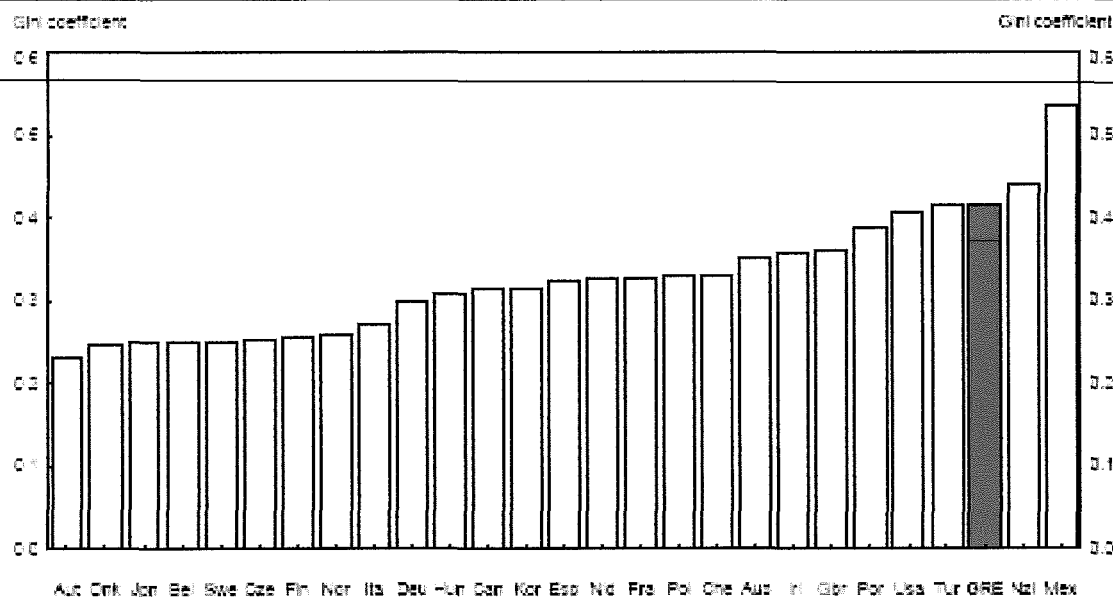
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1
ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ GINI ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ-15

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΕΕ-15	31s	30s	29s	29s	29s	29 s		
ΔΑΝΙΑ	22	22	20	21	22	22		
ΕΛΛΑΔΑ	35	34	35	35	34	33	33	34
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	32	32	30	32	32	32		
ΧΩΡΕΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	:	:	:	:	28 s	:		
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	:	31	30	30	31	:		
ΠΗΓΕΣ: EUROSTAT, ΕΣΥΕ: 2001 & 2002								

Το γράφημα (4.1) απεικονίζει τις τιμές Gini για διάφορες χώρες ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα σύμφωνα με υπολογισμούς της World Bank με στοιχεία που αφορούν το έτος 1997. Από τη μελέτη του γραφήματος προκύπτει ότι η Ελλάδα κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις στην ισοκατανομή του εισοδήματος μαζί με την Τουρκία, τη Νέα Ζηλανδία και το Μεξικό, αφού η τιμή που παίρνει ο δείκτης Gini είναι από τις υψηλότερες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.1
ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ GINI ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΠΗΓΗ: WORLD BANK, WORLD BANK INDICATORS,(2000)

Από τα παραπάνω στοιχεία διαφαίνεται ότι η κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα δεν είναι δίκαιη ανάμεσα στις διάφορες εισοδηματικές ομάδες. Πιο κάτω, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία της άνισης αυτής διανομής με βάση τα δηλωθέντα εισοδήματα για μια σειρά τυχαία επιλεγμένων ετών μέσα στην εικοσιπενταετία. (Πίνακες 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7) Κάθε εισοδηματικό κλιμάκιο περικλείει ένα εύρος εισοδημάτων που για τις ανάγκες της εργασίας αυτής έχει οριστεί σύμφωνα με τα αντίστοιχα κλιμάκια από τα επίσημα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. για κάθε οικονομικό έτος. Σε κάθε εισοδηματικό κλιμάκιο αντιστοιχεί ένας ορισμένος αριθμός φορολογούμενων, οι οποίοι δηλώνουν το εισόδημα αυτό. Για να υπάρχει σχετική ισότητα στη διανομή του εισοδήματος πρέπει όσο είναι δυνατόν ίσο ποσοστό φορολογούμενων να κατέχει ίσο περίπου ποσοστό δηλωθέντος εισοδήματος.

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 1981

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <147	94.033	5,76	58.463.053,0	0,33
147-293	117.990	7,23	283.043.452,1	1,73
293-587	350.632	21,50	1.681.881.564,1	10,29
587-1.174	580.602	35,59	5.327.431.861,3	32,11
1.174-1.761	273.243	16,75	4.193.856.205,6	24,11
1.761-2.348	114.113	7,00	2.475.108.900,3	13,56
2.348-2.935	51.409	3,15	1.442.890.299,4	7,58
2.935-5.869	44.229	2,71	1.757.815.497,6	8,48
5.869-8.041	3.410	0,21	256.591.887,2	1,03
8.041 και άνω	1.538	0,09	224.257.626,0	0,78

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 1985

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <147	88.936	4,47	16.463.005	0,08
147-293	65.924	3,31	76.672.015	0,37
293-587	156.883	7,89	363.465.741	1,75
587-1.174	361.984	18,20	1.672.800.625	8,04
1.174-1.761	373.715	18,79	2.864.087.583	13,76
1.761-2.348	313.675	15,77	3.358.254.571	16,13
2.348-2.935	221.703	11,14	3.042.235.320	14,61
2.935-5.869	356.509	17,92	7.327.758.177	35,20
5.869-8.041	40.638	2,04	1.458.132.517	7,00
8.041 και άνω	9.463	0,48	636.483.389	3,06

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 1991

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <147	78.923	2,97	3.444.152,9	0,01
147-293	30.671	1,16	13.395.984,6	0,05
293-587	76.637	2,89	66.839.935,8	0,25
587-1.174	161.928	6,10	279.256.937,0	1,05
1.174-1.761	168.795	6,36	486.338.798,5	1,83
1.761-2.348	176.722	6,66	714.087.312,7	2,69
2.348-2.935	214.269	8,07	1.110.986.886,8	4,18
2.935-5.869	900.046	33,89	7.653.221.816,6	28,80
5.869-8.041	467.569	17,61	6.548.362.560,3	24,64
8.041 και άνω	379.877	14,31	9.697.311.514,4	36,49

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 1995**

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <1.467	573.024	14,90	300.686.744,9	0,85
1.467-2.935	424.903	11,05	1.181.842.152,8	3,36
2.935-5.869	949.195	24,69	5.080.099.404,8	14,43
5.869-8.804	702.553	18,27	6.296.287.652,9	17,88
8.804-14.674	728.977	18,96	10.062.393.323,2	28,57
14.674 και άνω	461.419	12,00	12.294.183.261,9	34,91

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 2001**

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <1.467	551.193	11,24	193.400.494,6	0,38
1.467-2.935	388.848	7,93	804.708.349,9	1,57
2.935-5.869	915.529	18,67	3.861.442.986,1	7,53
5.869-8.804	887.081	18,09	5.976.664.095,8	11,66
8.804-14.674	975.434	19,89	10.510.938.677,5	20,51
14.674 και άνω	1.185.758	24,18	29.907.230.542,6	58,35

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟ 2004**

ΟΙΚ. ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	%
Έως <1467	533.481	10,23	148.408.989	0,25
1.467-2.935	302.798	5,81	579.913.985	0,99
2.935-5.869	714.469	13,70	2.686.811.194	4,59
5.869-9.538	1.168.447	22,41	7.587.340.551	12,97
9.538-14.674	929.631	17,83	9.404.750.885	16,08
14.674-29.347	1.067.309	20,47	18.415.633.597	31,48
29.347-44.021	327.959	6,29	9.900.474.582	16,93
44.021-88.041	146.727	2,81	7.084.733.506	12,11
88.041-176.082	20.061	0,38	1.946.976.919	3,33
176.082	3.186	0,06	739.544.410	1,26

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

Από την παρατήρηση των παραπάνω πινάκων φαίνεται ότι όταν αυξάνεται το εισόδημα αυξάνεται και η ισοκατανομή του. Ειδικότερα, στα πρώτα εισοδηματικά κλιμάκια, μεγαλύτερο ποσοστό φορολογούμενων απολαμβάνει μικρότερο ποσοστό εισοδημάτων και μόνο στα μεσαία και ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια μικρότερο ποσοστό φορολογούμενων απολαμβάνει ίσο ή και μεγαλύτερο ποσοστό εισοδημάτων. Αυτό γίνεται πιο σαφές από τα σχεδιαγράμματα ισοκατανομής (κατά τη μέθοδο Lorenz) και την αριθμητική της απεικόνιση μέθοδο (μέθοδος Gini) που ακολουθούν στην επόμενη ενότητα.

4.3 ΜΕΘΟΔΟΣ GINI ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία του οικογενειακού δηλωθέντος εισοδήματος, τα οποία αντλούνται από την Ε.Σ.Υ.Ε. μέσω των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται στις κατά τόπο Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες, υπολογίσθηκαν για τυχαία επιλεγμένα έτη τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια οι συντελεστές Gini (Πίνακας 4.7). Οι συντελεστές Gini που προέκυψαν από την επεξεργασία των στοιχείων του οικογενειακού δηλωθέντος εισοδήματος είναι αισθητά υψηλότεροι από τους αντίστοιχους του Πίνακα (4.1) που προέκυψαν από την επεξεργασία των στοιχείων του διαθέσιμου εισοδήματος από την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών. Αυτό συμβαίνει γιατί συνήθως τα άτομα, όταν μπορούν, δηλαδή όταν δεν είναι μισθωτοί ή συνταξιούχοι, φοροδιαφεύγουν δηλώνοντας εισόδημα κατά την υποβολή της φορολογικής τους δήλωσης μικρότερο από το πραγματικό τους εισόδημα. Αντίθετα, όταν τα ίδια άτομα αυτά αποτελέσουν μέρος του αντιπροσωπευτικού δείγματος του πληθυσμού που υποβάλλεται στα αντίστοιχα ερωτηματολόγια για τις συνθήκες διαβίωσης από την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών εμφανίζονται πιο ειλικρινή σχετικά με το ύψος του εισοδήματος που έχουν στη διάθεσή τους.

Ο Πίνακας (4.8) αποτελείται από τρεις στήλες για την εκτίμηση των οποίων χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία οικογενειακού δηλωθέντος εισοδήματος και φόρου από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Ένας τρόπος για να εκτιμηθεί η κατανομή του φορολογικού βάρους στα διάφορα κλιμάκια είναι η αντιμετώπιση του φορολογικού βάρους σαν τη συνολική μείωση του πραγματικού εισοδήματος του νοικοκυριού την οποία προκαλεί η επιβολή των φόρων από το κράτος. Ακολουθώντας τον παραπάνω ορισμό του χρηματικού φορολογικού βάρους, στην μεν πρώτη στήλη του Πίνακα (4.8) παρουσιάζονται εκτιμήσεις του συντελεστή Gini χωρίς την ύπαρξη φόρων, δηλαδή με τη χρήση του εισοδήματος προ της φορολογίας, στη δε δεύτερη στήλη παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις του συντελεστή Gini με τη διανομή που ισχύει με την αφαίρεση από το δηλωθέν εισόδημα της φορολογικής επιβάρυνσης κάθε κλιμακίου και στην τρίτη στήλη παρουσιάζεται ο υπολογισμός του δείκτη Musgrave & Thin, ο οποίος στηρίζεται στον υπολογισμό της διαφοράς του Gini μετά των φόρων με το Gini χωρίς την ύπαρξη φόρων⁵⁰.

Μελετώντας τις τιμές του συντελεστή Gini τόσο πριν όσο και μετά τη φορολογία εξάγεται μια εικόνα της συνολικής ανισοκατανομής του εισοδήματος και της αναδιανεμητικής επίδρασης του. Εξάλλου, ο προοδευτικός φορολογικός συντελεστής που χαρακτηρίζει το φόρο

⁵⁰ Για περισσότερες πληροφορίες για το δείκτη Musgrave & Thin βλ. ΚΕΦ.3 στην σελίδα 50 της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει την έννοια ότι αφαιρεί από τα υψηλά εισοδήματα αναλογικότερα περισσότερο φόρο από εκείνον που αφαιρεί από τα μικρά εισοδήματα. Αποτέλεσμα επομένως της προοδευτικότητας του φόρου εισοδήματος είναι να μικραίνει η απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στα μικρά και στα μεγάλα εισοδήματα και να περιορίζονται με αυτό τον τρόπο οι εισοδηματικές ανισότητες. Θεωρητικά μάλιστα όσο αυξάνει η προοδευτικότητα του φόρου τόσο περιορίζονται οι εισοδηματικές ανισότητες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8 ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ GINI ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ			
GINI	ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	Δείκτης Musgrave
GINI1981	0,505	0,501	1,008
GINI1985	0,509	0,492	1,035
GINI1991	0,458	0,455	1,006
GINI1995	0,367	0,366	1,002
GINI2001	0,375	0,374	1,002
GINI2004	0,508	0,505	1,006
ΠΗΓΗ: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ			

Στην πράξη, με βάση τις παραπάνω τιμές συμπεραίνεται ότι ο φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα επηρεάζει ελάχιστα την διανομή του εισοδήματος καθώς οι δείκτες Gini μετά τη φορολογία παρουσιάζουν ελαφρώς χαμηλότερες τιμές σε σύγκριση με τους αντίστοιχους πριν τη φορολογία. Οι ελαφρώς χαμηλότερες τιμές του δείκτη μετά τη φορολογία δείχνουν μια μετακίνηση έστω και μικρή προς την τέλεια ισοκατανομή. Επομένως, διαφαίνεται ότι ο φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα αν και χαρακτηρίζεται από υψηλούς φορολογικούς συντελεστές παρουσιάζει μικρή αναδιανεμητική στο σύνολό του επίδραση με βάση πάντα βέβαια τα δηλωθέντα εισοδήματα.

Μελετώντας στον Πίνακα (4.8) τις τιμές του συντελεστή Gini πριν και μετά τη φορολογία, προκύπτει ότι τη μεγαλύτερη αναδιανεμητική επίδραση παρουσίασε ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά το οικονομικό έτος 1985 και στη συνέχεια το 1981. Ειδικότερα, το 1985 η τιμή του συντελεστή Gini παρουσίασε μείωση κατά 0,017 μονάδες και 0,004 μονάδες το 1981. Αντίθετα, η μικρότερη αναδιανεμητική επίδραση του φόρου εισοδήματος σημειώθηκε τα έτη 1995 και 2001 με τη μείωση του συντελεστή Gini μόνο κατά 0,001 μονάδες. Βέβαια, τα έτη 1995 και 2001 οι συντελεστές Gini, τόσο πριν όσο και μετά τη φορολογία, σημείωσαν τις μικρότερες τιμές τους, δηλώνοντας τη μεγαλύτερη ισοκατανομή στη διανομή του εισοδήματος την τελευταία εικοσιπενταετία.

Ένα άλλο στοιχείο που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η διαχρονική σύγκριση της διανομής του εισοδήματος κατά την τελευταία εικοσιπενταετία, που απεικονίζεται στις τιμές του δείκτη Gini. (Πίνακας 4.8) Έτσι, ενώ ανάμεσα στα έτη 1981 και 1995 παρατηρείται μια

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

πτώση του δείκτη από 0,505 σε 0,367 αντίστοιχα, από το 2001 και μετά έχουμε αύξηση του συντελεστή Gini, ο οποίος το 2004 έφθασε τελικά την τιμή 0,508, η οποία είναι η υψηλότερη της εξεταζόμενης περιόδου.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνονται και από τη μελέτη της στήλης (3) του Πίνακα (4.8), η οποία περιέχει τις τιμές που παίρνει ο δείκτης του Musgrave. Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο όταν ο δείκτης παίρνει τιμές μεγαλύτερες από τη μονάδα πρόκειται για ένα προοδευτικό φόρο. Πράγματι, οι τιμές του δείκτη για όλα τα υπό εξέταση έτη είναι μεγαλύτερες από τη μονάδα, γεγονός που καταδεικνύει την αναμενόμενη προοδευτικότητα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ο φόρος εισοδήματος ήταν πιο προοδευτικός και επομένως με μεγαλύτερη αναδιανεμητική επίδραση το οικονομικό έτος 1985 σημειώνοντας την υπό εξέταση περίοδο την υψηλότερη τιμή του δείκτη Musgrave 1,035 και στη συνέχεια το οικονομικό έτος 1981. Αντίθετα, λιγότερο προοδευτικός υπήρξε τα έτη 1995 και 2001 με την τιμή 1,002. Η προοδευτικότητα του Φ.Ε.Φ.Π. αυξήθηκε το 2004 σε σχέση με το 2001, φτάνοντας στα ίδια επίπεδα του έτους 1991, γεγονός που οφείλεται προφανώς στην πρόθεση του κυβερνητικού μηχανισμού να καταπολεμήσει την αύξηση της ανισότητας που παρουσιάστηκε την περίοδο 2001-2004 μέσω της αύξησης του βαθμού της προοδευτικότητας.

Για να γίνει μια πιο λεπτομερής εξέταση της αναδιανεμητικής επίδρασης της φορολογίας κατά την τελευταία εικοσιπενταετία, θα πρέπει να επικεντρωθεί κανείς στα ποσοστά εισοδήματος που παίρνει κάθε εισοδηματικό κλιμάκιο τόσο πριν όσο και μετά τη φορολογία εισοδήματος για διάφορα οικονομικά έτη της εξεταζόμενης περιόδου (1981-2004). Για το λόγο αυτό σε καθένα από τους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται στοιχεία για το αθροιστικό ποσοστό των φορολογούμενων και το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος πριν και μετά την φορολογία

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.9 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ, ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 1981		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
5,76	0,33	0,34
13,00	1,93	2,06
34,49	11,43	12,36
70,09	41,53	44,47
86,84	65,22	68,58
93,83	79,20	82,13
96,99	87,35	89,71
99,70	97,28	98,19
99,91	98,73	99,22
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.10 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ, ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 1985		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
4,47	0,08	0,08
7,78	0,45	0,49
15,67	2,19	2,43
33,87	10,23	11,31
52,65	23,99	26,23
68,42	40,12	43,20
79,56	54,74	58,00
97,48	89,94	91,78
99,62	96,94	97,83
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.11 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 1991		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
2,97	0,01	0,00
4,13	0,06	0,05
7,01	0,31	0,31
13,11	1,37	1,44
19,47	3,20	3,43
26,12	5,88	6,35
34,19	10,06	10,90
68,09	38,86	41,45
85,69	63,50	66,43
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.12 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 1995		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
14,92	0,85	0,87
25,99	4,21	4,40
50,71	18,64	19,49
69,00	36,51	38,02
87,98	65,09	67,01
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.13 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 2001		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
11,24	0,38	0,39
19,17	1,95	2,09
37,84	9,48	10,28
55,93	21,14	22,96
75,82	41,65	44,73
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.14 ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟ 2004		
ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ % ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
10,23	0,25	0,26
16,04	1,25	1,34
29,74	5,84	6,33
52,15	18,81	20,44
69,98	34,89	37,75
90,45	66,37	69,77
96,74	83,30	86,04
99,55	95,41	96,58
9,94	98,74	99,12
100,00	100,00	100,00
ΠΗΓΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ		

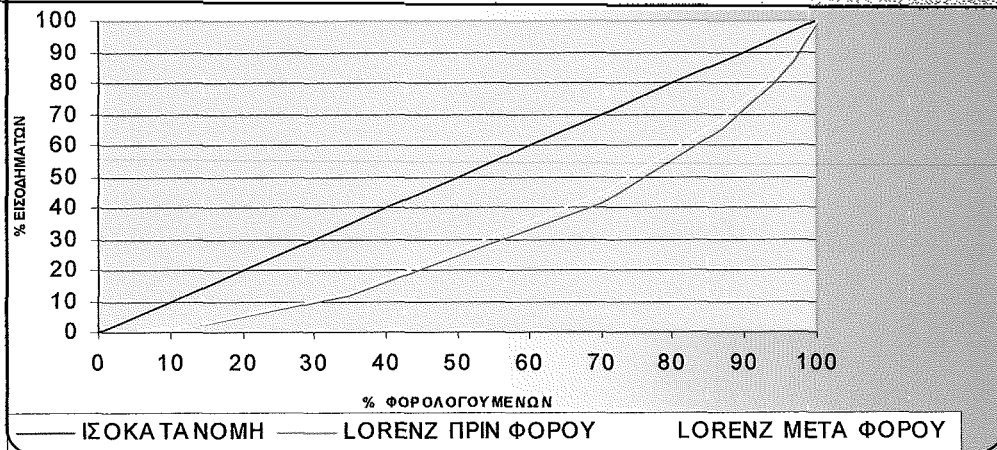
Ενδεικτικά, το οικονομικό έτος 1981 το 70,09% των φορολογούμενων κατείχε πριν την επιβολή φορολογίας το 41,53% του συνολικού εισοδήματος ποσοστό που αυξήθηκε στο 44,47% μετά την επιβολή της φορολογίας φυσικών προσώπων. Γενικότερα από τη μελέτη των Πινάκων (4.9) έως (4.14) προκύπτει ότι όλα τα εξεταζόμενα οικονομικά έτη 1981, 1985, 1991, 1995, 2001 και 2004 το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος που κατέχουν οι φορολογούμενοι μετά τη φορολογία αυξάνεται, γεγονός που καταδεικνύει ότι η επιβολή του φόρου εισοδήματος έχει θετική αναδιανεμητική επίδραση και ανάμεσα στα επιμέρους εισοδηματικά κλιμάκια. Το παραπάνω συμπέρασμα βέβαια είναι λογικό και αναμενόμενο κατά την εφαρμογή της προοδευτικής αρχής στη φορολογία εισοδήματος.

Χρησιμοποιώντας στη συνέχεια τα στατιστικά στοιχεία των παραπάνω πινάκων για καθένα από τα εξεταζόμενα έτη για την περίοδο 1981-2004 απεικονίζεται διαγραμματικά μέσω των καμπυλών Lorenz η αναδιανεμητική επίδραση του φόρου εισοδήματος. (Γράφημα (4.2) έως (4.7)). Με την ροζ διαγράμμιση απεικονίζεται η καμπύλη Lorenz πριν την επιβολή του φόρου εισοδήματος και με τη κίτρινη διαγράμμιση η καμπύλη Lorenz μετά την επιβολή του φόρου εισοδήματος, ενώ η μπλε διαγράμμιση στην ουσία αντιπροσωπεύει την απόλυτη ισοκατανομή του εισοδήματος.

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

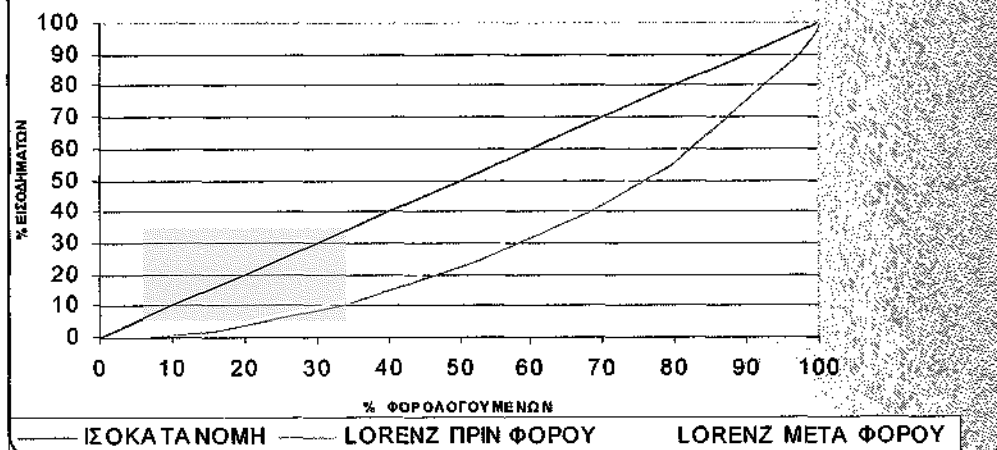
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.2
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1981

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.3
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1985

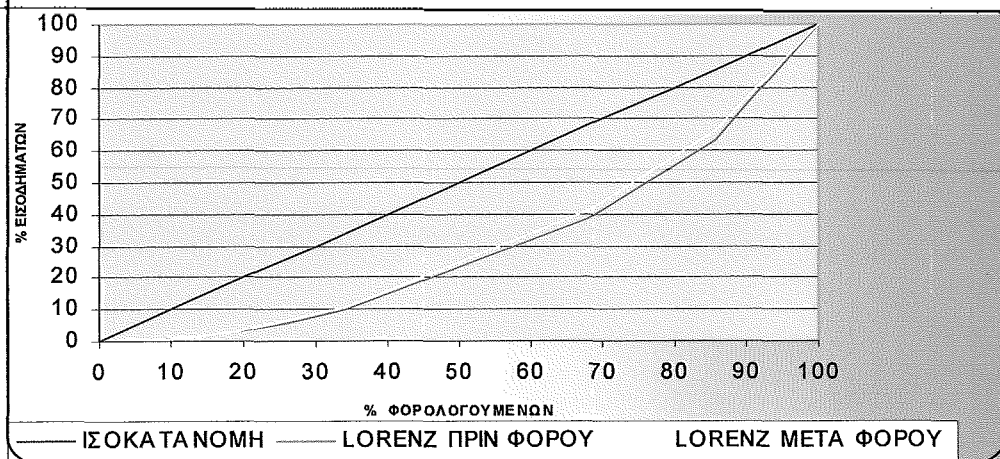

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

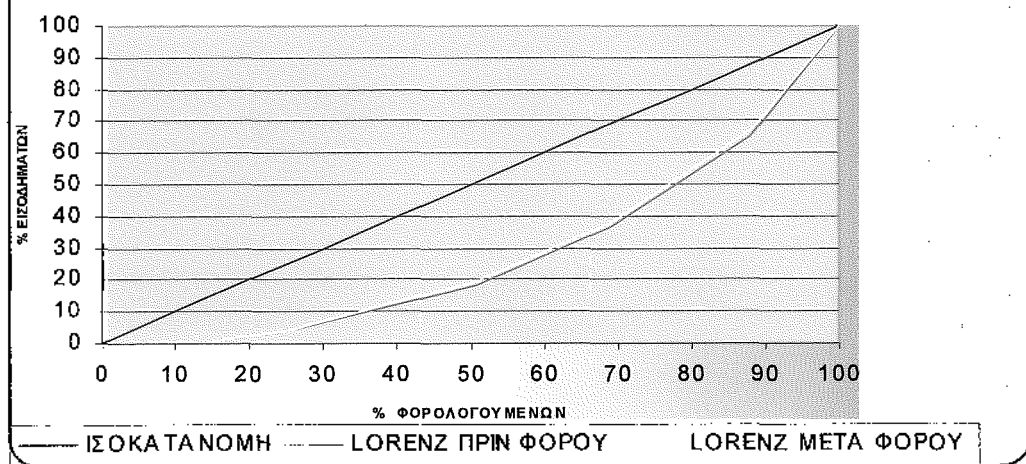
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.4
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1991

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

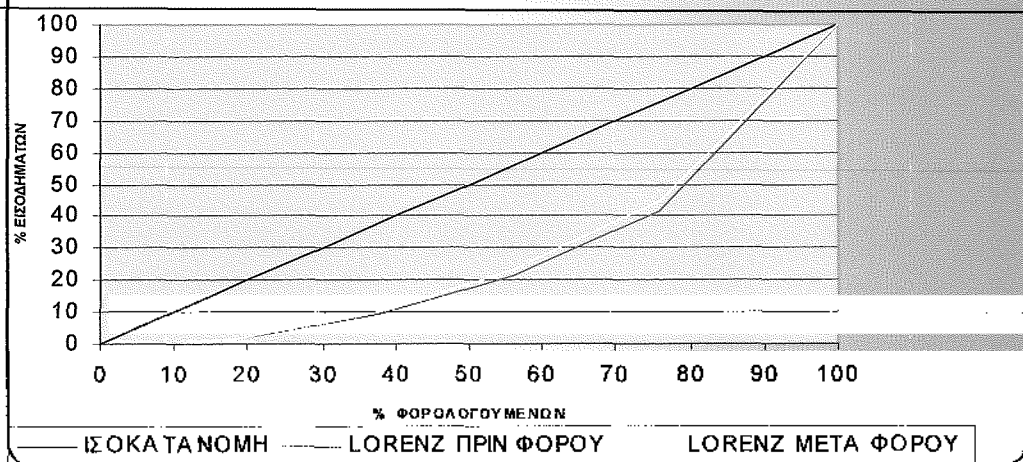
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.5
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1995

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

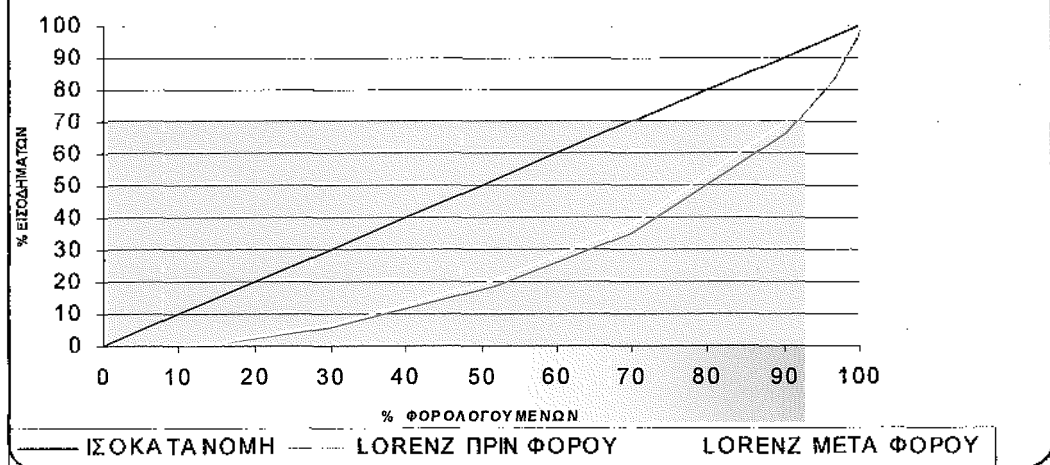
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.6
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

ΓΡΑΦΗΜΑ 4.7
ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2004

ΠΗΓΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΣΥΕ

Από τη μελέτη των παραπάνω γραφημάτων για τα υπό εξέταση οικονομικά έτη παρατηρείται ότι η κίτρινη γραμμή που εκπροσωπεί τη διανομή του εισοδήματος μετά την επιβολή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων βρίσκεται σε όλες τις περιπτώσεις καθ'όλο το μήκος πάνω και αριστερά από την ροζ γραμμή και πιο κοντά στην κατάσταση της ιδεατής ισοκατανομής. Με άλλα λόγια, και από την διαγραμματική απεικόνιση της διανομής του εισοδήματος στην Ελλάδα προκύπτει ότι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων συμβάλλει θετικά αλλά ελάχιστα στην αναδιανομή του εισοδήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Φ.Ε.Φ.Π

Στην παρούσα παράγραφο θα εξετασθεί εάν και σε ποιο βαθμό οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις κατά την περίοδο 1981-2006 επηρέασαν το βαθμό προοδευτικότητας του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Η προοδευτικότητα μπορεί να μετρηθεί τόσο κατά εισοδηματικά κλιμάκια όσο και για συγκεκριμένα επίπεδα εισοδήματος. Η σύγκριση του βαθμού προοδευτικότητας στα διάφορα επίπεδα εισοδήματος οδηγεί σε συμπεράσματα που αναπόφευκτα εξαρτώνται από τα επίπεδα εισοδήματος που αυθαίρετα επιλέγονται για σύγκριση. Από την άλλη πλευρά, ο υπολογισμός της προοδευτικότητας κατά εισοδηματικά κλιμάκια έχει το πλεονέκτημα ότι λαμβάνει υπόψη ολόκληρο τον αριθμό των φορολογούμενων και είναι ευκολότερος στους διάφορους υπολογισμούς καθώς τα στοιχεία προσφέρονται έτοιμα από τις επίσημες στατιστικές. Οι μέθοδοι όμως που μετρούν την προοδευτικότητα κατά εισοδηματικά κλιμάκια επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες όπως οι μεταβολές στις προσωπικές συνθήκες των φορολογούμενων, στη σύνθεση του συνολικού εισοδήματος, στα μέτρα κατά της φοροδιαφυγής που επηρεάζουν τις διάφορες εισοδηματικές τάξεις κατά διαφορετικούς τρόπους, κτλ.

Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθούν υποθετικά επίπεδα δηλωθέντος εισοδήματος για κάθε οικονομικό έτος και θα υπολογισθεί ο φόρος που προκύπτει κάθε φορά σύμφωνα με την ισχύουσα το έτος αυτό φορολογική κλίμακα. Στις προηγούμενες ενότητες της εργασίας αυτής η εξεταζόμενη περίοδος περικλείει τα οικονομικά έτη 1981 και 2004, γιατί μέχρι το οικονομικό έτος 2004 παρέχονται επίσημα στατιστικά της ΕΣΥΕ για το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Καθώς οι υπολογισμοί του βαθμού προοδευτικότητας που θα ακολουθήσουν στηρίζονται σε υποθετικά επίπεδα εισοδήματος, κρίνεται σκόπιμο να προχωρήσει η μελέτη μέχρι το οικονομικό έτος 2006. Η εξεταζόμενη περίοδο χωρίζεται σε τρεις υποπεριόδους 1981-1989, 1990-2002 και 2003-2006.

Καθώς σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να απομονωθεί το μέρος της μεταβολής της προοδευτικότητας που οφείλεται στην επίδραση των μεταρρυθμίσεων στη φορολογική νομοθεσία από την προοδευτικότητα που οφείλεται σε άλλους παράγοντες, χρησιμοποιήθηκαν οι μέθοδοι της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή και της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης (εισοδηματική ελαστικότητα).

Προκειμένου να ελαχιστοποιήσουμε την επίδραση των προσωπικών παραγόντων στη μέτρηση της προοδευτικότητας, όπως η πηγή προέλευσης του εισοδήματος και η

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

οικογενειακή κατάσταση των φορολογούμενων όλοι οι υπολογισμοί σε αυτή την ενότητα γίνονται με την υπόθεση ότι οι φορολογούμενοι είναι μισθωτοί με σύζυγο και με δυο παιδιά. Η επιλογή αυτή έγινε γιατί το εισόδημα της κατηγορίας μισθωτοί-συνταξιούχοι αποτελεί σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του έτους 2004 το 66,7% του συνολικού εισοδήματος. Επίσης, η υπόθεση για τα τρία εξαρτώμενα μέλη, με τη σύζυγο να μην εργάζεται έχει γίνει για λόγους ευκολίας και απλούστευσης, ενώ η ύπαρξη των δυο παιδιών, που είναι και η συνηθέστερη στη χώρα μας, έχει το επιπλέον ρόλο να καταγράψει την πορεία των εκπτώσεων από το φόρο και τα αφορολόγητα ποσά που οφείλονται στα εξαρτημένα μέλη.

Στους πίνακες (5.1), (5.2) και (5.3) απεικονίζονται για επιλεγμένα επίπεδα δηλωθέντος εισοδήματος ο φόρος που αναλογεί, υπολογισμένος με βάση τη φορολογική κλίμακα που ίσχυε για κάθε ένα από τα οικονομικά έτη. Τα επίπεδα εισοδήματος έχουν επιλεγεί βάση του διαχωρισμού των κλιμακίων εισοδήματος των επίσημων στατιστικών της Ε.Σ.Υ.Ε. τα αντίστοιχα έτη, ενώ αλλάζουν για κάθε μια από τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους αποτυπώνοντας τις μεταβολές των ονομαστικών εισοδημάτων. Όλα τα εξεταζόμενα μεγέθη έχουν μετατραπεί σε ευρώ, προκειμένου να εξασφαλιστεί ομοιογένεια και συγκρισιμότητα για όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Όπως είναι αναμενόμενο, ο φόρος αυξάνει καθώς αυξάνει το συνολικό εισόδημα, ενώ από χρονιά σε χρονιά ο φόρος που αντιστοιχεί στο ίδιο επίπεδο εισοδήματος διαγράφει, με ελάχιστες εξαιρέσεις, καθοδική πορεία

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΛΟΓΩΝ ΦΟΡΟΣ 1981-1989
(Μισθωτός, σύζυγος, δύο τέκνα)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
587									
1.174	83	44	9	0	0	0	0	0	0
1.761	257	219	156	119	39	0	0	0	0
2.348	489	468	371	286	208	87	55	32	0
2.935	762	768	630	499	426	237	200	169	0
4.109	1.375	1.434	1.247	1.027	962	637	584	541	317
4.696	1.692	1.798	1.585	1.311	1.261	888	829	776	496
5.282	2.009	2.163	1.941	1.618	1.561	1.166	1.102	1.044	690
5.869	2.326	2.527	2.306	1.930	1.878	1.464	1.394	1.332	883
7.043	2.986	3.256	3.035	2.596	2.512	2.089	2.016	1.954	1.329
7.630	3.327	3.627	3.399	2.929	2.828	2.423	2.348	2.281	1.567
8.804	4.008	4.410	4.128	3.594	3.498	3.092	3.017	2.950	2.072
11.739	5.758	6.458	6.064	5.287	5.206	4.846	4.766	4.694	3.439
ΤΗΛΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ									

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΛΟΓΩΝ ΦΟΡΟΣ 1990-2002
(Μισθωτός, σύζυγος, δύο τέκνα)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1990	1991	1992	1993- 94	1995- 97	1998- 99	2000	2001	2002
2.935									
5.869	735	567	330	29	0	0	0	0	0
7.337	1.252	1.052	770	103	59	21	0	0	0
8.804	1.831	1.594	1.211	323	279	201	70	12	0
10.271	2.462	2.189	1.842	543	499	421	291	232	177
11.739	3.114	2.820	2.472	763	719	641	511	452	397
13.206	3.833	3.465	3.103	1.203	1.159	985	803	745	617
14.674	4.552	4.184	3.734	1.643	1.599	1.425	1.244	1.185	1.035
16.141	5.275	4.903	4.365	2.084	2.040	1.865	1.684	1.625	1.475
17.608	6.009	5.622	4.996	2.524	2.480	2.305	2.124	2.065	1.915
20.543	7.476	7.086	6.258	3.404	3.360	3.186	3.004	2.946	2.796
23.478	8.944	8.553	7.623	4.578	4.534	4.247	4.008	3.949	3.688
26.412	10.411	10.021	9.090	5.752	5.708	5.420	5.182	5.123	4.862
ΤΗΛΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ									

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΩΝ ΦΟΡΟΣ 2003-2006
(Μισθωτός, σύζυγος, δύο τέκνα)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	2003	2004-2005	2006
8.804	0	0	0
9.538	0	0	0
11.738	291	0	0
13.206	511	181	62
14.674	922	592	502
17.608	1.802	1.472	1.382
20.542	2.683	2.353	2.263
23.478	3.571	3.241	3.191
26.412	4.745	4.415	4.365
29.347	5.919	5.589	5.539
44.021	11.788	11.458	11.408
88.041	29.396	29.066	29.016
176.082	64.613	64.283	64.233

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

5.1 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1981-1989

Οι παρακάτω πίνακες (5.4) και (5.5) απεικονίζουν την προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή που προκύπτει από την παράγωγο της συνάρτησης του συντελεστή. Ο βαθμός προοδευτικότητας της φορολογίας παραμένει αμετάβλητος σε όλα τα επίπεδα εισοδήματος, εάν ο μέσος φορολογικός συντελεστής όλων των επιπέδων εισοδήματος μεταβληθεί κατά τον ίδιο αριθμό μονάδων που ουσιαστικά μεταφράζεται σε παράλληλη μετάθεση της καμπύλης του μέσου φορολογικού συντελεστή.

Οι συντελεστές προοδευτικότητας που υπολογίσθηκαν με βάση τα στοιχεία των παραπάνω πινάκων δείχνουν ότι καθώς προχωράμε από τα κατώτερα προς τα ανώτερα επίπεδα εισοδήματος ο βαθμός προοδευτικότητας, μετρούμενος από την κλίση της καμπύλης του μέσου φορολογικού συντελεστή, μειώνεται. (Πίνακας 5.4, Πίνακας 5.5). Η διαφορά μεταξύ του οριακού και του μέσου φορολογικού συντελεστή τείνει να μειώνεται όταν βαδίζουμε από τα κατώτερα κλιμάκια, όπου οι οριακοί συντελεστές αυξάνουν ταχύτερα και όπου το εύρος των κλιμακίων είναι μικρό, προς τα ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια, και κατά συνέπεια οι συντελεστές που προκύπτουν διαιρώντας τη συνεχώς μειούμενη διαφορά με αυξανόμενα επίπεδα εισοδήματος τείνουν να μειώνονται. Η μείωση αυτή του βαθμού προοδευτικότητας οφείλεται στην εφαρμογή της βασικής αρχής της προοδευτικότητας της φορολογίας εισοδήματος, καθώς ο οριακός συντελεστής δε δύναται να αυξάνεται συνεχώς και να υπερβεί

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

το 100% του εισοδήματος. Έτσι, στα ανώτερα κλιμάκια ο συντελεστής προοδευτικότητας τείνει προς το μηδέν, καθιστώντας τη φορολογία από ένα επίπεδο εισοδήματος και μετά αναλογική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4
ΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ 1981-1989

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
587									
1.174	7,09	3,72	0,78						
1.761	14,58	12,41	8,87	6,75	2,23				
2.348	20,83	19,93	15,80	12,19	8,88	3,70	2,36	1,36	
2.935	25,96	26,18	21,46	17,01	14,50	8,06	6,81	5,77	
4.109	33,47	34,90	30,36	25,01	23,41	15,50	14,22	13,16	7,71
4.696	36,04	38,30	33,76	27,92	26,86	18,92	17,65	16,53	10,56
5.282	38,03	40,94	36,75	30,63	29,54	22,08	20,85	19,76	13,06
5.869	39,63	43,06	39,28	32,89	31,99	24,94	23,75	22,69	15,05
7.043	42,40	46,23	43,08	36,86	35,66	29,65	28,62	27,74	18,88
7.630	43,60	47,53	44,55	38,38	37,07	31,76	30,77	29,89	20,54
8.804	45,52	50,09	46,89	40,83	39,73	35,12	34,27	33,51	23,53
11.739	49,05	55,01	51,65	45,04	44,35	41,28	40,60	39,99	29,30

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ 1981-1989
(Μισθωτός με σύζυγο και δύο τέκνα)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
587									
1.174									
1.761	1,27	1,48	1,37						
2.348	1,06	1,28	1,18	0,92	1,13				
2.935	0,87	1,06	0,96	0,82	0,95	0,74	0,76	0,75	
4.109	0,63	0,74	0,75	0,68	0,75	0,63	0,63	0,63	
4.696	0,49	0,57	0,57	0,49	0,58	0,58	0,58	0,57	0,48
5.282	0,34	0,45	0,51	0,46	0,45	0,53	0,55	0,55	0,42
5.869	0,27	0,36	0,43	0,38	0,41	0,48	0,49	0,50	0,34
7.043	0,23	0,27	0,32	0,33	0,31	0,40	0,42	0,43	0,32
7.630	0,20	0,22	0,24	0,26	0,24	0,35	0,37	0,37	0,28
8.804	0,16	0,21	0,19	0,20	0,22	0,28	0,30	0,31	0,25
11.739	0,12	0,16	0,16	0,14	0,15	0,21	0,22	0,22	0,19

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Κατά το οικονομικό έτος 1981 για τα οικογενειακά βάρη ίσχυαν μόνο τα αφορολόγητα ποσά, ενώ η προοδευτικότητα είναι υψηλή για τα χαμηλά εισοδήματα και μειώνεται καθώς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

προχωράμε σε υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια. Κατά το οικονομικό έτος 1982 συνυπήρχαν τα tax credits με τα αφορολόγητα ποσά, όσον αφορά τα οικογενειακά βάρη, ενώ η μείωση από μισθωτές υπηρεσίες έφτανε τα 367 ευρώ. Σε σχέση με το οικονομικό έτος 1981, το 1982 οι τιμές του μέσου συντελεστή μειώθηκαν για εισοδήματα μέχρι 2.348 ευρώ και αυξήθηκαν για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος, γεγονός που σημαίνει πως οι φορολογικές αρχές επιδίωξαν αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των χαμηλών εισοδημάτων. Το οικονομικό έτος 1983 τα tax credits για τα οικογενειακά βάρη αυξήθηκαν από 43 σε 57 ευρώ, ενώ τα αφορολόγητα ποσά έμειναν ίδια. Η μείωση από μισθωτές υπηρεσίες για το οικονομικό έτος 1983 αυξήθηκε με ανώτερο όριο από 366 σε 457 ευρώ. Οι αλλαγές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή να μειωθεί για εισοδήματα έως 2.935 ευρώ και να αυξηθεί για εισοδήματα από 4.109 έως 7.630 ευρώ, προκαλώντας αναδιανομή του εισοδήματος εις όφελος των χαμηλών εισοδημάτων.

Το οικονομικό έτος 1984 η μόνη τροποποίηση της φορολογικής νομοθεσίας είναι η αύξηση του αφορολόγητου ορίου για μισθωτές υπηρεσίες σε 543 ευρώ, γεγονός που προκάλεσε τη μείωση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα και αύξησε ελάχιστα τους συντελεστές προοδευτικότητας για τα εισοδήματα άνω των 7.043 ευρώ. Το 1985 είναι η πρώτη χρονιά που καταργήθηκαν τα αφορολόγητα ποσά για τα οικογενειακά βάρη και ισχύουν μόνο τα tax credits τα οποία αυξήθηκαν για τα τρία εξαρτώμενα μέλη από 56,6 ευρώ το 1984 σε 117,4 ευρώ. Αποτέλεσμα των παραπάνω αλλαγών είναι το οικονομικό έτος 1985 να έχουμε αύξηση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για εισοδήματα μέχρι και 4.696 ευρώ και μείωσή της για όλα σχεδόν τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος προκαλώντας αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων. Το 1986 είναι η πρώτη χρονιά στην εξεταζόμενη περίοδο που το αφορολόγητο όριο αυξήθηκε από 234 σε 305 ευρώ και ο κατώτερος φορολογικός συντελεστής μειώθηκε από 12% το 1985 σε 10%. Έτσι, παρατηρείται για το οικονομικό έτος 1986 μείωση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για τα εισοδήματα μέχρι 4.696 ευρώ και αύξησή της για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος.

Τα επόμενα τρία έτη 1987-1989 το αφορολόγητο όριο αυξήθηκε σε 880 ευρώ, ενώ ο κατώτερος φορολογικός συντελεστής αυξήθηκε από 10% σε 18% και ο ανώτερος μειώθηκε από 63% σε 50%. Τα έτη 1987 και 1988 ίσχυαν για τα οικογενειακά βάρη τα tax credits, που στη συγκεκριμένη περίπτωση (τρία εξαρτώμενα μέλη) είναι 129 ευρώ. Το 1987 η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε σε σχέση με το 1986 για εισοδήματα μέχρι 4.696 ευρώ και αυξήθηκε για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος. Το οικονομικό έτος 1988 η προοδευτικότητα παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη που αποτελεί

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

ένδειξη ότι οι μέσοι συντελεστές για τα διάφορα επίπεδα εισοδήματος μεταβλήθηκαν κατά τον ίδιο αριθμό ποσοστιαίων μονάδων με το προηγούμενο έτος. Το έτος 1989 καταργήθηκαν τα tax credits και εισήχθησαν τα αφορολόγητα ποσά για τα οικογενειακά βάρη με τον προσδιορισμό του φόρου να προκύπτει όταν από το φόρο κλίμακας αφαιρεθεί ο φόρος των αφορολόγητων ποσών. Η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, ενώ τα χαμηλά εισοδήματα έχουν απαλλαχθεί εντελώς από το φόρο.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα αποτελέσματα του πίνακα (5.5), παρατηρούμε ότι το οικονομικό έτος 1982 η τάση που επικρατεί είναι η αύξηση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για όλα τα υποθετικά εξεταζόμενα εισοδήματα. Το οικονομικό έτος 1983 οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές των κατώτερων επιπέδων εισοδήματος, μειώθηκαν και η διαφορά οριακού και μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε με την αύξηση του εισοδήματος και επομένως η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε για εισοδήματα μέχρι 2.935 ευρώ. Αντίθετα, στα μεσαία και υψηλά εισοδήματα, από 4.109 ευρώ έως 7.630 ευρώ, οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν με τη διαφορά όμως αυτή τη φορά οριακού με μέσου να αυξάνεται με τις διαδοχικές αυξήσεις του εισοδήματος γεγονός που οδήγησε στην αύξηση της προοδευτικότητας. Με άλλα λόγια, οι δημοσιονομικές αρχές επιδίωξαν μέσω των φορολογικών μεταρρυθμίσεων την ανακατανομή του εισοδήματος εις όφελος των φορολογούμενων με χαμηλό εισόδημα. Επίσης, το οικονομικό έτος 1984 παρατηρείται μείωση της προοδευτικότητας του μέσου συντελεστή για όλα τα εισοδήματα έως και 5.869 ευρώ και αύξησή της για εισοδήματα ανώτερα, προκαλώντας αναδιανομή υπέρ των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων. Από την άλλη πλευρά, το οικονομικό έτος 1985 παρουσιάστηκε αύξηση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για εισοδήματα μέχρι και 4.696 ευρώ και μείωσή της για υψηλότερα εισοδήματα, με αποτέλεσμα αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των μεσαίων και υψηλών επιπέδων εισοδήματος. Το οικονομικό έτος 1986 στα χαμηλά εισοδήματα η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε ωφελώντας τα εισοδήματα μέχρι 4.696 ευρώ, ενώ στα υψηλά εισοδήματα αυξήθηκε. Το 1987 η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή μειώθηκε σε σχέση με το 1986 εις όφελος των εισοδημάτων μέχρι 4.696 ευρώ και αυξήθηκε για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος. Το οικονομικό έτος 1988 η προοδευτικότητα παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη. Τέλος, το οικονομικό έτος 1989 με την εισαγωγή αφορολόγητων ορίων και απαλλαγών τα χαμηλά εισοδήματα δεν πληρώνουν καθόλου φόρο, ενώ τα μεσαία και υψηλά εισοδήματα παρουσιάζουν μέσους φορολογικούς συντελεστές με τιμές χαμηλότερες από αυτές των προηγούμενων τιμών και ταυτόχρονα η διαφορά μεταξύ οριακού και μέσου συντελεστή είναι χαμηλότερη γεγονός που οδηγεί σε χαμηλότερη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

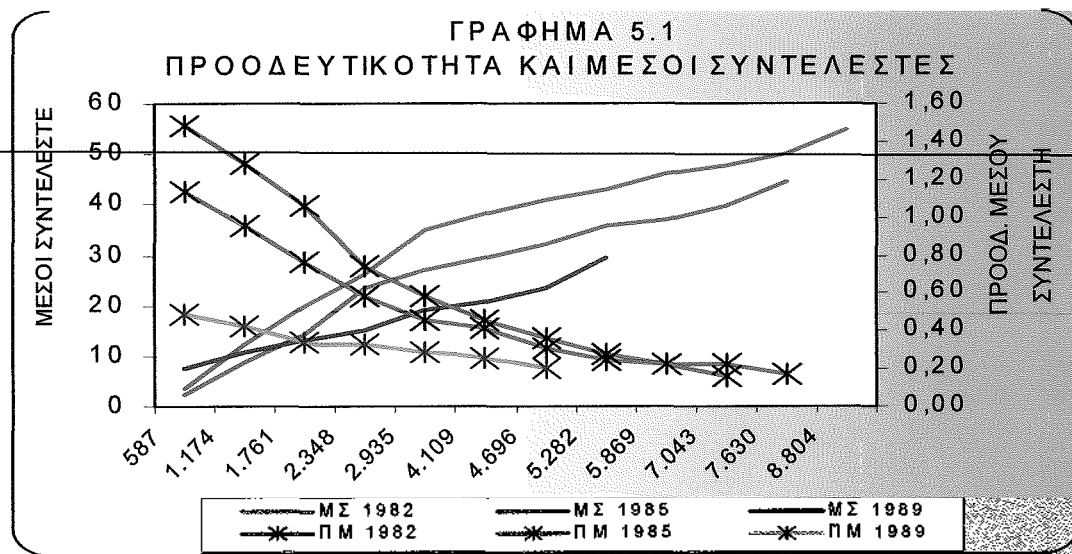
προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή για όλα τα επίπεδα εισοδήματος που φορολογούνται.

Επιλέγοντας στη συνέχεια τα οικονομικά έτη 1982, 1985 και 1989 κατά τη διάρκεια των οποίων εφαρμόστηκαν διαφορετικές φορολογικές πολιτικές⁵¹, μετράμε την προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή στα διάφορα διαδοχικά επίπεδα εισοδήματος, απεικονίζοντας ταυτόχρονα και τους μέσους συντελεστές στο δευτερεύοντα άξονα Υ. (Γράφημα 5.1). Οι ανερχόμενες καμπύλες δείχνουν τους μέσους φορολογικούς συντελεστές στα διαδοχικά επίπεδα εισοδήματος για τα οικονομικά έτη 1982, 1985 και 1989 αντίστοιχα. Οι κατερχόμενες από τα αριστερά προς τα δεξιά καμπύλες δείχνουν τους συντελεστές προοδευτικότητας στα διαδοχικά επίπεδα εισοδήματος μετρούμενοι από την αριστερή κάθετη κλίμακα του διαγράμματος.

Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα ο συντελεστής προοδευτικότητας και τα τρία υπό εξέταση έτη βαίνει μειούμενος καθώς προχωράμε προς τα διαδοχικά ανώτερα εισοδήματα και τείνει προς το μηδέν στα ανώτατα εισοδήματα. Αντίθετα, οι μέσοι συντελεστές βαίνουν αυξανόμενοι καθώς προχωράμε προς τα διαδοχικά ανώτερα εισοδήματα. Ανάμεσα στα οικονομικά έτη 1982, 1985 και 1989 η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή φαίνεται να μειώνεται για τα χαμηλά εισοδήματα και μεσαία εισοδήματα παραπάνω από ότι στα ανώτερα, γεγονός που έρχεται να επιβεβαιώσει ότι η φορολογική πολιτική όλα τα υπό εξέταση χρόνια είχε ως κύριο στόχο την αναδιανομή του εισοδήματος από υψηλά και μεσαία εισοδήματα στα χαμηλά. Τέλος, οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές έχουν μειωθεί για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, πράγμα που αποδεικνύει ότι ελαφρύνθηκε η φορολογική επιβάρυνση όλων σχεδόν των φορολογούμενων.

⁵¹ Ειδικότερα, το 1982 συνυπάρχουν για τα οικογενειακά βάρη τόσο τα tax credits όσο και τα αφορολόγητα ποσά, το 1985 υπάρχουν μόνο τα tax credits και το 1989 ισχύουν μόνο τα αφορολόγητα ποσά και επιπλέον ο φόρος προκύπτει ως διαφορά ανάμεσα στο φόρο της κλίμακας και το φόρο των αφορολόγητων ποσών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

Στον Πίνακα (5.7) εμφανίζονται οι εκτιμήσεις των συντελεστών προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να εξεταστεί εάν τα αποτελέσματα που προέκυψαν με τη μέθοδο της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή θα επαληθευτούν με τη μέθοδο της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης για την ίδια περίοδο (1981-1989). Παρατηρείται και εδώ ότι ο βαθμός προοδευτικότητας μειώνεται καθώς προχωράμε από τα κατώτερα στα ανώτερα εισοδήματα. Αυτό συμβαίνει γιατί οι οριακοί συντελεστές αυξάνουν ταχύτερα στα πρώτα εισοδηματικά κλιμάκια, ενώ οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές που αποτελούν τον παρανομαστή του κλάσματος αυξάνονται πιο ομαλά με την άνοδο της εισοδηματικής κλίμακας με αποτέλεσμα ο συντελεστής που προκύπτει να φθίνει. Στα ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης παίρνει τιμές κοντά στη μονάδα, καθώς οι τιμές του μέσου συντελεστή πλησιάζουν τις αντίστοιχες του οριακού καθιστώντας τη φορολογία λιγότερο προοδευτική και περισσότερο αναλογική.

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6
ΟΡΙΑΚΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ 1981-1989

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
587									
1.174									
1.761	29,54	29,81	25,06						
2.348	39,58	42,46	36,59	28,51	28,80				
2.935	46,50	51,18	44,09	36,29	37,00	25,49	24,62	23,42	
4.109	52,25	56,70	52,62	45,00	45,70	34,10	32,74	31,64	
4.696	54,00	62,10	57,50	48,30	51,00	42,84	41,66	40,06	30,50
5.282	54,00	62,10	60,67	52,35	51,00	47,36	46,46	45,66	33,00
5.869	54,00	62,10	62,10	53,19	54,00	50,72	49,82	49,02	33,00
7.043	56,25	62,10	62,10	56,70	54,00	53,22	53,00	53,00	38,00
7.630	58,00	63,14	62,10	56,70	54,00	57,00	56,54	55,74	40,50
8.804	58,00	66,70	62,10	56,70	57,00	57,00	57,00	57,00	43,00
11.739	59,65	69,80	65,95	57,68	58,20	59,77	59,59	59,43	46,60

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ 1981-1989
(Μισθωτός με σύζυγο και δύο τέκνα)

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
587									
1.174									
1.761	4,164	8,022	32,145						
2.348	2,715	3,421	4,125	4,227	12,896				
2.935	2,233	2,568	2,790	2,978	4,169	6,887	10,421	10,080	
4.109	2,013	2,166	2,452	2,646	3,152	4,231	4,805	3,853	
4.696	1,613	1,780	1,894	1,932	2,178	2,764	2,929	2,769	3,954
5.282	1,498	1,622	1,797	1,875	1,899	2,504	2,632	2,111	3,124
5.869	1,420	1,517	1,690	1,736	1,828	2,297	2,389	1,908	2,528
7.043	1,419	1,442	1,581	1,724	1,688	2,134	2,232	1,981	2,525
7.630	1,368	1,366	1,441	1,538	1,514	1,922	1,975	1,902	2,146
8.804	1,330	1,403	1,394	1,477	1,538	1,795	1,852	1,862	2,094
11.739	1,310	1,394	1,407	1,413	1,465	1,702	1,739	1,838	1,980

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Τα οικονομικά έτη 1981-1989 η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης αυξάνει συνεχώς με ελάχιστες εξαιρέσεις, παρά το γεγονός πως η φορολογική επιβάρυνση μειώθηκε για όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Βέβαια η αύξηση αυτή στους συντελεστές της φορολογικής επιβάρυνσης είναι μεγαλύτερη για τα πρώτα εισοδηματικά κλιμάκια και μικρότερη για τα μεσαία και υψηλά. Έτσι π.χ. από το 1982 έως το 1986 ο συντελεστής προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης αυξήθηκε από 2,568 σε 6,887 το 1986 για εισόδημα 2.935 ευρώ, από 1,622 σε 2,504 το 1986 για εισόδημα 5.282 ευρώ και από 1,394 σε 1,702 το 1986 για εισόδημα 11.739 ευρώ. Δηλαδή, η αύξηση των αφορολογήτων ορίων και εκπτώσεων μείωσε

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

από τη μια τη φορολογική επιβάρυνση των φορολογούμενων από την άλλη όμως είχε σαν συνέπεια η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης να αυξηθεί για όλα τα εισοδήματα που εξακολουθούν να φορολογούνται. Η αύξηση αυτής της προοδευτικότητας ήταν ταχύτερη για τα κατώτερα και μεσαία εισοδήματα και βραδύτερη για τα ανώτατα εισοδήματα. Η διαφορά αυτή οφείλεται στην εξέλιξη του οριακού συντελεστή που ουσιαστικά αυξάνεται με μεγάλη ταχύτητα μόνο στα πρώτα εισοδηματικά κλιμάκια. Έτσι π.χ. το οικονομικό έτος 1982, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα (5.6), για εισοδήματα πάνω από 5.869 ο οριακός συντελεστής παρουσιάζει μια σταθερότητα με μηδαμινές στην πραγματικότητα αυξήσεις. Η οξύτερη αυτή αύξηση της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα υποδηλώνει ότι οι φορολογικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν την περίοδο 1981-1989 είχαν κυρίως σκοπό την ανακατανομή του εισοδήματος εις βάρος των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων.

5.2. ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1990-2002

Στον Πίνακα (5.9) απεικονίζεται η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή για τα χρόνια 1990-2002. Οι τιμές του συντελεστή της προοδευτικότητας του μέσου συντελεστή φθίνουν καθώς ανερχόμαστε διαδοχικά στα διάφορα επίπεδα εισοδήματος με τη φορολογία να τείνει στα πολύ υψηλά εισοδήματα να γίνει αναλογική. Τα οικονομικά έτη 1990, 1991 και 1992 ισχύει στη φορολογική νομοθεσία το σύστημα που εισήχθη για πρώτη φορά το έτος 1989 με το τελικό φόρο να προκύπτει όταν από το φόρο κλίμακας αφαιρεθεί ο φόρος των αφορολόγητων ποσών. Τα αφορολόγητα ποσά περιλαμβάνουν στη δική μας ανάλυση το προσωπικό αφορολόγητο, τα οικογενειακά αφορολόγητα ποσά και τη μείωση από μισθωτές υπηρεσίες που φτάνει τα 1.340 ευρώ το 1989, τα 1.526 ευρώ το 1990 και τα 1.980 ευρώ το 1991. Η φορολογική κλίμακα παραμένει ίδια τα οικονομικά έτη 1990 και 1991, ενώ το 1992 έχουμε αύξηση του αφορολόγητου του πρώτου κλιμακίου κατά 123 ευρώ, χωρίς να υπάρξει μεταβολή στους φορολογικούς συντελεστές. Ειδικότερα, το οικονομικό έτος 1991 παρά το γεγονός πως οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν σε σχέση με το 1990, η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή παρουσιάζεται ελαφρώς αυξημένη για όλα σχεδόν τα επίπεδα εισοδήματος αλλά κυρίως για επίπεδα εισοδήματος άνω των 11.739 ευρώ, τα οποία είναι και περισσότερο ζημιωμένα από τη φορολογική πολιτική που εφαρμόστηκε. Το οικονομικό έτος 1992 τα μεσαία εισοδήματα παρουσιάζουν μείωση της προοδευτικότητας του φορολογικού συντελεστή τους και τα υψηλά, πέρα από 23.478 ευρώ, αύξηση αυτής. Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι επιδιώχτηκε από τη φορολογική πολιτική αναδιανομή του εισοδήματος εις όφελος των φορολογουμένων με μεσαίο εισόδημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

Τα οικονομικά έτη 1993 και 1994 επανήλθαν τα tax credits και καταργήθηκαν τα οικογενειακά αφορολόγητα ποσά, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μείωση των φορολογικών συντελεστών στα πρώτα κλιμάκια από 18% που ίσχυε μέχρι τότε σε 5%. Απόρροια της φορολογικής πολιτικής που ασκήθηκε τα έτη 1993-1994 είναι οι χαμηλές εισοδηματικές τάξεις να παρουσιάσουν μείωση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή με επιβάρυνση των μεσαίων και ανώτερων εισοδηματικών τάξεων, οι οποίες παρουσιάζουν αύξηση της προοδευτικότητας. Τα οικονομικά έτη 1995, 1996 και 1997 η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή παραμένει στα ίδια επίπεδα με την περίοδο 1993-1994, καθώς η μόνη αλλαγή που ουσιαστικά πραγματοποιήθηκε την περίοδο αυτή στη φορολογική νομοθεσία είναι η αύξηση του πρώτου κλιμακίου εισοδήματος κατά 880 ευρώ με ταυτόχρονη μείωση του δεύτερου για τα εισοδήματα που προέρχονται από μισθωτές υπηρεσίες.

Για τα οικονομικά έτη 1998-2002 η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή έχει αυξηθεί για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, παρά την μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης που υπήρξε πιο έντονη για τα χαμηλά εισοδήματα που παρουσιάζουν μεγαλύτερη μείωση των κατά μονάδα μέσων συντελεστών. Τέλος, για το οικονομικό έτος 2002 τα εισοδήματα μέχρι 11.739 ευρώ εμφανίζουν μείωση της προοδευτικότητας υπέρ των χαμηλών εισοδημάτων, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μια μείωση της προοδευτικότητας για τα υψηλά εισοδήματα πάνω από 23.478 ευρώ. Άρα το οικονομικό έτος 2002, χρήση 2001, τα μεσαία εισοδήματα παρουσιάζουν ελαφρώς αυξημένη προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή, πράγμα που υπονοεί ότι γίνεται μέσω της φορολογικής πολιτικής προσπάθεια αναδιανομής του εισοδήματος από τις μεσαίες τάξεις στις κατώτερες και ανώτερες.

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8 ΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ 1990-2002									
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1990	1991	1992	1993- 94	1995- 97	1998- 99	2000	2001	2002
2.935									
5.869	12,53	9,67	5,63						
7.337	17,06	14,33	10,50	1,40	0,80	0,29			
8.804	20,80	18,11	13,75	3,67	3,17	2,28	0,80	0,13	
10.271	23,97	21,31	17,93	5,29	4,86	4,10	2,83	2,26	1,73
11.739	26,53	24,02	21,06	6,50	6,13	5,46	4,35	3,85	3,39
13.206	29,03	26,24	23,50	9,11	8,78	7,46	6,08	5,64	4,68
14.674	31,02	28,51	25,45	11,20	10,90	9,71	8,48	8,08	7,05
16.141	32,68	30,37	27,05	12,91	12,64	11,55	10,43	10,07	9,14
17.608	34,13	31,93	28,38	14,33	14,08	13,09	12,06	11,73	10,88
20.543	36,39	34,49	30,46	16,57	16,36	15,51	14,63	14,34	13,61
23.478	38,10	36,43	32,47	19,50	19,31	18,09	17,07	16,82	15,71
26.412	39,42	37,94	34,42	21,78	21,61	20,52	19,62	19,40	18,41

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9 ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ 1990-2002 (Μισθωτός με σύζυγο και δύο τέκνα)									
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1990	1991	1992	1993- 1994	1995- 1997	1998- 1999	2000	2001	2002
2.935									
5.869									
7.337	0,309	0,318	0,332						
8.804	0,255	0,257	0,221	0,154	0,161	0,163			
10.271	0,216	0,218	0,285	0,110	0,115	0,144	0,159	0,169	
11.739	0,174	0,185	0,214	0,083	0,086	0,106	0,116	0,124	0,129
13.206	0,170	0,151	0,166	0,178	0,181	0,153	0,112	0,137	0,099
14.674	0,136	0,155	0,133	0,142	0,145	0,171	0,177	0,184	0,180
16.141	0,113	0,127	0,109	0,116	0,118	0,138	0,143	0,149	0,156
17.608	0,098	0,106	0,091	0,097	0,099	0,114	0,118	0,123	0,129
20.543	0,077	0,087	0,071	0,076	0,077	0,096	0,099	0,104	0,109
23.478	0,058	0,066	0,068	0,100	0,101	0,100	0,087	0,097	0,082
26.412	0,045	0,051	0,066	0,078	0,078	0,093	0,095	0,099	0,103

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Οι εκτιμήσεις της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης για τα έτη 1990-2002 εμφανίζονται στον Πίνακα (5.11). Παρατηρείται και εδώ ότι ο βαθμός προοδευτικότητας μειώνεται καθώς προχωράμε από τα κατώτερα προς τα ανώτερα εισοδήματα. Επίσης, κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, η προοδευτικότητα όλων των εισοδημάτων αυξάνει, ενώ ταυτόχρονα τα πολύ χαμηλά εισοδήματα λόγω της σταδιακής αύξησης των αφορολόγητων ορίων δεν πληρώνουν καθόλου φόρο. Γενικότερα, τα οικονομικά έτη 1990-2002 ενώ μειώνεται η φορολογική επιβάρυνση για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, η

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης αυξήθηκε περισσότερο για τα κατώτερα και μεσαία εισοδήματα και λιγότερο για τα ανώτερα εισοδήματα. Επομένως, οι φορολογικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν την περίοδο αυτή επιδίωκαν ανακατανομή του φορολογικού βάρους εις βάρος των χαμηλών εισοδημάτων και μεσαίων εισοδημάτων.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5.10
ΘΡΙΑΚΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ 1990-2002**

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1990	1991	1992	1993- 94	1995- 97	1998- 99	2000	2001	2002
2.935									
5.869									
7.337	35,19	33,00	30,00						
8.804	39,48	37,00	30,00	15,00	15,00	12,25			
10.271	43,00	40,50	43,00	15,00	15,00	15,00	14,76	15,00	
11.739	44,45	43,00	43,00	15,00	15,00	15,00	14,76	15,00	15,00
13.206	49,00	43,96	43,00	30,00	30,00	23,40	17,55	19,95	15,00
14.674	49,00	49,00	43,00	30,00	30,00	30,00	29,52	30,00	28,44
16.141	49,28	49,00	43,00	30,00	30,00	30,00	29,52	30,00	30,00
17.608	50,00	49,00	43,00	30,00	30,00	30,00	29,52	30,00	30,00
20.543	50,00	49,89	43,00	30,00	30,00	30,00	29,52	30,00	30,00
23.478	50,00	50,00	46,50	40,00	40,00	36,15	32,44	34,20	30,41
26.412	50,00	50,00	50,00	40,00	40,00	40,00	39,36	40,00	40,00

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5.11
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ 1990-2002
(Μισθωτός με σύζυγο και δύο τέκνα)**

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	1990	1991	1992	1993- 94	1995- 97	1998- 99	2000	2001	2002
σε ευρώ									
2.935									
5.869									
7.337	2,808	3,414	5,333						
8.804	2,314	2,582	2,857	10,714	18,750	42,241			
10.271	2,067	2,236	3,127	4,091	4,737	6,569	18,450		
11.739	1,854	2,018	2,398	2,838	3,088	3,659	5,218	6,646	8,692
13.206	1,847	1,830	2,042	4,615	4,898	4,284	4,034	5,182	4,431
14.674	1,688	1,868	1,830	3,293	3,418	4,024	4,853	5,320	6,083
16.141	1,588	1,719	1,690	2,679	2,752	3,090	3,483	3,715	4,254
17.608	1,530	1,613	1,590	2,324	2,374	2,596	2,830	2,980	3,283
20.543	1,465	1,563	1,515	2,093	2,130	2,292	2,447	2,558	2,758
23.478	1,374	1,450	1,526	2,414	2,445	2,331	2,218	2,385	2,235
26.412	1,313	1,372	1,540	2,051	2,071	2,211	2,306	2,378	2,546

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

5.3. ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2003-2006

Στον Πίνακα (5.12) παρουσιάζονται οι μέσοι συντελεστές (ΜΣ), οι οριακοί συντελεστές (ΟΣ), η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή (ΠΜ), η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης (ΠΦ) για τα οικονομικά έτη 2003, 2004-2005 και 2006. Το οικονομικό έτος 2003 ισχύουν στη φορολογική νομοθεσία τα tax credits για τα οικογενειακά βάρη που παραμένουν από το οικονομικό έτος 2001 στα 105 ευρώ. Το οικονομικό έτος 2004-2005 εισάγονται τα αφορολόγητα ποσά για τα οικογενειακά βάρη, που φτάνουν τα 1.000 ευρώ για κάθε παιδί και τα 2.000 ευρώ στην περίπτωση των δυο παιδιών που ανταποκρίνεται στην παρούσα μελέτη. Το οικονομικό έτος 2006 η μόνη αλλαγή που πραγματοποιείται είναι η αύξηση του αφορολόγητου ορίου κατά 1.000 ευρώ. Οι οριακοί συντελεστές τα οικονομικά έτη 2004-2005 και 2006 παρέμειναν σταθεροί, ενώ οι μέσοι συντελεστές μειώθηκαν ελαφριά τα αντίστοιχα έτη, υποδηλώνοντας τη μείωση του αναλογούντα φόρου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.12 Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 2003-2006												
Υ (1)	2003				2004-2005				2006			
	ΜΣ (2)	ΟΣ (3)	ΠΦ (4)	ΠΜ (5)	ΜΣ (6)	ΟΣ (7)	ΠΦ (8)	ΠΜ (9)	ΜΣ (10)	ΟΣ (11)	ΠΦ (12)	ΠΜ (13)
8.804												
9.538												
11.738	2,48											
13.206	3,87	15,00	6,06	0,11	1,37				0,47			
14.674	6,28	28,02	7,24	0,18	4,04	28,02	20,45	0,18	3,42	30,00	64,11	0,20
17.608	10,24	30,00	4,77	0,16	8,36	30,00	7,43	0,15	7,85	30,00	8,77	0,15
20.542	13,06	30,00	2,93	0,11	11,45	30,00	3,59	0,11	11,01	30,00	3,82	0,11
23.478	15,21	30,27	2,32	0,08	13,81	30,27	2,64	0,08	13,59	31,63	2,87	0,09
26.412	17,96	40,00	2,63	0,11	16,72	40,00	2,90	0,10	16,53	40,00	2,94	0,10
29.347	20,17	40,00	2,23	0,08	19,04	40,00	2,39	0,08	18,87	40,00	2,42	0,08
44.021	26,78	40,00	1,98	0,07	26,03	40,00	2,10	0,05	25,92	40,00	2,12	0,05
88.041	33,39	40,00	1,49	0,03	33,01	40,00	1,54	0,02	32,96	40,00	1,54	0,02
176.082	36,69	40,00	1,20	0,01	36,51	40,00	1,21	0,00	36,48	40,00	1,21	0,00

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Παρά τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης (Π.Φ.) όπως φαίνεται και από τις στήλες (4), (8) και (12) του Πίνακα (5.12) αυξάνεται για όλα σχεδόν τα επίπεδα εισοδήματος την περίοδο 2003-2006, ενώ υπάρχει μια τάση απαλλαγής από το φόρο των χαμηλών εισοδημάτων. Στα μεσαία εισοδήματα η αύξηση της προοδευτικότητας είναι μεγαλύτερη έτσι, π.χ. για εισόδημα ύψους 17.608 ευρώ η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης αυξήθηκε από 4,77 το οικονομικό έτος 2003 σε 8,77 το οικονομικό έτος 2006. Για ανώτερα εισοδήματα η αύξηση του δείκτη της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης είναι πιο ομαλή. Αυτό στην ουσία συμβαίνει

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

γιατί η ποσοστιαία μείωση των μέσων συντελεστών την υπό εξέταση υποπερίοδο είναι πολύ μεγαλύτερη για χαμηλά και μεσαία εισοδήματα και μικρότερη για υψηλά εισοδήματα, ενώ ταυτόχρονα οι οριακοί συντελεστές παραμένουν σταθεροί. Η φορολογική πολιτική που ακολουθήθηκε τα οικονομικά έτη 2003-2006 σύμφωνα με τη μέθοδο της φορολογικής επιβάρυνσης επιδίωξε την αναδιανομή του εισοδήματος εις βάρος των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων.

Μελετώντας την εξέλιξη του δείκτη της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή τα οικονομικά έτη 2003, 2004-2005 και 2006 προκύπτει ότι για τα παραπάνω έτη οι όποιες μεταβολές σημειώθηκαν ήταν οριακές, γεγονός που οφείλεται στο ότι δε σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στους μέσους και οριακούς συντελεστές για τα διάφορα επίπεδα εισοδήματος. Με μια πιο προσεκτική μελέτη των στηλών (5), (9), και (13) του Πίνακα (4.12), παρατηρείται ανάμεσα στα έτη 2003 και 2006 μια ελαφρά μείωση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή για τα ανώτερα και ανώτατα εισοδήματα και μια ελαφρά αύξηση της προοδευτικότητας για τα μεσαία εισοδήματα. Με άλλα λόγια, η φορολογική πολιτική που ασκήθηκε το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ισοδυναμεί με αναδιανομή του εισοδήματος εις βάρος των μεσαίων εισοδημάτων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει δε ότι στα ανώτατα εισοδήματα η προοδευτικότητα του μέσου φορολογικού συντελεστή τείνει προς το μηδέν, καθιστώντας τη φορολογία αναλογική.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι δημοσιονομικές αρχές πρέπει να γνωρίζουν το βαθμό προοδευτικότητας του φόρου εισοδήματος τόσο για να εξασφαλίζεται η δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών όσο και για να ασκείται αντικυκλική δημοσιονομική πολιτική.

Στην παρούσα ενότητα επιχειρήθηκε μια εκτίμηση του βαθμού προοδευτικότητας του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων κατά την περίοδο 1981-2006. Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις μείωσαν τους μέσους φορολογικούς συντελεστές και κατά συνέπεια ελάφρυναν τη φορολογική επιβάρυνση των φορολογούμενων. Οι συντελεστές προοδευτικότητας υπολογίσθηκαν τόσο με τη μέθοδο της προοδευτικότητας του μέσου συντελεστή όσο και με τη μέθοδο της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης. Και με τις δυο μεθόδους διαπιστώθηκε ότι οι συντελεστές προοδευτικότητας μειώνονται καθώς προχωράμε από τα χαμηλά προς τα ανώτερα επίπεδα εισοδήματος, που σημαίνει ότι ο βαθμός προοδευτικότητας στα ανώτερα κλιμάκια είναι μικρότερος από αυτόν στα κατώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

Σύμφωνα με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή ο βαθμός προοδευτικότητας του οικονομικού έτους 1989 βρέθηκε ανώτερος αυτού του 1981 για εισοδήματα άνω των 5.862 ευρώ, γεγονός που καταδεικνύει την προσπάθεια της φορολογικής πολιτικής να αναδιανείμει το εισόδημα εις όφελος των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων. Σύμφωνα με τη μέθοδο της φορολογικής επιβάρυνσης η προοδευτικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης για την ίδια περίοδο αυξάνει για όλα τα επίπεδα εισοδήματος που υπερέβαιναν το αφορολόγητο όριο. Η αύξηση μάλιστα αυτή της προοδευτικότητας είναι οξύτερη για τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα, παρά για τα ανώτερα.

Αντίστοιχα, για τα οικονομικά έτη 1990-2002 σύμφωνα με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή ο βαθμός προοδευτικότητας είναι το οικονομικό έτος 2002 μικρότερος από τον αντίστοιχο το οικονομικό έτος 1990 για επίπεδα εισοδήματος μέχρι και 11.739 ευρώ και μεγαλύτερος για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος. Με τη μέθοδο της φορολογικής επιβάρυνσης κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου η προοδευτικότητα αυξάνει για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, ενώ οι μεταβολές του βαθμού προοδευτικότητας είναι μεγαλύτερη για τα κατώτερα και μεσαία εισοδήματα και λιγότερα για ανώτερα εισοδήματα.

Για την τρίτη σε σειρά υπό εξέταση περίοδο που αφορά τα οικονομικά έτη 2003-2006, ο βαθμός προοδευτικότητας σύμφωνα με τη μέθοδο του φορολογικού συντελεστή δε δίνει μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στα έτη 2003 και 2006 με μια τάση οριακής μείωσης της προοδευτικότητας για εισοδήματα ανώτερα των 26.412 ευρώ και οριακής αύξησης για τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος. Με τη μέθοδο της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης βρέθηκε ο βαθμός προοδευτικότητας του 2006 ανώτερος του 2003 για όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Επίσης, σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο ο βαθμός προοδευτικότητας μεταβλήθηκε περισσότερο στα κατώτερα και μεσαία εισοδήματα παρά στα ανώτερα.

Εκτός από τις γενικές αυτές τάσεις εξετάσθηκαν οι επιδράσεις που είχαν στο βαθμό προοδευτικότητας συγκεκριμένα μέτρα φορολογικής πολιτικής. Έτσι, το οικονομικό έτος 1987 ο κατώτατος οριακός συντελεστής **αυξήθηκε** από 10% το 1986 σε 18% και ο ανώτατος οριακός συντελεστής **μειώθηκε** από 63% το 1986 σε 50%, ενώ το αφορολόγητο αυξήθηκε από 305 στα 880 ευρώ. Επίσης, τα κλιμάκια εισοδήματος ανάμεσα στα δυο υπό εξέταση οικονομικά έτη μειώθηκαν από δεκαεννιά (19) το 1986 σε εννιά (9) το 1987. Σύμφωνα με τη μέθοδο της φορολογικής επιβάρυνσης, έχουμε για εισοδήματα μέχρι 8.804 ευρώ μείωση της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης και αύξηση αυτής για τα υπόλοιπα ανώτατα εισοδήματα, επιδιώκοντας αναδιανομή του σχετικού βάρους εις βάρος των ανώτερων εισοδημάτων. Σύμφωνα με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή η φορολογική πολιτική που υιοθετήθηκε το οικονομικό έτος 1987 οδήγησε σε μείωση της προοδευτικότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

του φορολογικού συντελεστή για όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης που προκλήθηκε δεν υπήρξε ίδια για όλα τα επίπεδα εισοδήματος, καθώς οι μέσοι συντελεστές αυξήθηκαν κατά ορισμένο αριθμό μονάδων για τα εισοδήματα μέχρι και 2.935 ευρώ και μειώθηκαν για τα υπόλοιπα. Πιο συγκεκριμένα, για εισοδήματα μεγαλύτερα των 4.109 ευρώ η μείωση των μέσων συντελεστών αυξάνει καθώς αυξάνει το εισόδημα. Με άλλα λόγια, οι φορολογικές αρχές επιδίωξαν μεταφορά του σχετικού βάρους εις βάρος των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει να εξεταστούν οι διαφορές στις μεθόδους μέτρησης του βαθμού προοδευτικότητας για τα οικονομικά έτη 1992 και 1993-1994. Η φορολογική πολιτική που ασκήθηκε την περίοδο αυτή μείωσε τον κατώτατο οριακό συντελεστή από 18% σε 5% με ταυτόχρονη βέβαια αύξηση και του αφορολόγητου ορίου και τον ανώτατο συντελεστή από 50% το 1992 σε 40% το 1993. Οι αλλαγές αυτές σύμφωνα με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή οδήγησαν σε μείωση του βαθμού προοδευτικότητας για εισοδήματα μέχρι 11.739 ευρώ και αύξηση του βαθμού για τα υπόλοιπα, προκαλώντας ανακατανομή του φορολογικού βάρους υπέρ των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων. Σύμφωνα με τη μέθοδο της προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης τα παραπάνω μέτρα φορολογικής πολιτικής προκάλεσαν αύξηση του βαθμού προοδευτικότητας για όλα ανεξάρτητα τα επίπεδα εισοδήματος. Η προοδευτικότητα βέβαια αυξάνεται περισσότερο στις κατώτερες και μεσαίες τάξεις, παρά στις ανώτερες, γεγονός που καταδεικνύει την ανακατανομή του φορολογικού βάρους σχετικά υπέρ των ανώτερων εισοδημάτων.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι τα διαφορετικά μέτρα προοδευτικότητας οδηγούν σε διαφορετικά αποτελέσματα. Σε περίπτωση επομένως που οι δημοσιονομικές αρχές επιθυμούν τη μεταβολή των φορολογικών συντελεστών για ταμειακούς λόγους ή ασκήσεως αντισταθμιστικής πολιτικής αντιμετωπίζουν πρόβλημα σχετικά με ποια από τις παραπάνω μεθόδους θα χρησιμοποιηθούν. Προκειμένου για αύξηση των φορολογικών συντελεστών προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση ότι οι φορολογούμενοι με υψηλό εισόδημα έχουν συμφέρον να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο η προοδευτικότητα του μέσου συντελεστή, ενώ οι φορολογούμενοι με χαμηλό εισόδημα έχουν συμφέρον να χρησιμοποιηθεί ο συντελεστής προοδευτικότητας της φορολογικής επιβάρυνσης. Εξάλλου σε περίπτωση μείωσης των μέσων συντελεστών οι φορολογούμενοι με υψηλό εισόδημα ευνοούνται με τη μέτρηση της προοδευτικότητας σύμφωνα με τη μέθοδο της φορολογικής υποχρέωσης και οι φορολογούμενοι με χαμηλό εισόδημα ευνοούνται σχετικά περισσότερο με τη χρησιμοποίηση της προοδευτικότητας του μέσου φορολογικού συντελεστή. Η αποδοχή επομένως μιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΕΦΠ

μεθόδου μέτρησης της προοδευτικότητας ανάγεται σε θέμα πολιτικής επιλογής για τη μεροληπτική μεταχείριση μια ορισμένης κατηγορίας φορολογούμενων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΦΕΦΠ

Αφειρηρία για την εξέταση της επίδρασης που ασκεί ο πληθωρισμός και η ανάπτυξη της χώρας στην προοδευτικότητα του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων αποτελεί το γεγονός ότι τα επίπεδα εισοδήματος συγκρίνονται αντικειμενικότερα κατά τη διάρκεια μιας περιόδου όχι τόσο με βάση το απόλυτο μέγεθός τους, αλλά από τη σχετική τους θέση στην εισοδηματική κλίμακα.⁵² Για παράδειγμα οι αποδοχές ύψους 1.500 ευρώ στην πάροδο της εξεταζόμενης περιόδου αποτελούν από κοινωνικής σκοπιάς διαφορετικές εισοδηματικές καταστάσεις. Η διαφορά αυτή οφείλεται τόσο στην αύξηση των τιμών όσο και στην αύξηση των εισοδημάτων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Όταν με την πάροδο του χρόνου τα εισοδήματα αυξάνουν σε απόλυτους όρους αλλά παραμένει αμετάβλητη η σχετική τους θέση στην εισοδηματική κλίμακα, η προοδευτικότητα του φόρου εισοδήματος, θα οδηγήσει, *ceteris paribus*, σε αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης. Δηλαδή, χωρίς ο νομοθέτης να αυξάνει τους φορολογικούς συντελεστές ή να αλλάζει άλλες παραμέτρους της φορολογικής νομοθεσίας και χωρίς να αυξάνει η φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, ο πληθωρισμός επιφέρει στους φορολογούμενους πρόσθετο φορολογικό βάρος. Αυτό συμβαίνει γιατί καθώς, λόγω του πληθωρισμού το ονομαστικό εισόδημα των φορολογούμενων αυξάνει, ένα μέρος του εμπίπτει σε υψηλότερο φορολογικό κλιμάκιο (κλιμάκια) και φορολογείται με υψηλότερο συντελεστή (συντελεστές).⁵³

Η αυτόματη αύξηση των μέσων συντελεστών που θα προκληθεί από τον συνδυασμό προοδευτικότητας και υψηλού πληθωρισμού μπορεί να διαχωριστεί στην πραγματική και στην ονομαστική προοδευτικότητα, όπου πραγματική καλείται η αύξηση των συντελεστών που προκαλείται από την πραγματική αύξηση του εισοδήματος και ονομαστική η αύξηση των συντελεστών που προκαλείται από την ονομαστική αύξηση του εισοδήματος.⁵⁴

Καθώς τα στοιχεία για το δείκτη μισθών στη μεγάλη βιομηχανία είναι δημοσιευμένα στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία μέχρι το οικονομικό έτος 1998, στην παρούσα εργασία θα διασπαστεί η συνολική προοδευτικότητα στις επιμέρους προοδευτικότητες για επιλεγμένα έτη

⁵² Τάσος Νικόλαος, «Η Προοδευτικότητα του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων : 1972-1981», Περιοδικό Σπουδαί, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος 1982, σελ 537

⁵³ Τάσος Νικόλαος, «Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα», Αθήνα 1988

⁵⁴ Τάσος Νικόλαος, «Η Προοδευτικότητα του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων : 1972-1981», Περιοδικό Σπουδαί, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος 1982, σελ 538

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

μέσα στην περίοδο 1981-1998. Όλοι οι υπολογισμοί που ακολουθούν έχουν γίνει βάση αυτής της ιδιαιτερότητας, και έχει χρησιμοποιηθεί ως έτος βάσης το έτος 1998.

Έτσι, αν Y αποτελεί το εισόδημα ενός ατόμου το 1998 με αντίστοιχο εισόδημα $Y \cdot \frac{W_{81}}{W_{98}}$ το οικονομικό έτος 1981, η *πραγματική προοδευτικότητα* εκτιμάται υπολογίζοντας με βάση την κλίμακα του 1981 την μεταβολή των συντελεστών, μέσων και οριακών, για το εισόδημα που αυξάνει από $Y \cdot \frac{W_{81}}{W_{98}}$ σε $Y \cdot \frac{W_{81}}{W_{98}} \cdot \frac{W_{98}/P_{98}}{W_{81}/P_{81}}$, όπου W_{81} , W_{98} οι δείκτες μισθών στη μεγάλη

βιομηχανία και P_{81} , P_{98} οι δείκτες τιμών καταναλωτών. Στη συνέχεια, η ονομαστική προοδευτικότητα εκτιμάται υπολογίζοντας με βάση την κλίμακα του 1998 τους οριακούς και

μέσους συντελεστές για εισόδημα που αυξάνει από $Y \cdot \frac{W_{81}}{W_{98}} \cdot \frac{W_{98}/P_{98}}{W_{81}/P_{81}}$ σε

$$Y \cdot \frac{W_{81}}{W_{98}} \cdot \frac{W_{98}/P_{98}}{W_{81}/P_{81}} \cdot \frac{P_{98}}{P_{81}} = Y$$

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω προκειμένου να χωριστεί η συνολική προοδευτικότητα σε πραγματική και ονομαστική, απαιτείται η χρήση του δείκτη τιμών καταναλωτή (P) και η χρήση του δείκτη μισθών υπαλλήλων (W), που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι στη μεγάλη βιομηχανία.

Με δείκτη τιμών λοιπόν $P_{98} = 100$ και $P_{81} = 9,5$ και δείκτη μισθών $W_{98} = 100$ και $W_{81} = 8,6$, η *πραγματική προοδευτικότητα* υπολογίζεται προσδιορίζοντας σύμφωνα με την κλίμακα του 1981 την αύξηση του συντελεστή για εισόδημα που αυξάνει από 665 ευρώ (εισόδημα το 1981 ισοδύναμο των 7714 το 1998) σε $665 \cdot \frac{9,5}{8,6} = 736$ ευρώ. Στη συνέχεια, η *ονομαστική προοδευτικότητα* υπολογίζεται προσδιορίζοντας με βάση την κλίμακα του 1981 την αύξηση των συντελεστών για εισόδημα που αυξάνει από 736 σε 7.714 ευρώ.

Οι εκτιμήσεις αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα (6.1). Οι πρώτες στήλες του πίνακα εμφανίζουν δυο σειρές σχετικών εισοδημάτων για τα έτη 1998 και 1981. Ακολουθούν οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές για τα εισοδήματα αυτά, που προκύπτουν αν υπολογιστεί ο φόρος με βάση τις ισχύουσες κατά έτος φορολογικές κλίμακες, τις φοροαπαλλαγές και τις πιστώσεις

**ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

φόρου που ισχύουν στην περίπτωση ενός μισθωτού με σύζυγο και δυο τέκνα και διαιρεθεί το ποσό αυτό του φόρου με το αντίστοιχο εισόδημα. Η διαφορά μεταξύ των μέσων αυτών συντελεστών για τα σχετικά εισοδήματα αποτελεί ένδειξη μεταβολής της προοδευτικότητας κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η επίδραση αυτή αναλύεται στη συνέχεια σε αυτή που οφείλεται στην πραγματική και αυτή που οφείλεται στην ονομαστική προοδευτικότητα, ενώ το άθροισμα αυτών των δυο αποτελεί την συνολική προοδευτικότητα. Παρατηρείται ότι η συνολική προοδευτικότητα διαφέρει της πραγματοποιηθείσας (της μεταβολής δηλαδή των μέσων συντελεστών) κατά την επίδραση που άσκησαν οι μεταβολές στη φορολογική κλίμακα. Η επίδραση της μεταβολής της φορολογικής κλίμακας απεικονίζεται στην τελευταία στήλη του Πίνακα (6.1) και ουσιαστικά προκύπτει ως η διαφορά ανάμεσα στην Συνολική Προοδευτικότητα (Στήλη 8) και τη Μεταβολή των Μέσων Συντελεστών (Στήλη 5).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΣΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ 1981-1998 (Μισθωτός με σύζυγο και με δυο τέκνα)								
ΣΧΕΤΙΚΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ		ΜΕΣΟΙ ΦΟΡ. ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΣΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ (5)	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΣΤΗ			
1981 (1)	1981 (2)	1998 (3)	1981 (4)		ΠΡΑΓΜ. ΠΡΟΟΔ. (6)	ΟΝΟΜΑΣΤ. ΠΡΟΟΔ. (7)	ΣΥΝ. ΠΡΟΟΔ. (8)	ΜΕΤΑΒ. ΦΟΡΟΛ. ΚΛΙΜΑΚΑΣ (9)
998								
714	665	0,52	0,32	0,23	1,02	49,01	50,03	-49,80
358	721	1,60	0,85	0,83	1,14	49,67	50,80	-49,98
285	887	4,11	3,32	1,09	1,45	50,16	51,61	-50,52
572	998	5,32	5,08	0,71	1,66	49,95	51,61	-50,90
858	1.109	6,85	6,85	0,62	1,70	49,58	51,28	-50,66
429	1.330	10,70	10,03	1,59	1,96	48,35	50,31	-48,72
000	1.552	13,46	13,17	1,51	2,27	46,57	48,84	-47,33
572	1.774	15,53	16,45	1,04	2,50	44,83	47,33	-46,29
143	1.996	17,77	19,29	0,61	2,40	43,06	45,46	-44,84
715	2.217	19,99	21,97	0,55	2,47	41,34	43,81	-43,26
573	3.326	26,66	32,84	-2,13	2,30	34,08	36,38	-38,51
145	6.652	35,32	47,57	-6,16	1,59	24,01	25,60	-31,76
291	13.304	40,16	57,83	-10,18	0,93	16,77	17,70	-27,88
Η ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ								

Από τον Πίνακα (6.1) προκύπτει ότι οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές αυξήθηκαν για εισοδήματα μέχρι 25.715 ευρώ και μειώθηκαν για όλα τα υπόλοιπα επίπεδα εισοδήματος. Ειδικότερα, η αύξηση των μέσων φορολογικών συντελεστών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υψηλή ονομαστική προοδευτικότητα. Μάλιστα, η επίδραση της ονομαστικής προοδευτικότητας υπήρξε για όλα τα επίπεδα εισοδήματος μεγαλύτερη από την αντίστοιχη πραγματική. Μελετώντας την ονομαστική προοδευτικότητα φαίνεται ότι οι τιμές που παίρνει μειώνονται καθώς ανερχόμαστε σε ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια, γεγονός που σημαίνει ότι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

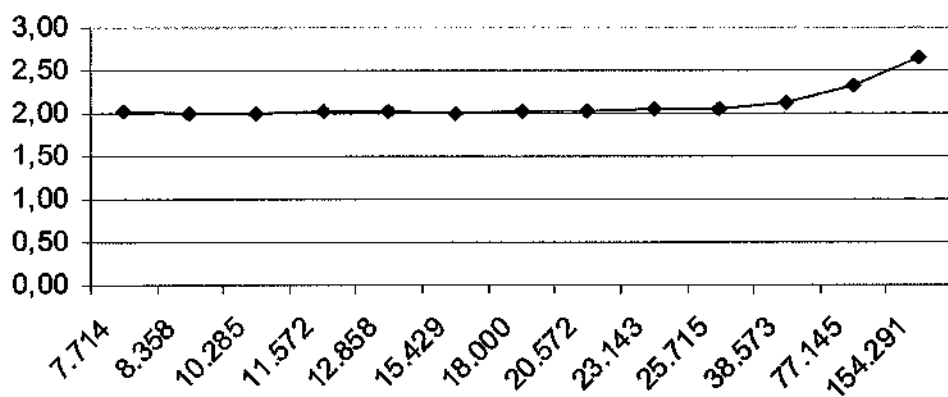
ο υψηλός πληθωρισμός επηρέασε συγκριτικά δυσμενέστερα τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Η μεγάλη αυτή επίδραση του πληθωρισμού δεν αντισταθμίστηκε από τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις των δημοσιονομικών αρχών ή που σε περίπτωση που έγινε τέτοια προσπάθεια ήταν αποσπασματική και δεν έγινε κατά το αυτό ποσοστό για όλα τα επίπεδα

εισοδήματος. Πράγματι, ο λόγος $\frac{ΟΠ-ΜΦ}{ΟΠ}$, όπου ΟΠ= Ονομαστική Προοδευτικότητα και ΜΦ= Μεταβολή Φορολογικών Παραμέτρων ή Μεταβολή των Μέσων Φορολογικών Συντελεστών αυξάνει καθώς αυξάνει το εισόδημα που σημαίνει ότι η επίδραση του πληθωρισμού περιορίσθηκε συγκριτικά περισσότερο στις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Η πορεία του παραπάνω κλάσματος απεικονίζεται στο Γράφημα 6.1, όπου φαίνεται ότι καθώς προχωράμε σε υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια (άξονα Χ) οι τιμές του λόγου $\frac{ΟΠ-ΜΦ}{ΟΠ}$

αυξάνεται με τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις να πλήττονται περισσότερο από τον πληθωρισμό. Επομένως, τα φορολογικά μέτρα που υιοθετούσε η πολιτεία κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου ήταν υπέρ των ανώτερων εισοδηματικών τάξεων, καθώς η μεταβολή των φορολογικών παραμέτρων δεν αντιστάθμισε την επίδραση της ονομαστικής προοδευτικότητας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1

**Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΜΑΤΟΣ (ΟΠ-ΜΦ)/ΟΠ ΤΑ
ΕΤΗ 1981-1998**

Τέλος, μελετώντας τον Πίνακα (6.1), παρατηρείται ότι ενώ η συνολική προοδευτικότητα φθίνει καθώς ανερχόμαστε στα ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια, λαμβάνοντας τις ανώτατες τιμές στα μικρότερα επίπεδα εισοδήματος η πραγματική προοδευτικότητα λαμβάνει τις υψηλότερες τιμές στα μεσαία εισοδήματα τα οποία επωφελήθηκαν περισσότερο από την

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

αύξηση του πραγματικού εισοδήματος, δηλαδή από την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Επομένως, παρά το γεγονός πως η συνολική προοδευτικότητα των μεσαίων και ανώτερων εισοδημάτων φθίνει, η πραγματική προοδευτικότητα που παρουσιάζουν είναι σχετικά η μεγαλύτερη, υποδηλώνοντας πως μόνο σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δικαιολογημένη η αύξηση των μέσων συντελεστών, καθώς είναι αποτέλεσμα πραγματικής και όχι πληθωριστικής αύξησης του εισοδήματος.

Στον Πίνακα (6.2) εξετάζεται η μεταβολή των μέσων φορολογικών συντελεστών για σχετικά εισοδήματα τη δεκαετία του 1990, παίρνοντας ως έτη εξέτασης το 1990 και 1998. Με δείκτη τιμών λοιπόν $P_{98}=100$ και $P_{90}=43,70$ και δείκτη μισθών $W_{98}=100$ και $W_{90}=43,25$, η πραγματική προοδευτικότητα υπολογίζεται προσδιορίζοντας σύμφωνα με την κλίμακα του 1990 την αύξηση του συντελεστή για εισόδημα που αυξάνει από 3.337 ευρώ (εισόδημα το 1990 ισοδύναμο των 7714 το 1998) σε $3337 \cdot \frac{43,70}{43,25} = 3371$. Στη συνέχεια, η ονομαστική προοδευτικότητα υπολογίζεται προσδιορίζοντας με βάση την κλίμακα του 1990 την αύξηση των συντελεστών για εισόδημα που αυξάνει από 3371 σε 7.714 ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2
ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΣΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ 1990-1998
(Μισθωτός με σύζυγο και με δύο τέκνα)

ΣΧΕΤΙΚΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ		ΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΣΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ	ΠΡΑΓΜΑΤ. ΠΡΟΟΔ.	ΟΝΟΜΑΣΤ. ΠΡΟΟΔ.	ΣΥΝΟΛ. ΠΡΟΟΔ.	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΦΟΡΟΛ. ΚΛΙΜΑΚΑΣ
1990 (1)	(2)	1998 (3)	1990 (4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
14	3337	0,52						
18	3615	1,60	1,78	0,18	0,23	17,61	17,84	-17,66
25	4449	4,11	6,64	2,52	0,22	17,14	17,36	-14,84
32	5005	5,32	9,01	3,69	0,22	16,97	17,20	-13,51
38	5562	6,85	11,40	4,55	0,22	16,87	17,09	-12,53
44	6674	10,70	15,00	4,29	0,22	16,69	16,91	-12,61
50	7786	13,46	18,27	4,81	0,20	16,00	16,20	-11,39
56	8899	15,53	21,03	5,51	0,22	15,15	15,38	-9,87
63	10011	17,77	23,47	5,70	0,20	14,25	14,45	-8,74
70	11123	19,99	25,43	5,43	0,18	13,52	13,70	-8,27
77	16685	26,66	33,25	6,59	0,17	9,33	9,51	-2,92
85	33369	35,32	41,62	6,30	0,09	4,67	4,75	1,55
91	66739	40,16	45,81	5,65	0,04	2,33	2,38	3,27

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Από τον Πίνακα (6.2) προκύπτει ότι η αύξηση των μέσων φορολογικών συντελεστών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υψηλή ονομαστική προοδευτικότητα, που προκαλείται από την ονομαστική αύξηση του εισοδήματος. Οι τιμές που λαμβάνει η ονομαστική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

προοδευτικότητα είναι για όλα τα επίπεδα εισοδήματος μεγαλύτερη από την αντίστοιχη πραγματική, που προκαλείται από την πραγματική αύξηση του εισοδήματος. Όπως και στην προηγούμενη εξεταζόμενη περίοδο η ονομαστική προοδευτικότητα είναι συντριπτικά μεγαλύτερη στα χαμηλά εισοδήματα και φθίνει καθώς ανεβαίνουμε την εισοδηματική κλίμακα, γεγονός που καταδεικνύει ότι ο υψηλός πληθωρισμός επηρέασε συγκριτικά δυσμενέστερα τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Επίσης, η πραγματική προοδευτικότητα είναι και αυτή μεγαλύτερη στα κατώτερα εισοδήματα καταγράφοντας φθίνουσα πορεία όσο προχωράμε προς τα ανώτερα όπου η φορολογία τείνει να καταστεί λιγότερο προοδευτική και περισσότερο αναλογική.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα του Πίνακα (6.1), όπου εξετάζεται η μεταβολή των μέσων συντελεστών για σχετικά ισοδύναμα εισοδήματα τα έτη 1981 και 1998 (έτος βάσης) και του Πίνακα (6.2) όπου εξετάζονται αντίστοιχα τα έτη 1990 και 1998 (έτος βάσης), οι τιμές που παίρνει η ονομαστική προοδευτικότητα στην πρώτη περίπτωση είναι πολύ μεγαλύτερες από την δεύτερη, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον υψηλότερο πληθωρισμό που επικρατούσε στην πρώτη υπό περίοδο μελέτη καθώς και στο μεγαλύτερο διάστημα που καλύπτει αυτή. Αντίθετα, τα έτη 1998 και 1990 είναι πιο κοντά χρονικά με αποτέλεσμα οι τιμές τόσο της πραγματικής όσο και της ονομαστικής προοδευτικότητας να υπολείπονται των αντίστοιχων τα έτη 1998 και 1981.

Επίσης, συγκρίνοντας τη τελευταία στήλη (9) τόσο του Πίνακα (6.1) όσο και του Πίνακα (6.2) παρατηρούμε ότι η φορολογική πολιτική που υιοθετήθηκε τα υπό εξέταση οικονομικά έτη μείωσε την προοδευτικότητα της φορολογικής κλίμακας αναλογικότερα περισσότερο στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα και λιγότερο στα υψηλότερα εισοδήματα. Ο φορολογικός σχεδιασμός κατά την περίοδο 1981-1998 επιδίωξε κατά ένα βαθμό την αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων, μειώνοντας τη συνολική προοδευτικότητα (στήλη 8) κατά ποσοστό που φθίνει καθώς ανερχόμαστε την εισοδηματική κλίμακα. Κατά την υποπερίοδο 1990-1998, (Πίνακας 6.2) οι μεταβολές στην φορολογική κλίμακα επηρέασαν την πραγματοποιηθείσα προοδευτικότητα προκαλώντας αύξηση των μέσων συντελεστών για όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση αυτή των μέσων συντελεστών είναι μικρότερη για τα χαμηλά εισοδήματα και μεγαλύτερη για τα μεσαία και ανώτερα εισοδήματα, προκαλώντας αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης των τελευταίων εις όφελος των χαμηλών εισοδημάτων.

Γενικότερα για όλη την εξεταζόμενη περίοδο που περιλαμβάνει τα οικονομικά έτη 1981-1998 (Πίνακας 6.1) οι μεταβολές της φορολογικής κλίμακας οδήγησαν σε αύξηση των μέσων συντελεστών για εισοδήματα μέχρι και 25.715 ευρώ, ενώ για τα υπόλοιπα ανώτερα επίπεδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Φ.Ε.Φ.Π.

εισοδήματος σε μείωση των μέσων συντελεστών Η μείωση των μέσων συντελεστών που εμφανίζουν τα ανώτατα εισοδήματα ισοδυναμεί με μείωση των φορολογικών βαρών που οφείλονται κατά κύριο λόγο στη μείωση των ανώτερων μέσων συντελεστών από 60% το οικονομικό έτος 1981 στο 40% το οικονομικό έτος 1998. Η οξύτερη αύξηση των μέσων συντελεστών πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στα εισοδήματα 15.429 και 20.572 ευρώ, τα οποία στην ουσία έχουν επωμιστεί και τη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση την υπό εξέταση περίοδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το φορολογικό σύστημα αποτελεί στην εποχή μας τον κυριότερο μηχανισμό αναδιανομής των εισοδημάτων σε κάθε κοινωνία. Στην Ελλάδα υπάρχει μεγάλη δυσαναλογία των έμμεσων φόρων, που κυμαίνονται στο 60% και πλέον του συνόλου των φορολογικών εσόδων, οι οποίοι πλήττουν κυρίως τα πλατιά λαϊκά στρώματα και τους χαμηλόμισθους. Ο φόρος εισοδήματος είναι ο πιο σημαντικός άμεσος φόρος, καθώς αποτελεί ένδειξη της ικανότητας του πολίτη να φέρει φορολογικό βάρος και επιπλέον εμφανίζει μεγαλύτερη προοδευτικότητα και συμβάλλει στην αναδιανομή των εισοδημάτων. Το μικρό όμως ειδικό βάρος του δεν αναιρεί την αντίστροφη αναδιανεμητική λειτουργία των έμμεσων φόρων.

Η σημασία του φόρου εισοδήματος στο σύνολο των φορολογικών εσόδων συνεχώς αυξάνεται την υπό εξέταση περίοδο, παραμένοντας όμως σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών του ΟΟΣΑ. Σε αυτό έχει συμβάλλει η συνεχής διεύρυνση της φορολογικής βάσης (το 1981 μόνο το 16,92% του συνολικού πληθυσμού υπέβαλλε φορολογική δήλωση έναντι 47,30% το 2004) και ο περιορισμός της φοροδιαφυγής.

Το συνολικό δηλωθέν εισόδημα έχει αυξηθεί δραστικά την τελευταία εικοσιπενταετία για όλες τις εισοδηματικές τάξεις γεγονός που αντικατοπτρίζει την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και την αύξηση των εισοδημάτων που υπόκεινται σε φορολογία. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του οικονομικού έτους 2004 οι μισθωτοί που αποτελούν το 36% των φορολογουμένων δηλώνουν το 41% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος, οι έμποροι βιομήχανοι το 6% δηλώνουν το 16%, οι ελεύθεροι επαγγελματίες το 6% δηλώνουν 11% , οι συνταξιούχοι το 27% δηλώνουν το 23%, οι εισοδηματίες το 10% δηλώνουν το 4% και οι γεωργοί το 8% δηλώνουν το 5%. Τη μεγαλύτερη αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος παρουσίασε η ομάδα των γεωργών, η οποία άρχισε σταδιακά να φορολογείται στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και η ομάδα των εμπόρων-βιομηχάνων (κατά 70%) γεγονός που οφείλεται στον περιορισμό της φοροδιαφυγής. Το μεγαλύτερο σε κατά κεφαλή εισόδημα δηλώνουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, στη συνέχεια οι έμποροι και τρίτοι οι μισθωτοί.

Μελετώντας, επίσης, τη φορολογική επιβάρυνση την τελευταία εικοσιπενταετία προκύπτει ότι ο φόρος ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος έχει μειωθεί ανάμεσα στα έτη 1981 (9,22%) και 2004 (8,17), ενώ το 1995 ο φόρος ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος παίρνει τη μικρότερή του τιμή (5,14%). Το γεγονός αυτό οφείλεται στις αυξήσεις του αφορολόγητου ορίου και στις μειώσεις των οριακών συντελεστών που έλαβαν χώρα κυρίως

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

κατά την περίοδο 1992-1997. Μικρότερο φόρο ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος σε σχέση με το οικονομικό έτος 1981 πληρώνουν οι γεωργοί, οι συνταξιούχοι και οι έμποροι-βιομήχανοι, ενώ μεγαλύτερο φόρο οι μισθωτοί, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι εισοδηματίες. Ειδικότερα, σε όρους κατά κεφαλή μεγεθών τη μεγαλύτερη αύξηση του κατά κεφαλή φόρου την είχαν οι επαγγελματικές ομάδες των εμπόρων-βιομηχάνων και των γεωργών, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση η ομάδα των συνταξιούχων.

Οι απαλλαγές και εκπτώσεις ως ποσοστό του δηλωθέντος εισοδήματος την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ακολουθούν καθοδική πορεία φτάνοντας από 38,91% το 1981 σε 5,76% το 2004. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως το 1981 οι κατά κεφαλή απαλλαγές-εκπτώσεις των εμπόρων και των βιομηχάνων ήταν πολύ χαμηλότερες από αυτές των μισθωτών, γεγονός που το 2004 αντιστράφηκε με τις ομάδες των εμπόρων-βιομηχάνων και των ελεύθερων επαγγελματιών να απολαμβάνουν τις μεγαλύτερες κατά κεφαλήν απαλλαγές-εκπτώσεις.

Μετά τη μελέτη της διάρθρωσης του φόρου εισοδήματος, εξετάσθηκε εάν και κατά πόσο η εφαρμογή του φόρου εισοδήματος στην Ελλάδα συντελεί στην αναδιανομή του εισοδήματος. Για το λόγο αυτό υπολογίσθηκαν οι συντελεστές Gini και η διαγραμματική απεικόνιση τους μέσω της καμπύλης Lorenz για επιλεγμένα έτη της υπό εξέταση περιόδου. Οι συντελεστές Gini μετά τη φορολογία που προέκυψαν εμφανίζουν μικρότερες τιμές σε σχέση με τους αντίστοιχους δείκτες πριν τη φορολογία, υποδεικνύοντας μια μικρή μετακίνηση προς την ισοκατανομή του εισοδήματος. Με άλλα λόγια, ο φόρος εισοδήματος παρουσιάζει μια θετική αναδιανεμητική επίδραση η οποία βέβαια δεν είναι ανάλογη των υψηλών οριακών συντελεστών που τον χαρακτηρίζουν.

Η Ελλάδα κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις στην Ε.Ε. όσον αφορά την ισοκατανομή του εισοδήματος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαχρονική μελέτη αυτής της ανισοκατανομής των εισοδημάτων. Ειδικότερα, ανάμεσα στα έτη 1981 και 1995 έχουμε πτώση της τιμής του δείκτη Gini από 0,505 σε 0,367 αντίστοιχα, γεγονός που ισοδυναμεί με περιορισμό των ανισοτήτων στη διανομή του εισοδήματος τα δεκαπέντε αυτά έτη. Από το 2001 όμως και μετά έχουμε αύξηση του συντελεστή του δείκτη Gini ο οποίος έφτασε το οικονομικό έτος 2004 στα υψηλότερα επίπεδά του.

Ο φόρος εισοδήματος κατέχει σημαντικό ποσοστό στο σύνολο των φορολογικών εσόδων και κρίνεται σκόπιμο για την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής η γνώση του βαθμού της προοδευτικότητάς του. Με τη χρήση υποθετικών εισοδημάτων έγινε μια προσπάθεια υπολογισμού του βαθμού προοδευτικότητας για τα οικονομικά έτη 1981-2006 τόσο με τη μέθοδο του μέσου φορολογικού συντελεστή όσο και με τη μέθοδο της φορολογικής

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

επιβάρυνσης. Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις που ακολουθήθηκαν κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου μείωσαν τους μέσους φορολογικούς συντελεστές και κατά συνέπεια και τη φορολογική επιβάρυνση των φορολογούμενων. Και με τις δυο μεθόδους προκύπτει ότι οι συντελεστές προοδευτικότητας μειώνονται καθώς προχωράμε από τα κατώτερα στα ανώτερα εισοδήματα, γεγονός που σημαίνει ότι ο βαθμός προοδευτικότητας στα ανώτερα εισοδήματα είναι μικρότερος από ότι στα χαμηλά εισοδήματα, καθιστώντας τη φορολογία πιο αναλογική.

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η χρήση διαφορετικών μέτρων προοδευτικότητας οδηγεί σε διαφορετικά αποτελέσματα. Από την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ότι οι φορολογούμενοι με ανώτερο εισόδημα προτιμούν για μεν την αύξηση των φορολογικών συντελεστών να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο η προοδευτικότητα του μέσου συντελεστή και για δε τη μείωση των φορολογικών συντελεστών ως μέτρο η προοδευτικότητα της φορολογικής υποχρέωσης. Τα ακριβώς αντίθετα ισχύουν για τους φορολογούμενους με χαμηλό εισόδημα. Επομένως, η χρησιμοποίηση κάθε φοράς μιας από τις δυο μεθόδους κατά την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής ανάγεται σε θέμα πολιτικής επιλογής με τη μεροληπτική μεταχείριση μιας ορισμένης κατηγορίας φορολογούμενων.

Τέλος, εξετάσθηκε η επίδραση που άσκησε ο πληθωρισμός στο Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων για την περίοδο 1981 έως 1998. Για το λόγο αυτό υπολογίσθηκε η μεταβολή των μέσων συντελεστών για σχετικά ισοδύναμα εισοδήματα και η επίδραση αυτή διαχωρίστηκε σε αυτή που οφείλεται στην ονομαστική προοδευτικότητα και σε αυτή που οφείλεται στην πραγματική προοδευτικότητα. Την περίοδο αυτή για όλα τα εισοδήματα εκτός από τα ανώτερα σημειώθηκε αύξηση των μέσων συντελεστών και επομένως αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης. Η αύξηση αυτή της φορολογικής επιβάρυνσης οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην ονομαστική προοδευτικότητα, δηλαδή στην επίδραση του πληθωρισμού παρά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, ο υψηλός πληθωρισμός επηρέασε συγκριτικά δυσμενέστερα τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Η μεγάλη αυτή επίδραση του πληθωρισμού στην προοδευτικότητα δεν αντισταθμίστηκε από τις φορολογικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο αλλά και σε κάποιο βαθμό που μπορεί να συνέβη αυτό δεν έγινε κατά το ίδιο ποσοστό σε όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Αυτό φαίνεται από το λόγο της διαφοράς μεταξύ επίδρασης της ονομαστικής προοδευτικότητας και μεταβολής των φορολογικών παραμέτρων προς την επίδραση της ονομαστικής, ο οποίος αυξάνει καθώς αυξάνει το εισόδημα που σημαίνει ότι οι αντισταθμιστικές πολιτικές των δημοσιονομικών αρχών περιόρισαν την επίδραση του πληθωρισμού περισσότερο στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα παρά στα ανώτερα. Αυτό είχε σα συνέπεια όχι μόνο να αυξηθεί η φορολογική επιβάρυνση αλλά και να γίνει αναδιανομή του

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

φορολογικού βάρους υπέρ των ανώτερων εισοδηματικών τάξεων και κυρίως κατά των μεσαίων και των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων.

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: 1981-2006**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν.Δ. 3325/55, το συνολικό εισόδημα κάθε φυσικού προσώπου, μετά την αφαίρεση των κατά νόμο εκπτώσεων και μειώσεων, υπόκειται σε φορολογία βάσει προοδευτικής κλίμακας. Επιπλέον, είναι δυνατό ο φόρος που υπολογίζεται βάσει προοδευτικής φορολογικής κλίμακας να υποστεί περαιτέρω μειώσεις, καθώς τα οφειλόμενα ποσά φόρου

Την τελευταία εικοσιπενταετία η νομοθεσία που διέπει τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) έχει υποστεί ποικίλες και συχνές τροποποιήσεις. Η φορολογική κλίμακα έχει αλλάξει πολλές φορές με την κλίμακα του 1981 να έχει δεκαπέντε (15) κλιμάκια και το φορολογικό συντελεστή να αρχίζει από 11% και να φτάνει στο 69%, πράγμα που ισχύει με μικρές τροποποιήσεις μέχρι το 1986. Έτσι, η κλίμακα του 1987-1989 έχει οχτώ (8) εισοδηματικά κλιμάκια και το φορολογικό συντελεστή να αρχίζει από 18% και να φτάνει στο 50%. Η ίδια εικόνα συνεχίζεται μέχρι και το 1992 που η φορολογική κλίμακα περιορίζεται σε τέσσερα (4) φορολογικά κλιμάκια με κατώτερο συντελεστή το 18% και ανώτερο το 50%. Οι φορολογικές κλίμακες για τα έτη 1993 έως και 2002 έχουν πέντε (5) φορολογικά κλιμάκια με το κατώτερο φορολογικό συντελεστή να πέφτει για πρώτη φορά στο 5% και τον ανώτερο στο 42,5%. Τέλος, από το 2003 μέχρι σήμερα οι φορολογικές κλίμακες έχουν τέσσερα (4) φορολογικά κλιμάκια με κατώτερο φορολογικό συντελεστή το 15% και ανώτερο το 40%. Επομένως, ως πρώτο αποτέλεσμα προβάλλει μια τάση μείωσης των φορολογικών κλιμακίων από τη δεκαετία του 1980 έως και σήμερα.

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1981

1981				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
235			235	
88	11	9,68	323	9,68
88	14	12,33	411	22,01
88	17	14,97	499	36,98
88	20	17,61	587	54,59
147	23	33,75	734	88,33
147	26	38,15	880	126,49
147	30	44,02	1.027	170,51
147	34	49,89	1.174	220,40
293	38	111,52	1.467	331,91
293	42	123,26	1.761	455,17
587	46	269,99	2.348	725,17
587	50	293,47	2.935	1.018,64
2.935	54	1.584,74	5.869	2.603,37
2.935	58	1.702,13	8.804	4.305,50
Υπερβάλλον	60			

Εκπιπτόμενα Ποσά Από το Συνολικό Εισόδημα	
Για το φορολογούμενο	58,69
Για τη σύζυγο	58,69
Για το 1ο παιδί	44,02
Για το 2ο παιδί	44,02
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	102,71
Για άλλα προστατευμένα μέλη	44,02

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1982

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
235			235	
103	11	11,30	337	11,30
103	14	14,38	440	25,68
103	17	17,46	543	43,14
103	20	20,54	646	63,68
176	23	40,50	822	104,18
176	26	45,78	998	149,96
176	30	52,82	1.174	202,79
176	34	59,87	1.350	262,66
352	38	133,82	1.702	396,48
352	42	147,91	2.054	544,39
704	46	323,99	2.759	868,38
704	50	352,16	3.463	1.220,54
3.522	54	1.901,69	6.985	3.122,23
3.522	58	2.042,55	10.506	5.164,78
Υπερβάλλον	60			

Κατά το οικονομικό έτος 1982 συνυπήρχαν τα Tax Credits με τα αφορολόγητα ποσά, όσον αφορά τα οικογενειακά βάρη. Οικογενειακά βάρη θεωρούνται ανήλικα παιδιά έως 18 ετών, ανιόντες αμφότερων συζύγων, ανάπηρα πρόσωπα με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% κλπ, με την προϋπόθεση ότι δεν έχουν ετήσιο εισόδημα μεγαλύτερο αυτού που παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	117,39
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	352,16

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται τα Tax Credits και τα αφορολόγητα ποσά που αφορούν τα οικογενειακά βάρη για το οικονομικό έτος 1982.

Εκπιπτόμενα Ποσά Από το Συνολικό Εισόδημα	
Για το φορολογούμενο	58,69
Για τη σύζυγο	58,69
Για το 1ο παιδί	44,02
Για το 2ο παιδί	44,02
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	102,71
Για άλλα προστατευμένα μέλη	44,02

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για τη σύζυγο	11,30
Για το 1ο παιδί	14,38
Για το 2ο παιδί	17,46
Για το 3ο παιδί	20,54
Για το 4ο παιδί	40,50
Για άλλα προστατευμένα μέλη	4,40
Για ανάπηρα μέλη	14,09

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	733,68
Ποσοστό μείωσης	0,40
Εκπιπτόμενο	293,47
Μείωση Εισοδήματος από	733,68
Μείωση Εισοδήματος έως	2201,03
Ποσοστό Μείωσης	0,05
Εκπιπτόμενο	73,37
Μείωση Συνολική	366,84

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1983

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλίμακιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλίμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
235			235	
129	11	14,20	364	14,20
129	14	18,08	493	32,28
129	17	21,95	622	54,23
129	20	25,83	751	80,06
220	23	50,62	971	130,68
220	26	57,23	1.191	187,91
220	30	66,03	1.412	253,94
220	34	74,83	1.632	328,77
440	38	167,28	2.072	496,05
440	42	184,89	2.512	680,94
880	46	404,99	3.393	1.085,93
880	50	440,21	4.273	1.526,13
4.402	54	2.377,11	8.675	3.903,24
4.402	58	2.553,19	13.077	6.456,43
Υπερβάλλον	60			

Εκπιπτόμενα Ποσά Από το Συνολικό Εισόδημα	
Για το φορολογούμενο	58,69
Για τη σύζυγο	58,69
Για το 1ο παιδί	44,02
Για το 2ο παιδί	44,02
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	102,71
Για άλλα προστατευμένα μέλη	44,02

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για τη σύζυγο	14,09
Για το 1ο παιδί	19,08
Για το 2ο παιδί	23,48
Για το 3ο παιδί	27,88
Για το 4ο παιδί	58,69
Για άλλα προστατευμένα μέλη	5,87
Για ανάπηρα μέλη	14,09

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	161,41
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	440,20

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες

Ποσό για μείωση	909,76
Ποσοστό μείωσης	0,40
Εκπιπτόμενο	363,90
Μείωση Εισοδήματος από	909,76
Μείωση Εισοδήματος έως	2787,97
Ποσοστό Μείωσης	0,05
Εκπιπτόμενο	93,91
Μείωση Συνολική	457,81

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1984

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
235			235		
156	11	17,11	390	17,11	
156	14	21,78	546	38,88	
156	17	26,44	701	65,33	
156	20	31,11	857	96,43	
264	23	60,75	1.121	157,18	
264	26	68,67	1.385	225,85	
264	30	79,24	1.649	305,09	
264	34	89,80	1.913	394,89	
528	38	200,73	2.442	595,63	
528	42	221,86	2.970	817,49	
1.056	46	485,99	4.026	1.303,48	
1.056	50	528,25	5.083	1.831,72	
5.282	54	2.852,53	10.365	4.684,26	
5.282	58	3.063,83	15.648	7.748,09	
Υπερβάλλον	60				

Εκπιπτόμενα Ποσά Από το Συνολικό Εισόδημα	
Για το φορολογούμενο	58,69
Για τη σύζυγο	58,69
Για το 1ο παιδί	44,02
Για το 2ο παιδί	44,02
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	102,71
Για άλλα προστατευμένα μέλη	44,02

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	161,41
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	440,20

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γενική Μείωση των προσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για τη σύζυγο	14,09
Για το 1ο παιδί	19,08
Για το 2ο παιδί	23,48
Για το 3ο παιδί	27,88
Για το 4ο παιδί	58,69
Για άλλα προστατευμένα μέλη	5,87
Για ανάπηρα μέλη	14,09

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	234,78
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	586,94

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	880,41
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	440,21
Μείωση Εισοδήματος από	880,41
Μείωση Εισοδήματος έως	2934,70
Ποσοστό Μείωσης	0,05
Εκπιπτόμενο	102,71
Μείωση Συνολική	542,92

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1985

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
235			235	
176	12	21,13	411	21,13
176	15	26,41	587	47,54
176	18	31,69	763	79,24
264	21	55,47	1.027	134,70
264	25	66,03	1.291	200,73
264	29	76,60	1.555	277,33
264	33	87,16	1.820	364,49
352	37	130,30	2.172	494,79
352	41	144,39	2.524	639,18
352	45	158,47	2.876	797,65
587	48	281,73	3.463	1.079,38
1.174	51	598,68	4.637	1.678,06
2.348	54	1.267,79	6.985	2.945,85
2.935	57	1.672,78	9.919	4.618,64
4.402	60	2.641,23	14.321	7.259,87
Υπερβάλλον	63			

Από το οικονομικό έτος 1985 αυξήθηκαν σημαντικά, σε σχέση με τα προηγούμενα οικονομικά έτη, τα Tax Credits λόγω της καταργήσεως των αφορολόγητων ποσών που αφαιρούνται από το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου και ενσωματώσεως τους βάση ποσοστιαίων αναλογιών στον αφαιρούμενο φόρο (Tax Credits) από το συνολικά οφειλόμενο φόρο εισοδήματος του υπόχρεου.

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για το φορολογούμενο	8,80
Για τη σύζυγο	32,28
Για το 1ο παιδί	38,15
Για το 2ο παιδί	48,42
Για το 3ο παιδί	64,56
Για το 4ο παιδί	117,39
Για άλλα προστατευμένα μέλη	14,67
Για τους στρατιώτες	14,67
Για ανάπηρα μέλη	73,37

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	234,78
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	586,94

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	1291,27
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	645,63

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1986

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		Φόρου
			Εισοδήματος		
305			305		
138	10	14	443		14
153	12	18	596		32
170	14	24	766		56
188	16	30	954		86
205	18	37	1.159		123
273	20	55	1.432		178
340	23	78	1.773		256
340	26	89	2.113		344
340	29	99	2.453		443
408	33	135	2.861		578
408	37	151	3.269		729
408	41	167	3.677		896
511	45	230	4.188		1.126
681	49	334	4.869		1.459
1.362	53	722	6.230		2.181
2.729	57	1.556	8.960		3.737
4.754	61	2.900	13.714		6.637
Υπερβάλλον	63				

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για το φορολογούμενο	8,80
Για τη σύζυγο	33,75
Για το 1ο παιδί	41,09
Για το 2ο παιδί	54,29
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	146,74
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	176,08
Για άλλα προστατευμένα μέλη	17,61
Για τους στρατιώτες	17,61
Για ανάπηρα μέλη	96,85

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	305,21
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	748,35

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	1496,70
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	748,35

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1987

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
305			305	
138	10	14	443	14
153	12	18	596	32
170	14	24	766	56
188	16	30	954	86
205	18	37	1.159	123
273	20	55	1.432	178
340	23	78	1.773	256
340	26	89	2.113	344
340	29	99	2.453	443
408	33	135	2.861	578
408	37	151	3.269	729
408	41	167	3.677	896
511	45	230	4.188	1.126
681	49	334	4.869	1.459
1.362	53	722	6.230	2.181
2.729	57	1.556	8.960	3.737
4.754	61	2.900	13.714	6.637
Υπερβάλλον	63			

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για το φορολογούμενο	8,80
Για τη σύζυγο	33,75
Για το 1ο παιδί	41,09
Για το 2ο παιδί	54,29
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	146,74
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	176,08
Για άλλα προστατευμένα μέλη	17,61
Για τους στρατιώτες	17,61
Για ανάπηρα μέλη	96,85

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	305,21
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	748,35

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	1760,82
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	880,41

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1988

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
305			305		
138	10	14	443	14	
153	12	18	596	32	
170	14	24	766	56	
188	16	30	954	86	
205	18	37	1.159	123	
273	20	55	1.432	178	
340	23	78	1.773	256	
340	26	89	2.113	344	
340	29	99	2.453	443	
408	33	135	2.861	578	
408	37	151	3.269	729	
408	41	167	3.677	896	
511	45	230	4.188	1.126	
681	49	334	4.869	1.459	
1.362	53	722	6.230	2.181	
2.729	57	1.556	8.960	3.737	
4.754	61	2.900	13.714	6.637	
Υπερβάλλον	63				

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	305,21
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	748,35

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	1995,60
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	997,80

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για το φορολογούμενο	8,80
Για τη σύζυγο	33,75
Για το 1ο παιδί	41,09
Για το 2ο παιδί	54,29
Για το 3ο παιδί	73,37
Για το 4ο παιδί	146,74

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	176,08
Για άλλα προστατευμένα μέλη	17,61
Για τους στρατιώτες	17,61
Για ανάπηρα μέλη	96,85

Για το οικονομικό έτος 1988 καθιερώνεται ιδιαίτερη ευνοϊκή κλίμακα φόρου εισοδήματος για τους μισθωτούς και συνταξιούχους, με μειωμένους φορολογικούς συντελεστές και αναθεωρημένα κλιμάκια εισοδήματος. Η μείωση των φορολογικών συντελεστών ανέρχεται σε 4 ποσοστιαίες μονάδες για δηλούμενο εισόδημα μέχρι 954 ευρώ, σε τρεις για εισόδημα από 954 έως 1.159 ευρώ και σε δυο ποσοστιαίες μονάδες για εισόδημα πάνω από 1.159 ευρώ. Η φορολογική αυτή κλίμακα έχει ως ακολούθως:

1988				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
305			305	
138	6	8	443	8
153	8	12	596	20
170	10	17	766	38
188	12	23	954	60
205	15	31	1.159	91
264	18	48	1.423	138
329	21	69	1.752	207
329	24	79	2.081	286
329	27	89	2.409	375
393	31	122	2.803	497
393	35	138	3.196	635
411	39	160	3.607	795
470	43	202	4.076	997
587	47	276	4.663	1.273
880	51	449	5.544	1.722
2.054	55	1.130	7.598	2.851
4.402	59	2.597	12.000	5.449
Υπερβάλλον	63			

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1989

Κλίμακιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
880	18	158	880	158
1.174	21	247	2.054	405
1.174	24	282	3.228	687
1.174	28	329	4.402	1.015
1.467	33	484	5.869	1.500
1.467	38	558	7.337	2.057
2.641	43	1.136	9.978	3.193
3.815	49	1.869	13.793	5.062
Υπερβάλλον	50			

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	440,20
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	1027,15

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	2347,76
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπόμενο	1173,88

Γενική Μείωση των ποσών του Συνολικού Οφειλόμενου Φόρου Εισοδήματος Ανάλογα με τα Οικογενειακά Βάρη (Tax Credits)	
Για το φορολογούμενο	880,41
Για τη σύζυγο	293,47
Έγγαμος με εισοδήματα και οι δυο τότε ο καθένας	880,41
Για το 1ο παιδί και 2ο παιδί, το καθένα	293,47
Για το 3ο παιδί	469,55
Για το 4ο παιδί	733,68
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	880,41
Για τους στρατιώτες	117,39
Για άλλα προστατευμένα μέλη	117,39
Για ανάπηρα μέλη με 67% και πάνω	880,41
Για τους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς	1173,88
Γεωργοί μέλη εταιριών-κοινοπραξιών για καθένα μέχρι 2 μέλη	1173,88
Ως άνω αν είναι περισσότερα των δυο μελών τότε είναι ανάλογο ποσό επί του συνόλου	2347,76
Μερίσματα αφορολόγητα γεωργικών συνεταιρισμών για μέλη τακτικά	1173,88

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1990

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
1.004	18	181	1003,67	181	
1.338	21	281	2341,89	462	
1.338	24	321	3680,12	783	
1.338	28	375	5018,34	1.158	
1.676	33	553	6694,06	1.711	
1.676	38	637	8369,77	2.347	
3.014	43	1.296	11383,71	3.643	
4.352	49	2.133	15735,88	5.776	
	50				

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	440,20
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	1027,15

Αφορολόγητα ποσά Χωρίς Δικαιολογητικά	
Για το φορολογούμενο	1003,67
Για τη σύζυγο	334,56
Έγγαμος με εισοδήματα και οι δυο τότε ο καθένας	1003,67
Για το 1ο παιδί και 2ο παιδί, το καθένα	334,56
Για το 3ο παιδί	537,05
Για το 4ο παιδί	836,39
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	1003,67
Για τους στρατιώτες	135,00
Για άλλα προστατευμένα μέλη	135,00
Για ανάπηρα μέλη με 67% και πάνω	1003,67
Για τους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς	1338,22
Γεωργοί μέλη εταιριών-κοινοπραξιών για καθένα μέχρι 2 μέλη	1338,22
Ως άνω αν είναι περισσότερα των δυο μελών τότε είναι ανάλογο ποσό επί του συνόλου	2679,38
Μερίσματα αφορολόγητα γεωργικών συνεταιρισμών για μέλη τακτικά	1338,22

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1991

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
1.145	18	206	1.145	206	
1.526	21	320	2.671	526	
1.526	24	366	4.197	893	
1.526	28	427	5.723	1.320	
1.908	33	629	7.630	1.950	
1.908	38	725	9.538	2.674	
3.434	43	1.476	12.971	4.151	
4.957	49	2.429	17.928	6.580	
Υπερβάλλον	50				

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορολογούμενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	440,20
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	1027,15

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	3052,09
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπόμενο	1526,05

Αφορολόγητα Ποσά Χωρίς Δικαιολογητικά	
Για το φορολογούμενο	1144,53
Για τη σύζυγο	381,51
Έγγαμος με εισοδήματα και οι δυο τότε ο καθένας	1144,53
Για το 1ο παιδί και 2ο παιδί, το καθένα	381,51
Για το 3ο παιδί	610,42
Για το 4ο παιδί	953,78
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	1144,53
Για τους στρατιώτες	152,60
Για άλλα προστατευμένα μέλη	152,60
Για ανάπηρα μέλη με 67% και πάνω	1144,53
Για τους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς	1526,05
Γεωργοί μέλη εταιριών-κοινοπραξιών για καθένα μέχρι 2 μέλη	1526,05
Ως άνω αν είναι περισσότερα των δυο μελών τότε είναι ανάλογο ποσό επί του συνόλου	3052,09
Μερίσματα αφορολόγητα γεωργικών συνεταιρισμών για μέλη τακτικά	1526,05

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1992

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
3.522	18	634	3.522	634	
5.282	30	1.585	8.804	2.219	
13.206	43	5.679	22.010	7.897	
Υπερβάλλον	50				

Γενική Μείωση από Μισθωτές Υπηρεσίες	
Ποσό για μείωση	3961,85
Ποσοστό μείωσης	0,50
Εκπιπτόμενο	1980,92

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορ/μενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	440,20
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	1027,15

Αφορολόγητα Ποσά Χωρίς Δικαιολογητικά	
Για το φορολογούμενο	1379,31
Για τη σύζυγο	469,55
Έγγαμος με εισοδήματα και οι δυο τότε ο καθένας	1379,31
Για το 1ο παιδί και 2ο παιδί, το καθένα	469,55
Για το 3ο παιδί	763,02
Για το 4ο παιδί	1173,88
Για το 5ο παιδί και για κάθε επόμενο	1408,66
Για τους στρατιώτες	190,76
Για άλλα προστατευμένα μέλη	190,76
Για ανάπηρα μέλη με 67% και πάνω	1379,31
Για τους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς	1526,05
Γεωργοί μέλη εταιριών-κοινοπραξιών για καθένα μέχρι 2 μέλη	1526,05
Ως άνω αν είναι περισσότερα των δυο μελών τότε είναι ανάλογο ποσό επί του συνόλου	3052,09
Μερίσματα αφορολόγητα γεωργικών συνεταιρισμών για μέλη τακτικά	1526,05

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1993

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
2.935	0	0	2.935	0	
4.402	5	220	7.337	220	
4.402	15	660	11.739	880	
8.804	30	2.641	20.543	3.522	
Υπερβάλλον	40				

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως δυο παιδιά)	58,69
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τρία παιδιά)	88,04
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τέσσερα παιδιά)	117,39
Πρόσθετη απαλλαγή για κάθε παιδί, αν ο φορολογούμενος παρέχει εξαρτημένη εργασία ή κατοικεί για 9 μήνες σε απομακρυσμένες περιοχές	29,35

Οι μειώσεις του φόρου αφορούν μόνο τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες και συνεπώς τα tax credits δε μπορούν να υπερβούν το φόρο που αντιστοιχεί στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Αν ο σύζυγος δεν έχει εισόδημα ή σε αυτό δε προκύπτει φόρος, η διαφορά δε μεταφέρεται στη σύζυγο, έστω αν και αυτή αποκτά εισοδήματα από μισθούς ή από συντάξεις.

Προϋποθέσεις Εκπτώσεως Οικογενειακών Βαρών από το Εισόδημα του Φορ/μενου	
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος χωρίς αναπηρία	880,41
Εισόδημα ανώτατο για να βαρύνει μέλος με αναπηρία	1760,82

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1994

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
2.935	0	0	2.935	0
4.402	5	220	7.337	220
4.402	15	660	11.739	880
8.804	30	2.641	20.543	3.522
Υπερβάλλον	40			

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως δυο παιδιά)	58,69
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τρία παιδιά)	88,04
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τέσσερα παιδιά)	117,39
Πρόσθετη απαλλαγή για κάθε παιδί, αν ο φορολογούμενος παρέχει εξαρτημένη εργασία ή κατοικεί για 9 μήνες σε απομακρυσμένες περιοχές	29,35

Οι μειώσεις του φόρου αφορούν μόνο τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες, και συνεπώς τα tax credits δε μπορούν να υπερβούν το φόρο που αντιστοιχεί στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Αν ο σύζυγος δεν έχει εισόδημα ή σε αυτό δεν προκύπτει φόρος, η διαφορά δεν μεταφέρεται στη σύζυγο, έστω και αν αυτή αποκτά εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1995-1997

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
2.935	0	0	2935	0	
4.402	5	220	7.337	220	
4.402	15	660	11.739	880	
8.804	30	2.641	20.543	3.522	
23.478	40	9.391	44.021	12.913	
Υπερβάλλον	45				

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 880,41 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Το κάθε παιδί που βαρύνει το φορολογούμενο (έως δυο παιδιά)	58,69
Το κάθε παιδί που βαρύνει το φορολογούμενο (έως τρία παιδιά)	88,04
Το κάθε παιδί που βαρύνει το φορολογούμενο (έως τέσσερα παιδιά)	117,39
Πρόσθετη απαλλαγή για κάθε παιδί, αν ο φορολογούμενος παρέχει εξαρτημένη εργασία ή κατοικεί για 9 μήνες σε απομακρυσμένες περιοχές	29,35

Οι μειώσεις του φόρου αφορούν τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες του συζύγου /πατέρα. Στην περίπτωση που προκύπτει πιστωτικό υπόλοιπο από την αφαίρεση των tax credits από το φόρο της κλίμακας, το υπόλοιπο αυτό δεν είναι δυνατό να επιστραφεί ή να συμψηφισθεί με την οφειλή του φορολογούμενου από τυχόν άλλα εισοδήματα, μεταφέρεται όμως για να συμψηφισθεί με την οφειλή που προκύπτει στα εισοδήματα της συζύγου.

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 1998-1999

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
3.096	0	0	3.096	0
4.644	5	232	7.740	232
4.644	15	697	12.384	929
9.288	30	2.787	21.673	3.715
24.769	40	9.908	46.442	13.623
Υπερβάλλον	45			

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς, ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 880,41 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως δυο παιδιά)	73,37
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τρία παιδιά)	102,71
Το κάθε παιδί που βαραίνει το φορολογούμενο (έως τέσσερα παιδιά)	132,06

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2000

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		
			Εισοδήματος	Φόρου	
4.696	0	0	4.696	0	
3.258	5	163	7.953	163	
4.769	15	715	12.722	878	
9.523	30	2.857	22.245	3.735	
25.400	40	10.160	47.645	13.895	
Υπερβάλλον	45				

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 880,41 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Για ένα (1) παιδί	88,04
Για δυο (2) παιδιά	102,71
Για τρία (3) παιδιά	146,74
Για τέσσερα (4) παιδιά	176,08

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2001

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων					
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο		Φόρου
			Εισοδήματος		
5.869	0	0	5.869		0
2.084	5	104	7.953		104
4.769	15	715	12.722		820
9.523	30	2.857	22.245		3.676
25.400	40	10.160	47.645		13.836
Υπερβάλλον	45				

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 880,41 ευρώ με ισότιπη μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Για ένα (1) παιδί	88,04
Για δυο (2) παιδιά	102,71
Για τρία (3) παιδιά	146,74
Για τέσσερα (4) παιδιά	176,08

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2002

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
6.163	0	0	6.163	0
2.189	5	109	8.352	109
5.007	15	751	13.359	860
9.999	30	3.000	23.357	3.860
26.671	40	10.668	50.028	14.528
Υπερβάλλον	42,5			

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 880,41 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Για ένα (1) παιδί	88,04
Για δυο (2) παιδιά	102,71
Για τρία (3) παιδιά	205,43
Για τέσσερα (4) παιδιά	234,77

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2003

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
7.400	0	0	7.400	0
6.000	15	900	13.400	900
10.000	30	3.000	23.400	3.900
Υπερβάλλον	40			

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 1000 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

Γενική μείωση των ποσών του συνολικού φόρου εισοδήματος ανάλογα με τα οικογενειακά βάρη	
Οικογενειακά Βάρη	Tax Credit
Για ένα (1) παιδί	90
Για δυο (2) παιδιά	105
Για τρία (3) παιδιά	205
Για τέσσερα (4) παιδιά	240

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2004-2005

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
8.400	0	0	8.400	0
5.000	15	750	13.400	750
10.000	30	3.000	23.400	3.750
Υπερβάλλον	40			

- Ειδικά για φορολογούμενο με εισόδημα από μισθούς ή συντάξεις, το ποσό του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας, προκειμένου να υπολογισθεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημά του, αυξάνεται κατά 1600 ευρώ με ισόποση μείωση του δεύτερου κλιμακίου.

Μειώσεις Φόρου για τα τέκνα του φορολογούμενου	
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν τον υπόχρεο	Αύξηση αφορολογήτου ορίου 1ου κλιμακίου της κλίμακας
Ένα (1 ^ο) τέκνο	1.000
Για το (2 ^ο) τέκνο	2.000
Για το (3 ^ο) τέκνο	10.000
Για το (4 ^ο) τέκνο	11.000

ΦΕΦΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ &
Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2006

Κλίμακα Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων				
Κλιμάκιο Εισόδημα	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
12.000	0	0	12.000	0
1.000	15	150	13.000	150
10.000	30	3.000	23.000	3.150
Υπερβάλλον	40			

Μειώσεις Φόρου για τα τέκνα του φορολογούμενου	
Αριθμός τέκνων που βαρύνουν τον υπόχρεο	Αύξηση αφορολογήτου ορίου 1ου κλιμακίου της κλίμακας
Ένα (1 ^ο) τέκνο	1.000
Για το (2 ^ο) τέκνο	2.000
Για το (3 ^ο) τέκνο	10.000
Για το (4 ^ο) τέκνο	11.000

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωργακόπουλος Α. Θεόδωρος – Πάσχος Γ. Παναγιώτης, «Εισαγωγή στη Φορολογία», Εκδόσεις Ευγ. Μπένου
2. Γκιούρας Θανάσης, «Φορολογία και Πόλιτική», Αθήνα 200
3. Δράκος Γ.Ε., «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1998
4. Δημητρόπουλος Ι. Δημήτριος, «Το εισόδημα γενικά και ειδικότερα στην Ελλάδα», ΚΕΠΕ, Αθήνα 1994
5. Κανελλόπουλος Κων., «Διανομή, Αναδιανομή και Φτώχεια», ΚΕΠΕ, Αθήνα 2004
6. Καραγιώργας Δ., «Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους», Εκδόσεις Παπαζήση
7. Καραγιώργας Διονύσης, «Παραδόσεις Δημόσιας Οικονομικής», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1969
8. Καραγιώργας Διονύσης, «Μελέτες-Άρθρα-Ομιλίες», Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα, Τόμος II, Αθήνα 1994
9. Καραγιώργας Διονύσης, «Μελέτες-Άρθρα-Ομιλίες», Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα, Τόμος III, Αθήνα 1994
10. Καραγιώργας Διονύσης, «Δημόσια Οικονομική 1: Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1978
11. Καραγιώργας Διονύσης, «Η προοδευτικότητα του ελληνικού φόρου εισοδήματος και η σταθεροποιητική αυτού επίδρασης», Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1963
12. Κούλης Ι.Ν. «Δημόσια Οικονομική, Έκδοσης Δευτέρα μετά προσθηκών και βελτιώσεων, Τόμος Δεύτερος», Αθήνα 1971
13. Κουνάδης Διονύσης, «Σύνοψη Φορολογίας Φυσικών Προσώπων», Σ.Ε.Υ.Υ.Ο., Αθήνα 1999
14. Περδίκης Κων, «Η θεωρία της φορολογίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1986

15. Σαρρή Α., Ζωγραφάκη Σ., Καρφάκη Π., «Μακροοικονομικές και Αναδιανεμητικές επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία από μια αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος», ΚΕΠΕ, Αθήνα 2004
16. Τάσος Νικόλαος, «Η Προοδευτικότητα του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων : 1972-1981», Περιοδικό Σπουδαί, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος 1982
17. Τάσος Νικόλαος, «Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα», Αθήνα 1988
18. Τάσος Νικόλαος, «Τα δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα», Εκδόσεις το «Οικονομικό», Αθήνα 1991

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anderson E. John, Atrayee Ghosh Roy, Shoemaker Paul, "Confidence Intervals for the Suit Index", National Tax Journal, Vol. LVI, NO 1, Part 1, March 2003
2. Chapman, "The utility of Income and Progressive Taxation", Economic Journal, XXIII
3. Clemence Auguste Royer, "Theorie de l'impôt ou dime sociale", 1862
4. David G. Davies, "Measurement of Tax Progressivity: comment", The American Economic Review, vol.70, No 1, March 1980
5. Fagan Elmer, "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", The journal of Political Economy, Vol. 46, No4, 1938
6. Guicciardini, "Opere Inedite", vol. X, 1867
7. Kakwani, C. Natak "Measurement of Tax Progressivity: An International Comparison.", The journal of Political Economy, Vol. 87, No 345, MARCH 1977
8. Kaplanoglou Georgia, Newberry David, "The distributional impact of the proposed tax reform of Greek households", Centre of Planning and Economic Research, Athens 2003
9. McCulloch, "Taxation and the Funding System", 1845
10. Musgrave and Thin "Income Tax Progression", The journal of Political Economy, Vol. 56, No 6, (DEC 1948)
11. Norregaard John, "Progressivity of Income Tax Systems", OECD Economic Studies No 15", Autumn 1990
12. Rosen S. Harvey, "An approach to the study of Income, Utility & Horizontal Equity", The Quarterly Journal of Economics, Vol. 92, Nr 2, May 1978
13. Seligman E.R.A., "Progressive taxation in the theory and Practice", American Economic Association, Quarterly, 3rd Series, Vol.9, No 4, Dec. 1908
14. Villiaume, , "Nouveaue Traite d'Economie Politique", 1857
15. W Walter J. Blum, "The uneasy case for Progressive Taxation", Midway Reprint 1978
16. Walker. "Political Economy 1st ed", 1883